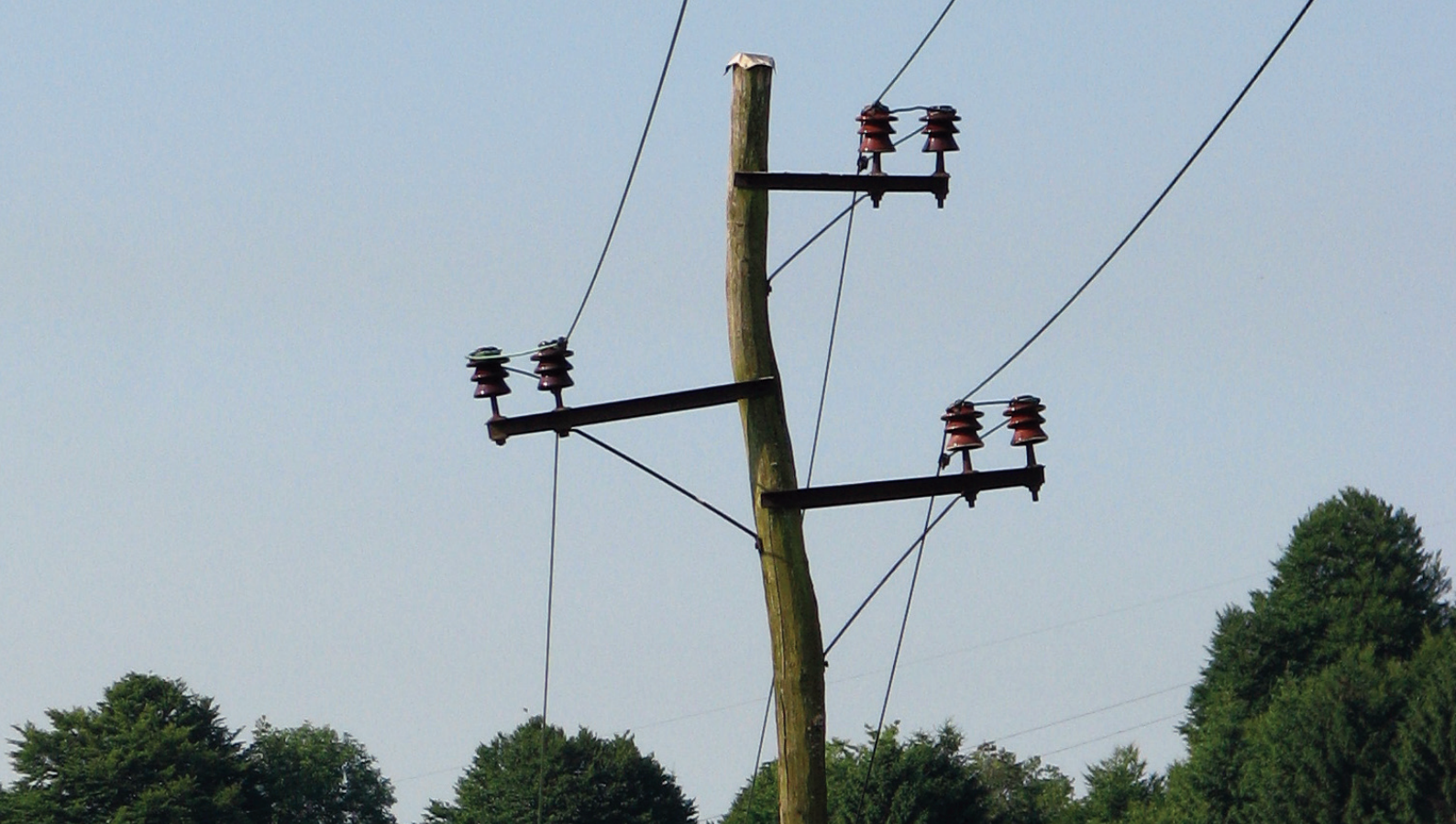

RAČUNSKO SODIŠČE
REPUBLIKE SLOVENIJE

Revizijsko poročilo

Ureditev izvajanja gospodarske javne
službe systemskega operaterja
distribucijskega omrežja

Poslanstvo

Računsko sodišče pravočasno in objektivno obvešča javnosti o pomembnih odkritjih revizij poslovanja državnih organov in drugih uporabnikov javnih sredstev ter svetuje, kako naj državni organi in drugi porabniki javnih sredstev izboljšajo svoje finančno poslovanje.

Revizijsko poročilo

Ureditev izvajanja gospodarske javne
službe systemskega operaterja
distribucijskega omrežja

Računsko sodišče je revidiralo *ureditev izvajanja gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije v letu 2007*. Revidiranci so bili Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju: Vlada RS) in Ministrstvo za gospodarstvo, ki sta odgovorna za dosego ciljev energetske politike in vzpostavitev pogojev za uspešno izvajanje gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije (v nadaljevanju: GJS SODO), ter družba SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor (v nadaljevanju: družba SODO), ki je odgovorna za učinkovito in uspešno izvajanje GJS SODO.

Cilj revizije je bil izrek mnenja o smotnosti poslovanja Vlade RS, Ministrstva za gospodarstvo in družbe SODO pri ureditvi izvajanja GJS SODO v letu 2007. Pri tem je računsko sodišče iskalo odgovor na ključno vprašanje, *ali je Republika Slovenija z ustanovitvijo družbe SODO zagotovila odjemalcem električne energije smotno izvajanje GJS SODO*.

Računsko sodišče je ocenilo, da izvajanje GJS SODO v drugi polovici leta 2007 ni bilo uspešno, saj Ministrstvo za gospodarstvo pred odločitvijo, da namerava družba SODO izvajati GJS SODO, ni imelo oblikovane strategije, ki bi opredeljevala predvideno ureditev in način njenega izvajanja, določala usmeritve in cilje, ukrepe za dosego ciljev ter nadzor nad izvajanjem GJS SODO. Ministrstvo za gospodarstvo ni izdelalo študij oziroma analiz možnih oblik organiziranosti izvajanja GJS SODO, temveč je prepustilo izdelavo študij elektropodjetjem. Kljub opozorilom Javne agencije Republike Slovenije za energijo in projektne skupine na ministrstvu, da rešitev, ki so jo predlagala elektropodjetja, ni primerna in lahko vpliva na višino omrežnine, je Ministrstvo za gospodarstvo uveljavilo predlagano rešitev.

Vlada RS je dala soglasje k pogodbi o najemu elektrodistribucijske infrastrukture in izvajanju storitev za sistemskega operaterja distribucijskega omrežja (v nadaljevanju: pogodba o najemu), ki omogoča prenos vseh pravic in dolžnosti izvajanja GJS SODO na elektropodjetja, čeprav koncesijska pogodba za izvajanje GJS SODO (v nadaljevanju: koncesijska pogodba) prepoveduje nadaljnji prenos pravic in dolžnosti, ki izvirajo ali sestavljajo koncesijsko razmerje na tretjo osebo. Računsko sodišče meni, da s tem Vlada RS in Ministrstvo za gospodarstvo nista zagotovila pogojev, da bi družba SODO neodvisno od dobaviteljev električne energije (elektropodjetij), ki so lastniki elektroenergetske infrastrukture, opravljala GJS SODO. S tem tudi nista izpolnila zahtev Direktive o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo po zagotovitvi neodvisnosti upravljavca distribucijskega omrežja od interesov v zvezi s proizvodnjo in dobavo električne energije.

Izvajanje GJS SODO v letu 2007 ni bilo učinkovito, saj Vlada RS ni zagotovila potrebnega zakonskega okvira, na podlagi katerega bi bilo mogoče elektroenergetsko infrastrukturo, potrebno za izvajanje gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije, izločiti iz lastništva pravnih oseb zasebnega prava. Vlada RS je sicer sprejela sklep, s katerim je naložila Ministrstvu

za gospodarstvo, da opravi pogovore z manjšinskimi delničarji in sindikati o prenosu javne infrastrukture v celoti v last Republike Slovenije, vendar Ministrstvo za gospodarstvo nima izdelanega načrta uresničevanja sklepa Vlade RS, in tudi ni začelo izvajati aktivnosti za uresničitev sklepa Vlade RS.

Družba SODO je pri izvajanju GJS SODO popolnoma odvisna od elektropodjetij, saj je iz pogodbe o najemu razvidno, da so vse obveznosti izvajanja te javne službe prenesene z družbe SODO na elektropodjetja, odgovornost za njeno izvajanje pa je dodeljena družbi SODO. Družba SODO z elektropodjetji ni mogla urediti prenosa ali dostopa do evidenc elektroenergetske infrastrukture, pogodbe o najemu pa ne vsebujejo seznama elektroenergetske infrastrukture, ki je predmet najema po pogodbi o najemu, zato ni mogoče ugotoviti obsega in vrednosti elektroenergetske infrastrukture, vzete v najem. Nepoznavanje vrednosti v najem vzete infrastrukture družbi SODO ne omogoča preveritve ustreznosti obračuna najemnine, zato je družba SODO na elektropodjetja prenesla vsa zbrana sredstva omrežnine razen provizije, ki pripada družbi SODO za izvajanje njenih nalog. Elektropodjetja so tako prejela sredstva, ki presegajo zneske povračil vlaganj v elektroenergetsko infrastrukturo, razvoj oziroma gradnjo elektroenergetske infrastrukture, zato je družba SODO v obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007 plačala elektropodjetjem najemnino v znesku, ki je elektropodjetjem zagotovila za 1.589.372 evrov višji donos od tistega, ki je v koncesijski pogodbi dovoljen kot maksimalen.

Vlada RS je soglašala s pogodbo o najemu, ki v nasprotju z Energetskim zakonom, Zakonom o gospodarskih javnih službah in pogodbo o koncesiji prenaša izvajanje javnih pooblastil izdaje in zavrnitve soglasij za priključitev na distribucijsko omrežje na lastnike elektroenergetske infrastrukture. S prenosom javnih pooblastil na elektropodjetja družbi SODO ni bila določena jasna in nedvoumna vloga v razmerju z lastniki in uporabniki elektroenergetskega omrežja.

Izvajanje GJS SODO v letu 2007 tudi ni bilo gospodarno, saj družba SODO ni nadzirala popolnosti in točnosti podatkov petih elektropodjetij o obsegu razširitev omrežij in višini pridobljenih sredstev za ta namen iz povprečnih stroškov priključevanja. Družba SODO nima takih podatkov, zato obstaja tveganje, da so napačno izkazani prihodki iz povprečnih stroškov priključevanja v poslovnih knjigah družbe SODO in tudi napačno izkazani usredstveni stroški naložb v tuja opredmetena osnovna sredstva.

Novozgrajena infrastruktura po 1. 7. 2007 je na podlagi pogodbe o najemu v lasti elektropodjetij in ne družbe SODO. Širitev infrastrukture se financira tudi iz povprečnih stroškov priključevanja, ki jo plačujejo odjemalci električne energije ob priklopu na distribucijsko omrežje, zato odjemalci električne energije tako financirajo elektropodjetjem gradnjo infrastrukture v njihovi lasti, do česar elektropodjetja niso upravičena.

Računsko sodišče je za odpravo ugotovljenih nesmotnosti od Ministrstva za gospodarstvo in družbe SODO zahtevalo *izvedbo popravljalnih ukrepov* in *predložitev odzivnega poročila*. Vladi RS, Ministrstvu za gospodarstvo in družbi SODO je podalo tudi več *priporočil* za izboljšanje izvajanja GJS SODO.

KAZALO

1. Uvod	8
1.1 OPREDELITEV REVIZIJE	8
1.2 PREDSTAVITEV PREDMETA REVIZIJE.....	9
1.2.1 Elektrogospodarstvo v Republiki Sloveniji	9
1.2.2 Ureditev energetske politike.....	10
1.2.2.1 Resolucija o Nacionalnem energetskega programu	10
1.2.2.2 Energetski zakon.....	11
1.2.3 Struktura trga z električno energijo.....	11
1.2.4 Elementi cen v končni ceni električne energije v letu 2007	12
1.2.5 Opredelitev GJS SODO.....	13
1.2.5.1 Zahteve Evropske unije.....	14
1.2.5.2 Izvajanje GJS SODO do 30. 6. 2007	15
1.2.5.3 Izvajanje GJS SODO od 1. 7. 2007	16
1.2.5.4 Druge pravne osebe s pomembnim vplivom na predmet revizije.....	16
1.2.5.5 Omejitev pri izvajanju revizije	17
1.3 PREDSTAVITEV REVIDIRANCEV	18
1.3.1 Vlada RS.....	18
1.3.2 Ministrstvo za gospodarstvo.....	18
1.3.3 Družba SODO.....	19
1.4 REVIZIJSKI PRISTOP	20
2. UGOTOVITVE	21
2.1 VZPOSTAVITEV POGOJEV ZA USPEŠNO IZVAJANJE GJS SODO	21
2.1.1 Strategija oziroma študije Vlade RS in Ministrstva za gospodarstvo za ureditev izvajanja GJS SODO glede na zahteve direktive	21
2.1.1.1 Zahteve direktive po zagotovitvi neodvisnosti upravljavcev distribucijskega omrežja	21
2.1.1.2 Strategija za uresničitev zahtev direktive.....	22
2.1.1.3 Študije za uresničitev zahtev direktive.....	23
2.1.2 Organiziranje izvajanja GJS SODO	27

2.1.3	Zagotovitev neodvisnega upravljavca distribucijskega omrežja oziroma izvajalca GJS SODO	27
2.1.3.1	Določitev neodvisnosti izvajalca GJS SODO v Uredbi o koncesiji in koncesijski pogodbi..	27
2.1.3.2	Kadrovsko in finančno stanje družbe SODO ob podpisu koncesijske pogodbe	29
2.1.3.3	Zagotovitev upravljalovskih in organizacijskih pogojev družbi SODO.....	29
2.2	IZVAJANJE GJS SODO NA PODLAGI NAJEMA ELEKTROENERGETSKE INFRASTRUKTURE.....	31
2.2.1	Lastništvo elektroenergetske infrastrukture.....	31
2.2.2	Evidenca elektroenergetske infrastrukture	37
2.2.2.1	Evidenca elektroenergetske infrastrukture pri družbi SODO.....	37
2.2.2.2	Evidenca elektroenergetske infrastrukture na Ministrstvu za gospodarstvo.....	38
2.2.3	Uresničevanje opravljanja izključnih pravic in dolžnosti izvajanja GJS SODO na podlagi pogodbe o najemu	39
2.2.3.1	Najem elektroenergetske infrastrukture ter oddaja storitev za izvajanje GJS SODO, ne da bi bil izveden postopek oddaje javnega naročila	40
2.2.3.2	Podpis aneksov št. 1 k pogodbi o najemu in prejem dokumentacije	41
2.2.3.3	Najemnine in stroški izvajanja storitev.....	42
2.3	FINANCIRANJE NALOŽB V ELEKTROENERGETSKO INFRASTRUKTURO	50
2.3.1	Postopek priključitve na elektroenergetsko omrežje.....	51
2.3.2	Povprečni in neposredni stroški priključevanja	53
2.3.3	Financiranje razvoja elektroenergetske infrastrukture iz omrežnine	58
2.4	PRENOS IZVAJANJA JAVNIH POOBLASTIL IN DRUGIH STORITEV	59
2.4.1	Izvajanje javnih pooblastil.....	59
2.4.2	Izvajanje drugih storitev	62
2.4.2.1	Izdaja računov za električno energijo	62
2.4.2.2	Zamenjava dobavitelja električne energije	63
2.4.2.3	Likvidnostne težave družbe SODO	65
3.	MNENJE	66
3.1	MNENJE O USPEŠNOSTI IZVAJANJA GOSPODARSKE JAVNE SLUŽBE SISTEMSKEGA OPERATERJA DISTRIBUCIJSKEGA OMREŽJA.....	66
3.2	MNENJE O UČINKOVITOSTI IZVAJANJA GOSPODARSKE JAVNE SLUŽBE SISTEMSKEGA OPERATERJA DISTRIBUCIJSKEGA OMREŽJA.....	67
3.3	MNENJE O GOSPODARNOSTI IZVAJANJA GOSPODARSKE JAVNE SLUŽBE SISTEMSKEGA OPERATERJA DISTRIBUCIJSKEGA OMREŽJA.....	69
4.	ZAHTEVA ZA PREDLOŽITEV ODZIVNEGA POROČILA	70
5.	PRIPOROČILA	72
6.	PRILOGE	74

1. UVOD

Revizijo smotrnosti ureditve izvajanja gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja v letu 2007 smo izvedli na podlagi Zakona o računskem sodišču¹ (v nadaljevanju: ZRacS-1) in Poslovnika Računskega sodišča Republike Slovenije². S sklepom o izvedbi revizije³ so bili kot revidiranci določeni Vlada Republike Slovenije, Ministrstvo za gospodarstvo in družba SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor.

1.1 Opredelitev revizije

Predmet revizije je bilo poslovanje Vlade RS, Ministrstva za gospodarstvo in družbe SODO pri izvajanju gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja. V reviziji smo obravnavali:

- možne oblike izvajanja GJS SODO (aktivnosti Vlade RS in Ministrstva za gospodarstvo pri vzpostavitvi uspešnega in učinkovitega izvajanja GJS SODO po 1. 7. 2007);
- izvajanje GJS SODO glede na lastništvo infrastrukture za distribucijo električne energije (v nadaljevanju: elektroenergetska infrastruktura);
- financiranje naložb v širitev omrežja (pripadnost virov financiranja iz povprečnih stroškov priključevanja in delov omrežnine namenjenih širitvi omrežja);
- ustreznost prenosa izvajanja javnih pooblastil in drugih storitev.

Cilj revizije je bil izrek mnenja o smotrnosti poslovanja Vlade RS, Ministrstva za gospodarstvo in družbe SODO pri ureditvi izvajanja GJS SODO v letu 2007. Ključno vprašanje, ki smo si ga zastavili in na katerega smo želeli v reviziji odgovoriti, je, *ali je Republika Slovenija z ustanovitvijo družbe SODO zagotovila odjemalcem električne energije smotno izvajanje GJS SODO?*

Da bi odgovorili na ključno vprašanje, smo si pomagali z naslednjimi podvprašanji:

- Ali sta Vlada RS in Ministrstvo za gospodarstvo vzpostavila pogoje za uspešno izvajanje GJS SODO?
- Ali lahko družba SODO na podlagi najema elektroenergetske infrastrukture od lastnikov infrastrukture učinkovito in uspešno izvaja GJS SODO?
- Ali je financiranje naložb v širitev omrežja s povprečnimi stroški priključevanja gospodarno?
- Ali je prenos izvajanja javnih pooblastil in drugih storitev na lastnike elektroenergetske infrastrukture ustrezen?

¹ Uradni list RS, št. 11/01.

² Uradni list RS, št. 91/01.

³ Št. 1206-5/2008-8 z dne 26. 2. 2008.

1.2 Predstavitev predmeta revizije

1.2.1 Elektrogospodarstvo v Republiki Sloveniji

Elektrogospodarska panoga ima tri bistvene značilnosti:

- spada med javnostoritvene panoge,
- je kapitalno intenzivna panoga,
- je naravnomonopolna v fazi prenosa in distribucije.

Pomembni mejniki pri odpiranju trga z električno energijo v Republiki Sloveniji:

- 19. 12. 1996: sprejetje Direktive 96/92/ES o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo⁴,
- 15. 10. 1999: začetek veljavnosti prvega Energetskega zakona⁵ (implementacija Direktive 96/92/ES),
- 1. 7. 2000: ustanovitev slovenskega regulatorja trga z električno energijo (Javne agencije Republike Slovenije za energijo, v nadaljevanju: Agencija za energijo),
- 15. 4. 2001: odprtje trga za odjemalce s priključno močjo nad 41 kilovatov,
- 26. 6. 2003: sprejetje Direktive 2003/54/ES o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 96/92/ES⁶ (v nadaljevanju: direktiva),
- 8. 5. 2004: začetek veljavnosti spremenjenega Energetskega zakona⁷ (implementacija direktive),
- 1. 7. 2004: odprtje trga za vse industrijske odjemalce,
- 1. 7. 2007: odprtje trga za vse odjemalce.

Z odprtjem trga je električna energija postala tržno blago. Trg je v Sloveniji povsem odprt, kar pomeni, da lahko vsak odjemalec prosto izbira svojega dobavitelja električne energije.

Na sliki 1 prikazujemo vse udeležence, ki se pojavljajo na področju elektrogospodarstva.

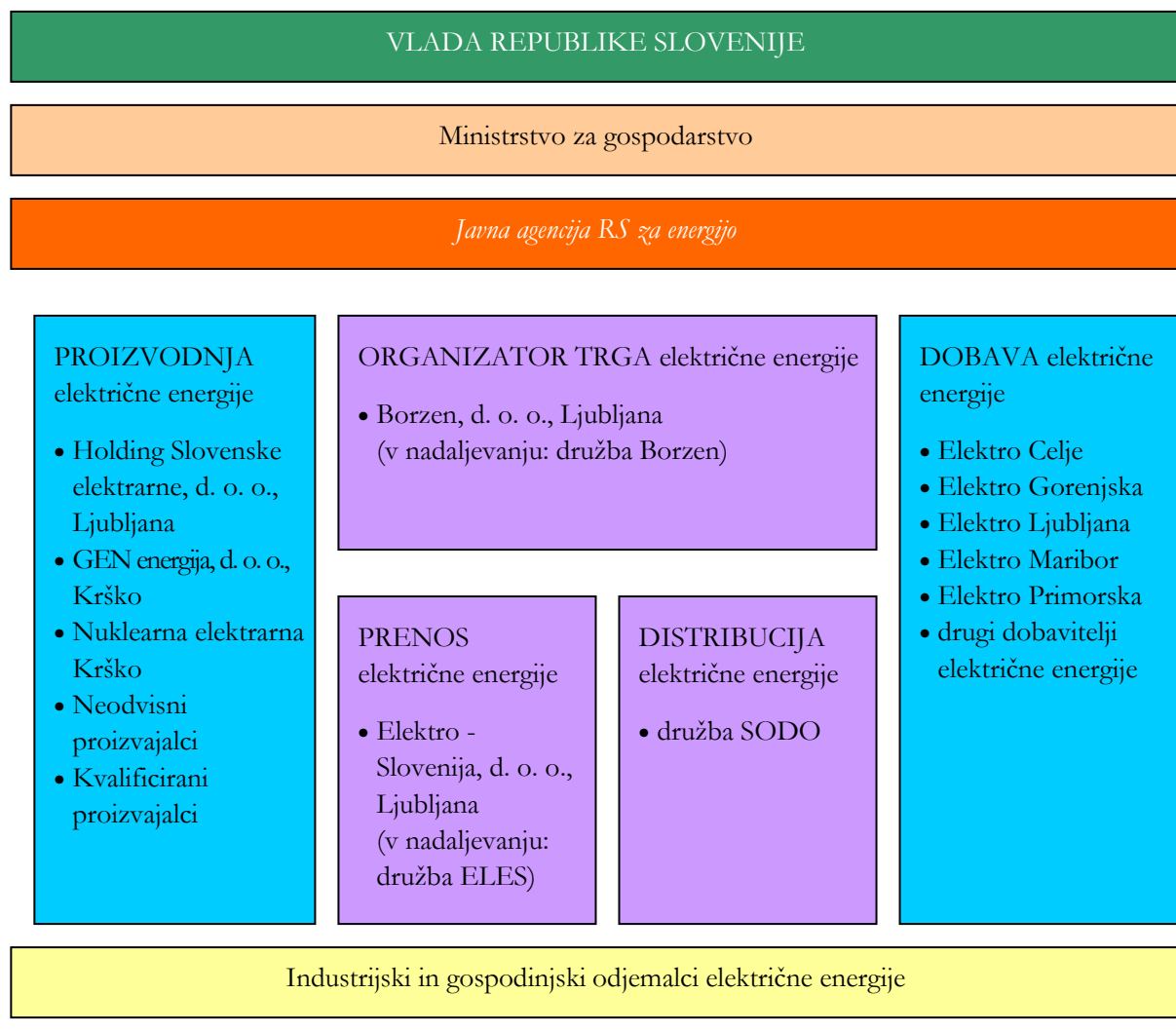
⁴ Uradni list EU, št. 27/97.

⁵ Uradni list RS, št. 79/99.

⁶ Uradni list EU, št. 176/03.

⁷ Zakon o spremembah in dopolnitvah Energetskega zakona (EZ-A), Uradni list RS, št. 51/04.

Slika 1: Udeleženci v elektrogospodarstvu

1.2.2 Ureditev energetske politike

1.2.2.1 Resolucija o Nacionalnem energetskega programu

Energetska politika je v Republiki Sloveniji urejena z Resolucijo o Nacionalnem energetskega programu (v nadaljevanju: ReNEP)⁸. Nacionalni energetski program je dokument koordiniranja prihodnjega delovanja ustanov, ki se ukvarjajo z oskrbo z energijo, ter postavlja cilje in določa mehanizme za prehod od zagotavljanja oskrbe z energenti in električno energijo k zanesljivi, konkurenčni in okolju prijazni oskrbi z energijskimi storitvami.

⁸ Uradni list RS, št. 57/04.

Cilji in mehanizmi energetske politike Republike Slovenije so združeni v tri stebre trajnostnega razvoja:

- zanesljivost oskrbe z energijo,
- konkurenčnost oskrbe z energijo,
- vplivi ravnanja z energenti in energijo na okolje.

1.2.2.2 Energetski zakon

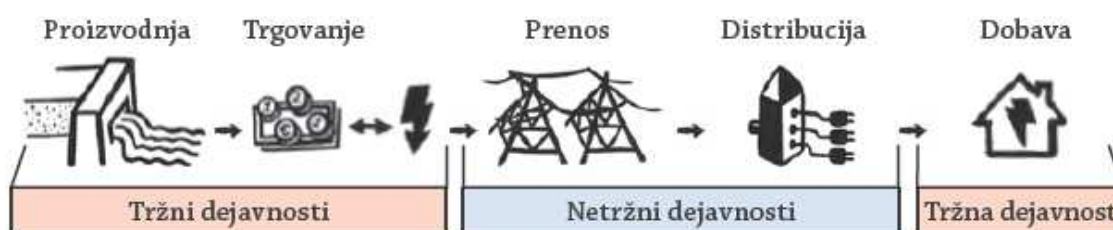
Energetski zakon⁹ (v nadaljevanju: EZ) je temelj zakonodajnega okvira na elektroenergetskem področju in določa načela energetske politike, pravila za delovanje trga z energijo, načine in oblike izvajanja gospodarske javne službe na področju energetike, načela oskrbe in učinkovite rabe energije ter pogoje za obratovanje energetskih postrojenj, pogoje za opravljanje energetske dejavnosti, ureja izdajanje licenc in energetskih dovoljenj ter določa organe, ki opravljajo upravne naloge po EZ. EZ zagotavlja pogoje za varno in zanesljivo oskrbo uporabnikov z energetskimi storitvami po tržnih načelih, načelih trajnostnega razvoja, ob upoštevanju učinkovite rabe električne energije, gospodarne izrabe obnovljivih virov energije ter pogojev varovanja okolja.

1.2.3 Struktura trga z električno energijo

Trg z električno energijo, prikazan na sliki 2, sestavlja:

- *proizvodnja* – fizikalni ali kemični proces transformacije goriv in obnovljivih virov v električno energijo;
- *trgovanje* – nakup električne energije za nadaljnjo prodajo;
- *prenos* – transport električne energije po prenosnem omrežju;
- *distribucija* – transport električne energije po distribucijskem omrežju;
- *dobava* – prodaja električne energije odjemalcem.

Slika 2: Struktura trga z električno energijo

Vir: Agencija za energijo.

Dejavnosti proizvodnje in dobave električne energije sta tržni dejavnosti. Dejavnost systemskega operaterja prenosnega omrežja (v nadaljevanju: SOPO), dejavnost SODO in organiziranje trga z električno energijo pa so obvezne republiške gospodarske javne službe¹⁰. Dobava električne energije tarifnim odjemalcem je bila

⁹ Uradni list RS, št. 27/07-UPB2.

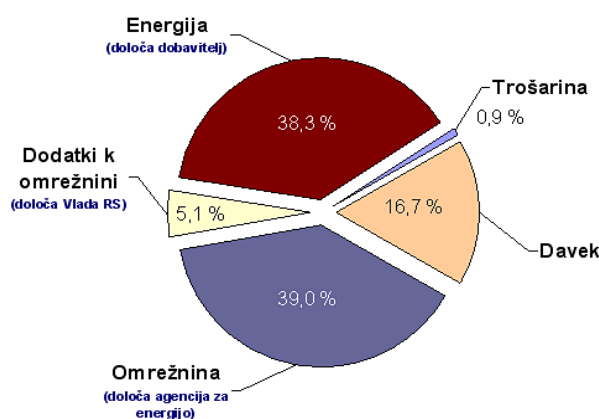
¹⁰ V skladu z 20. členom EZ.

obvezna republiška gospodarska javna služba do 30. 6. 2007. S 1. 7. 2007 ni več dobave električne energije tarifnim odjemalcem, saj so ti postali upravičeni odjemalci¹¹, za katere velja, da lahko prosto izbirajo dobavitelja električne energije.

1.2.4 Elementi cen v končni ceni električne energije v letu 2007

Končna cena, ki jo plača odjemalec električne energije, vključuje ceno električne energije, ceno za uporabo omrežij, trošarina in davek na dodano vrednost. Cena za uporabo omrežja je regulirana, cena električne energije pa se oblikuje na trgu. Deleži in pristojnosti pri določanju elementov cen v končni ceni električne energije v letu 2007 za značilnega gospodinjstvenega odjemalca¹² so prikazani na sliki 3.

Slika 3: Elementi cen v končni ceni električne energije v letu 2007

Vir: Agencija za energijo.

Cena za uporabo omrežij je cena, ki jo odjemalec električne energije plača za dostop do omrežja, in zajema omrežnino, ki jo določa Agencija za energijo, ter dodatke k omrežnini, ki jih določa Vlada RS. Omrežnina je namenjena plačevanju izvajanja GJS SODO, GJS SOPO in pokrivanju stroškov sistemskih storitev. Dodatki k omrežnini so bili v letu 2007 namenjeni za stroške:

- delovanja Agencije za energijo,
- obveznega odkupa električne energije in
- evidentiranja sklenjenih pogodb za oskrbo z električno energijo.

Agencija za energijo za določanje obračunavanja omrežnine uporablja sistem enotnih tarifnih postavk in povprečnega stroška priključevanja na celotnem območju Republike Slovenije v okviru posamezne odjemne skupine. Tarifne postavke za omrežnino so določene za prenosno omrežje, distribucijsko omrežje, sistemske storitve, posebno sistemsko storitev, uporabo čezmejnih prenosnih zmogljivosti povezovalnih vodov in za povprečni strošek priključevanja.

¹¹ V skladu s 87. členom Zakona o spremembah in dopolnitvah energetskega zakona, Uradni list RS, št. 51/04.

¹² Značilni gospodinjstveni odjemalec je odjemalec s povprečno letno porabo 3.500 kilovatnih ur.

1.2.5 Opredelitev GJS SODO

Dejavnost SODO je obvezna republiška gospodarska javna služba. V 23.a členu EZ so našteje odgovornosti izvajalca SODO, ki so v Uredbi o načinu izvajanja gospodarske javne službe dejavnost sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije in gospodarske javne službe dobava električne energije tarifnim odjemalcem (v nadaljevanju: Uredba o GJS)¹³ podrobneje razčlenjene.

GJS SODO je opredeljena v 5. členu Uredbe o GJS in obsega:

- izvajanje distribucije električne energije;
- upravljanje, vodenje in obratovanje distribucijskega omrežja;
- zagotavljanje dostopa do omrežja;
- zagotavljanje vzdrževanja in razvoja omrežja;
- odgovornost za odkup električne energije od kvalificiranih proizvajalcev električne energije in proizvajalcev, ki proizvajajo električno energijo na podlagi 52.a člena EZ in so priključeni na distribucijsko omrežje;
- napoved porabe električne energije in potrebnih energetskih virov z uporabo metode celovitega načrtovanja, z upoštevanjem varčevalnih ukrepov pri porabnikih za potrebe načrtovanja razvoja distribucijskega omrežja;
- izvajanje sistemskih obratovalnih navodil;
- upravljanje pretoka električne energije po distribucijskem omrežju, upošteva tudi izmenjave energije z ostalimi povezanimi omrežji;
- odgovornost za varno in zanesljivo obratovanje distribucijskega omrežja;
- izvajanje optimalnega ponovnega vzpostavljanja sistema po motnjah;
- usklajeno delovanje distribucijskega omrežja s povezanimi omrežji;
- izvajanje sistemske zaščite distribucijskega omrežja;
- izvajanje števnih in obratovalnih meritev v distribucijskem omrežju;
- izvajanje meritev in analiz na področju kakovosti oskrbe z električno energijo;
- oblikovanje obratovalne statistike;
- obvezo priprave splošnih dobavnih pogojev;
- obvezo izdaje sistemskih obratovalnih navodil;
- izvajanje sistemskih storitev;
- nediskriminatorno obravnavanje uporabnikov omrežja;
- zagotavljanje potrebnih podatkov upravičenim odjemalcem, da lahko učinkovito uveljavljajo dostop do omrežja;
- izvajanje zasilne oskrbe.

GJS SODO lahko na določenem območju opravlja¹⁴:

- javno podjetje, ustanovljeno za opravljanje te gospodarske javne službe, ali
- koncesionar, ki pridobi koncesijo za opravljanje gospodarske javne službe na tem območju.

¹³ Uradni list RS, št. 117/04, 23/07.

¹⁴ V skladu s 23. členom EZ.

Izvajalca GJS SODO določi Vlada RS za obdobje največ 50 let. Javno podjetje ali koncesionar pridobita izključno pravico izvajanja te javne službe na območju, za katerega je javno podjetje ustanovljeno oziroma na katerem je podeljena koncesija.

EZ v 23.b členu določa, da mora izvajalec GJS SODO, ki ni lastnik omrežja ali njegovega dela, z lastnikom skleniti pogodbo, s katero uredi vsa vprašanja uporabe tega omrežja za opravljanje nalog GJS SODO. V tej pogodbi se uredijo obseg in namen uporabe omrežja, višina najemnine oziroma drugačno plačilo izvajalca GJS SODO, pogoji in način tekočega in investicijskega vzdrževanja omrežja in druga vprašanja, ki izvajalcu GJS SODO omogočajo, da učinkovito opravlja svoje naloge. Vsebino pogodbe in način njenega izvrševanja nadzira v okviru pooblastil Agencija za energijo z vidika skladnosti z metodologijami s področja omrežnin. Ministrstvo, pristojno za energijo, nadzira skladnost pogodb z zahtevami rednega, učinkovitega in kvalitetnega delovanja obveznih republiških gospodarskih javnih služb. V skladu z EZ lahko ista oseba opravlja dejavnost SOPO in SODO.

1.2.5.1 Zahteve Evropske unije

Evropska unija ureja področje elektrogospodarstva z direktivo. V direktivi je natančno opredeljen pojem upravljalca distribucijskega omrežja¹⁵. Opredelitev izvajalca GJS SODO po EZ sovпада z opredelitvijo pojma upravljalca distribucijskega omrežja v direktivi. V direktivi je tudi določeno, da mora biti upravljavalec neodvisen od drugih dejavnosti, ki niso povezane z distribucijo, vsaj glede pravne oblike, organizacije in sprejemanja odločitev, če je upravljavalec distribucijskega omrežja sestavni del vertikalno integriranega podjetja. Države članice lahko odložijo vzpostavitev delovanja upravljavca distribucijskega omrežja v posebni pravni obliki z neodvisno organizacijsko obliko in neodvisnim sprejemanjem odločitev do 1. 7. 2007. Ta pravila ne predstavljajo obveznosti po ločevanju lastništva nad sredstvi distribucijskega omrežja od vertikalno integriranega podjetja.

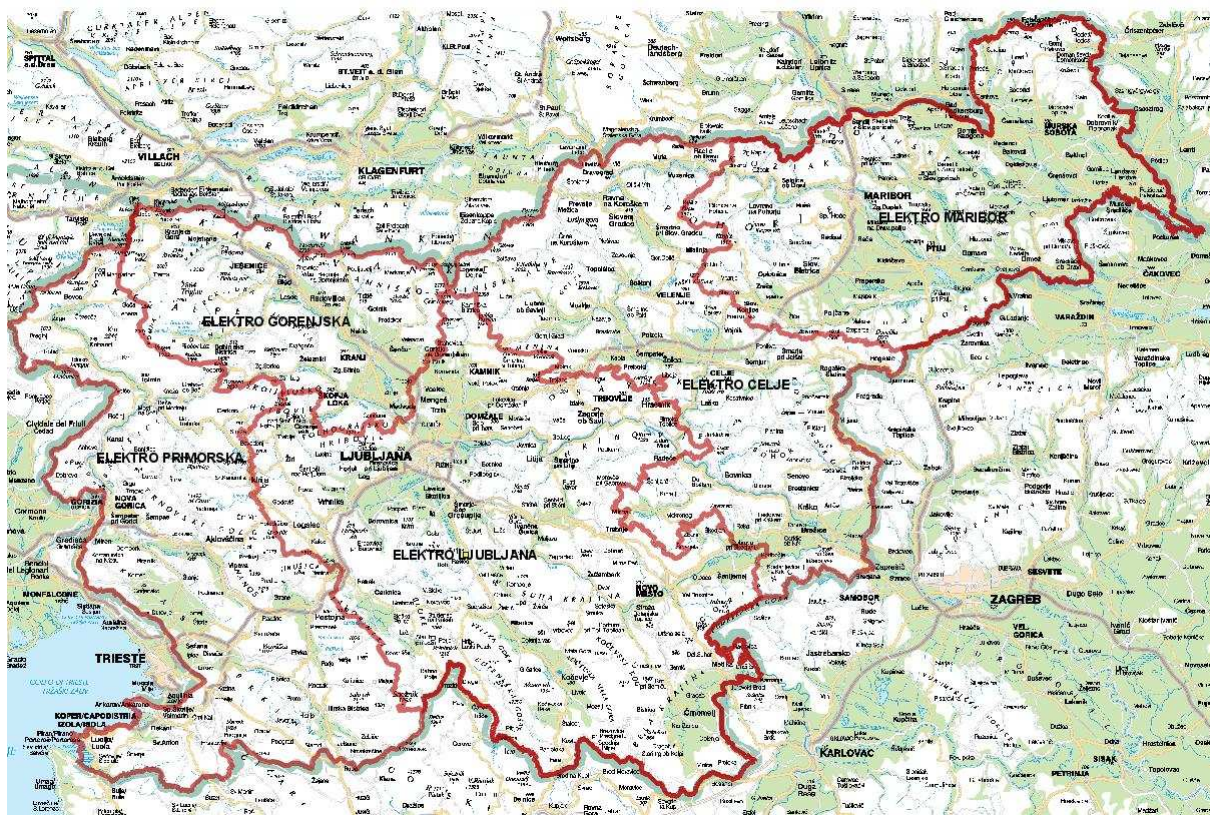
Direktiva zahteva, da imajo elektroenergetska podjetja v svojih internih računovodstvih ločene računovodske izkaze za svoje prenosne in distribucijske dejavnosti, kot bi se od njih zahtevalo, če bi te dejavnosti opravljala samostojna podjetja; s tem se prepreči diskriminacija, notranje subvencioniranje in izkrivljanje konkurence.

¹⁵ Upravljavalec distribucijskega omrežja predstavlja pravno ali fizično osebo, ki je odgovorna za obratovanje distribucijskega omrežja, zagotavljanje njegovega vzdrževanja in po potrebi za razvoj omrežja na danem območju, za medsebojne povezave z drugimi omrežji, kjer je to ustrezno, in za zagotavljanje dolgoročne zmogljivosti omrežja za zadovoljitev razumnih potreb po distribuciji električne energije.

1.2.5.2 Izvajanje GJS SODO do 30. 6. 2007

GJS SODO je do vključno 30. 6. 2007 na območju Slovenije opravljalo pet podjetij, in sicer Elektro Celje, Elektro Gorenjska, Elektro Ljubljana, Elektro Maribor in Elektro Primorska (v nadaljevanju: elektropodjetja). Teritorialna razmejitev pristojnosti izvajanja je razvidna s slike 4.

Slika 4: Teritorialna razmejitev izvajanja GJS SODO petih elektropodjetij

Vir: Ministrstvo za gospodarstvo.

Elektropodjetja so do vključno 30. 6. 2007 delovala v statusno pravni obliki javnih podjetij, za katere so veljala pravila Zakona o gospodarskih javnih službah¹⁶ (v nadaljevanju: ZGJS) in Zakona o gospodarskih družbah¹⁷ (v nadaljevanju: ZGD-1). Status javnih podjetij so elektropodjetja pridobila na podlagi Uredbe o preoblikovanju podjetij Elektrogospodarstva v javna podjetja¹⁸ in s 1. 7. 2007 izgubila na podlagi Uredbe o prenehanju veljavnosti Uredbe o preoblikovanju podjetij Elektrogospodarstva v javna podjetja¹⁹.

¹⁶ Uradni list RS, št. 32/93.

¹⁷ Uradni list RS, št. 42/06, 60/06.

¹⁸ Uradni list RS, št. 47/94.

¹⁹ Uradni list RS, št. 57/07.

Elektropodjetja so poleg izvajanja GJS SODO izvajala tudi gospodarsko javno službo dobave električne energije tarifnim odjemalcem in tržne dejavnosti, kot so dobava električne energije upravičenim odjemalcem, proizvodnja električne energije ter različne storitvene dejavnosti. Po 1. 7. 2007 elektropodjetja opravljajo zgolj tržne dejavnosti.

S Sklepom o določitvi upravljalcev distribucijskih omrežij električne energije v Republiki Sloveniji²⁰ je bila petim elektropodjetjem leta 2000 podeljena pristojnost za izvajanje GJS SODO, ki so jo opravljala na podlagi Uredbe o GJS. S Sklepom o prenehanju veljavnosti Sklepa o določitvi upravljalcev distribucijskih omrežij električne energije v Republiki Sloveniji²¹ je pet elektropodjetij s 1. 7. 2007 prenehalo izvajati GJS SODO.

1.2.5.3 Izvajanje GJS SODO od 1. 7. 2007

Republika Slovenija je zaradi zahtev direktive po pravni ločitvi upravljavca distribucijskega omrežja ustanovila družbo SODO z Aktom o ustanovitvi družbe z omejeno odgovornostjo SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o.²² (v nadaljevanju: Akt o ustanovitvi družbe SODO). Vlada RS je na podlagi 32. člena ZGJS sprejela Uredbo o koncesiji gospodarske javne službe dejavnosti sistema operatorja distribucijskega omrežja električne energije²³ (v nadaljevanju: Uredba o koncesiji). Uredba o koncesiji je koncesijski akt, s katerim so določeni predmet in pogoji podelitve koncesije in urejena tudi druga vprašanja v zvezi z izvajanjem koncesije GJS SODO. Vlada RS je družbi SODO podelila izvajanje republiške GJS SODO s koncesijsko pogodbo²⁴, ne da bi izvedla javni razpis²⁵. Republika Slovenija ima v družbi SODO 100-odstotni poslovni delež. Družba SODO izvaja republiško GJS SODO od 1. 7. 2007.

Družba SODO nima v lasti elektroenergetske infrastrukture za izvajanje GJS SODO, zato je sklenila s petimi elektropodjetji, ki so lastniki elektroenergetske infrastrukture na določenih območjih Republike Slovenije, pogodbe o najemu elektrodistribucijske infrastrukture in izvajanju storitev za sistema operatorja distribucijskega omrežja (v nadaljevanju: pogodba o najemu).

1.2.5.4 Druge pravne osebe s pomembnim vplivom na predmet revizije

V reviziji predstavljamo tudi vlogo drugih pravnih oseb, ki sicer niso bile revidirane, a so (ne)posredno vključene v ureditev izvajanja GJS SODO.

1.2.5.4.a Ministrstvo za finance

Ministrstvo za finance je z Ministrstvom za gospodarstvo sodelovalo pri usklajevanju dokumentov za ureditev izvajanja GJS SODO. Ministrstvo za finance je predlagalo Vladi RS sprejem druge točke sklepa Vlade RS, ki se nanaša na aktivnosti sistema operatorja distribucijskega omrežja kot lastnika distribucijske infrastrukture.

²⁰ Uradni list RS, št. 54/00.

²¹ Uradni list RS, št. 57/07.

²² Uradni list RS, št. 27/07.

²³ Uradni list RS, št. 39/07.

²⁴ Z dne 21. 6. 2007.

²⁵ 5. člen Uredbe o koncesiji.

1.2.5.4.b Javna agencija Republike Slovenije za energijo

Agencija za energijo opravlja regulatorne, razvojne in strokovne naloge na energetske področju, da zagotovi pregledno in nepristransko delovanje trga z električno energijo v interesu vseh udeležencev. Agencija za energijo opravlja na področju električne energije naslednje naloge:

- izdaja metodologije za določitev in obračunavanje omrežnin za elektroenergetska omrežja;
- določa omrežnine za uporabo elektroenergetskih omrežij;
- odloča o sporih in pritožbah;
- izdaja licence za opravljanje energetskih dejavnosti;
- daje soglasja oziroma mnenja k aktom sistemskih operaterjev;
- izvaja nadzor nad delovanjem trga in ločitvijo dejavnosti.

Agencija za energijo je s svojimi mnenji in pripombami sodelovala pri oblikovanju ureditve izvajanja GJS SODO.

1.2.5.4.c Elektropodjetja

GJS SODO je do vključno 30. 6. 2007 opravljalo pet elektropodjetij:

- Elektro Celje, javno podjetje za distribucijo električne energije, d. d., Celje (v nadaljevanju: Elektro Celje);
- Elektro Gorenjska, javno podjetje za distribucijo električne energije, d. d., Kranj (v nadaljevanju: Elektro Gorenjska);
- Elektro Ljubljana, javno podjetje za distribucijo električne energije, d. d., Ljubljana (v nadaljevanju: Elektro Ljubljana);
- Elektro Maribor, javno podjetje za distribucijo električne energije, d. d., Maribor (v nadaljevanju: Elektro Maribor) in
- Elektro Primorska, javno podjetje za distribucijo električne energije, d. d., Nova Gorica (v nadaljevanju: Elektro Primorska).

Lastniška struktura vseh elektropodjetij na dan 31. 12. 2006 in 31. 12. 2007 je naslednja:

- Republika Slovenija – 79,50 odstotka in
- druge pravne in fizične osebe – 20,50 odstotka.

1.2.5.5 Omejitev pri izvajanju revizije

V reviziji nismo preučevali ureditve izvajanja GJS SODO na območjih zaokroženih gospodarskih kompleksov (v nadaljevanju: ZGK)²⁶. V Republiki Sloveniji so določena območja, t.i. ZGK, kjer obstaja elektroenergetska infrastruktura, katerih lastnik ni nobeno izmed petih elektropodjetij²⁷. Za ta območja EZ v 73. členu določa posebne pogoje poslovanja. To so razmeroma majhna območja elektroenergetske

²⁶ ZGK so območja bivših železarn Ravne, Štore in Jesenice, Petrol Energetika, d. o. o., Ravne na Koroškem, območje družbe Talum, d. d., Kidričevo. Ti ZGK so priključeni na omrežje sistemskega operaterja prenosnega omrežja. ZGK so tudi območja bivših družb TAM, BTC idr., ki so priključena na omrežje sistemskega operaterja distribucijskega omrežja.

²⁷ Mednje sodijo Elektro Celje, Elektro Maribor, Elektro Ljubljana, Elektro Gorenjska, Elektro Primorska.

infrastrukture, za katera veljajo posebna pravila poslovanja, namen te revizije pa je predstavitev pomembnejših problemov pri ureditvi izvajanja GJS SODO, zato nismo preučevali ureditve izvajanja GJS SODO na območjih ZGK.

1.3 Predstavitev revidirancev

1.3.1 Vlada RS

V skladu z Zakonom o Vladi Republike Slovenije²⁸ (v nadaljevanju: ZVRS-UPB1) je Vlada RS organ izvršilne oblasti in najvišji organ državne uprave Republike Slovenije. Vlada RS v skladu z ustavo, zakoni in drugimi splošnimi akti Državnega zbora Republike Slovenije določa, usmerja in usklajuje izvajanje politike države. V ta namen izdaja predpise in sprejema druge pravne, politične, ekonomske, finančne, organizacijske in druge ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev razvoja države in urejenost razmer na vseh področjih iz pristojnosti države. Vlada RS izvršuje pravice in dolžnosti, ki pripadajo Republiki Sloveniji kot ustanoviteljici zavodov, gospodarskih družb in drugih organizacij.

Vlada RS je odgovorna za doseg ciljev energetske politike, in sicer za vzpostavitev pravnega okvira, ki izvajalcu GJS SODO omogoča gospodarno, učinkovito in uspešno izvajanje GJS SODO, odgovorna je tudi za vzpostavitev konkurenčnosti oskrbe z električno energijo.

Za poslovanje Vlade RS so skupno odgovorni vsi njeni člani, za delo posameznega ministrstva pa pristojni minister. Predsednik Vlade RS vodi in usmerja delo Vlade RS, skrbi za enotnost politične in upravne usmeritve Vlade RS, usklajuje delo ministrov, predstavlja Vlado RS ter sklicuje in vodi njene seje.²⁹ V letu 2007 in med izvajanjem revizije je bil predsednik Vlade RS Janez Janša, od 3. 12. 2004 do 21. 11. 2008, in Borut Pahor, predsednik Vlade RS od 21. 11. 2008.

1.3.2 Ministrstvo za gospodarstvo

Ministrstvo za gospodarstvo na podlagi Zakona o državni upravi³⁰ opravlja naloge na področjih ekonomskega sistema in razvoja, notranjega trga, intelektualne lastnine, tehnične zakonodaje in meril, varstva potrošnikov, varstva konkurence, ekonomskih odnosov s tujino, razvoja podjetniškega sektorja in konkurenčnosti, drobnega gospodarstva in turizma, tehnološkega razvoja, industrijskih projektov in regionalnega razvoja. Za Vlado RS pripravlja predloge zakonov, podzakonskih predpisov in drugih aktov ter zagotavlja drugo strokovno pomoč pri oblikovanju politik.

²⁸ Uradni list RS, št. 24/05 – ZVRS-UPB1.

²⁹ 14. člen ZVRS-UPB1.

³⁰ Uradni list RS, št. 52/02, 56/03, 45/04, 61/04, 123/04, 93/05.

Ministrstvo za gospodarstvo opravlja predpisane naloge v šestih direktoratih³¹. Direktorat za energijo sestavlja šest sektorjev, ki so med drugim odgovorni za:

- vzpostavljanje ustreznega pravnega okvira za konkurenčno in zanesljivo oskrbo z energijo v okviru EZ in podzakonskih aktov,
- ustrezno regulacijo delovanja energetskega sistema, kjer je za oskrbo z energijo potrebna uporaba omrežij (prenosna in distribucijska omrežja električne energije in zemeljskega plina),
- področje oskrbe z električno energijo, zemeljskim plinom, utekočinjenim naftnim plinom in toploto,
- vodenje integrirane baze podatkov energetskega sektorja,
- pripravo pravnih aktov za pošiljanje podatkov izvajalcev energetske dejavnosti,
- pripravo gradiv na področju energetike za Svet Evropske unije, Evropski svet in ostala delovna telesa Evropske unije.

Direktorat za energijo sodeluje pri usklajevanju dokumentov, ki so predmet medresorskih področij, tudi z drugimi ministrstvi, kot so Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za finance in Ministrstvo za zunanje zadeve.

Za poslovanje Ministrstva za gospodarstvo sta bila v obdobju, na katerega se nanaša revizija, in med izvajanjem revizije, odgovorna:

- mag. Andrej Vizjak, minister od 1. 1. 2007 do 21. 12. 2008 in
- dr. Matej Lahovnik, minister od 21. 12. 2008.

1.3.3 Družba SODO

Družba SODO posluje v skladu s predpisi, ki veljajo za gospodarske družbe. Ustanovljena je bila 25. 4. 2007 z vpisom v sodni register. Osnovni kapital družbe predstavlja osnovni vložek Republike Slovenije kot edinega družbenika. Osnovni vložek je zagotovljen v denarju v znesku 7.500 evrov. Ustanoviteljske pravice izvršuje Vlada RS.

Osnovna dejavnost družbe SODO je distribucija električne energije. Organa družbe sta ustanovitelj in direktor. Družba SODO je imela na dan 31. 12. 2007 zaposlenih devet delavcev³², delo pa ima organizirano v dveh sektorjih:

- tehniški sektor – izvaja naloge vodenja in obratovanja distribucijskega omrežja ter naloge v zvezi z zagotavljanjem usklajenega delovanja in vzdrževanja distribucijskega omrežja
- finančni sektor – izvaja naloge poslovanja s financami, računovodstva ter načrtovanja in analize poslovanja.

Družba SODO je pridobila licenco za opravljanje dejavnosti SODO na podlagi odločbe Javne agencije Republike Slovenije za energijo, republiško GJS SODO pa izvaja od 1. 7. 2007 na podlagi Uredbe o koncesiji, odločbe Vlade RS in koncesijske pogodbe.

³¹ Uredba o notranji organizaciji, sistemizaciji, delovnih mestih in nazivih v organih javne uprave in pravosodnih organih (Uradni list RS, št. 58/03, 81/03, 109/03, 43/04, 138/04, 35/05, 60/05, 72/05, 112/05, 49/06, 140/06, 9/07) in Akt o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Ministrstvu za gospodarstvo.

³² Letno poročilo družbe SODO za leto 2007.

Za poslovanje družbe SODO v letu 2007 in med izvajanjem revizije sta odgovorni osebi:

- mag. Milan Vižintin, vršilec dolžnosti direktorja od 22. 3. 2007 do 22. 3. 2008;
- mag. Matjaž Vodušek, direktor družbe SODO od 23. 3. 2008.

1.4 Revizijski pristop

Da bi odgovorili na zastavljena revizijska vprašanja, smo uporabili kvalitativne in kvantitativne metode in tehnike revidiranja, pri tem pa smo uporabili predvsem:

- pregled strokovnih podlag Vlade RS in Ministrstva za gospodarstvo, ki se nanašajo na odločitev za sedanjo ureditev izvajanja GJS SODO;
- proučevanje pravnih in drugih podlag, ki opredeljujejo izvajanje GJS SODO;
- analizo pridobljenih podatkov in informacij o poteku aktivnosti za uresničitev sklepa Vlade RS;
- zbiranje, pregled in presojo dokumentacije, ki se nanaša na ureditev izvajanja GJS SODO;
- metodo intervjuja in vprašalnika pri revidirancih in drugih pravnih osebah, ki so (ne)posredno vključeni v ureditev izvajanja GJS SODO.

2. UGOTOVITVE

2.1 Vzpostavitev pogojev za uspešno izvajanje GJS SODO

Preverjali smo, ali sta Vlada RS in Ministrstvo za gospodarstvo vzpostavila pogoje za uspešno izvajanje GJS SODO. Pri tem smo ugotavljali:

- ali sta Vlada RS in Ministrstvo za gospodarstvo imela ustrezno strategijo oziroma študijo za uresničitev zahtev direktive;
- ali je Vlada RS z ustanovitvijo družbe SODO svoje državno premoženje organizirala v predpisani obliki;
- ali sta Vlada RS in Ministrstvo za gospodarstvo z ustanovitvijo družbe SODO izpolnila zahteve direktive po ustanovitvi neodvisnega upravljavca distribucijskega omrežja oziroma izvajalca GJS SODO.

Da bi odgovorili na zastavljena vprašanja, smo proučevali obrazložitve določb direktive, pregledali in ocenili izdelane študije za preoblikovanje GJS SODO. Pregledali in preučili smo predpise, ki opredeljujejo možne oblike organiziranja državnega premoženja, in preučili določbe Uredbe o koncesiji in koncesijske pogodbe. Pregledali in ocenili smo kadrovske in finančne stanje družbe SODO ob podpisu koncesijske pogodbe ter to primerjali s številom zaposlenih, višino kapitala in ustvarjenimi prihodki iz GJS SODO v elektropodjetjih. Ocenili smo program ukrepov družbe SODO o doseganju upravljavskih in organizacijskih ukrepov ter opravili intervjuje z revidiranci in elektropodjetji, Ministrstvom za finance in Agencijo za energijo.

2.1.1 Strategija oziroma študije Vlade RS in Ministrstva za gospodarstvo za ureditev izvajanja GJS SODO glede na zahteve direktive

2.1.1.1 Zahteve direktive po zagotovitvi neodvisnosti upravljavcev distribucijskega omrežja

Cilji direktive so večja učinkovitost, znižanje cen, višji standard storitev in večja konkurenčnost. Ukrep za doseg navedenih ciljev direktive je med drugim zagotovitev neodvisnosti upravljavcev distribucijskega omrežja zlasti glede interesov v zvezi s proizvodnjo in dobavo električne energije. Na podlagi učinkovite izvedbe tega ukrepa se lahko zagotovi neoviran, pregleden in nediskriminatoren dostop do omrežja, prepreči se notranje subvencioniranje tržnih dejavnosti in izkrivljanja konkurence ter prenos zaupnih in poslovno občutljivih podatkov³³. Neodvisnost upravljavca distribucijskega omrežja pa se zagotavlja tako,

³³ Poslovno občutljiv podatek je v skladu z Uredbo o GJS posamezen podatek ali sklop povezanih podatkov, ki kaže na značilnost ali okoliščino gospodarskega poslovanja pravne ali fizične osebe, kot so podatki o cenah, sklenjenih pogodbah in njihovi vsebini, obsegu poslovanja, poslovnih rezultatih in podobno.

da se upravljavcu distribucijskega omrežja dajo pristojnosti in odgovornosti za načrtovanje razvoja distribucijskega omrežja, sprejemanje odločitev o gradnji in vzdrževanju potrebne omrežne infrastrukture, ki je pomemben dejavnik pri zagotavljanju nemotene oskrbe z električno energijo. Nujno je tudi, da je upravljavec distribucijskega omrežja edini pristojen za odločanje o dostopu do omrežja, saj se le tako lahko zagotovi nediskriminatoren dostop do omrežij za vse udeležence na trgu.

Direktiva določa, da mora biti upravljavec distribucijskega omrežja neodvisen od drugih dejavnosti, ki niso povezane z distribucijo, vsaj glede pravne oblike, organizacije in sprejemanja odločitev. Da bi to zagotovili, veljajo minimalna pravila, ki jih določa EZ v drugem odstavku 23.b člena:

- osebe, pooblaščen za vodenje poslov in upravljanje sistemkega operaterja, ne smejo sodelovati pri vodenju poslov, upravljanju ali kot člani nadzornih svetov oziroma drugih organov tistih pravnih oseb, ki opravljajo drugo energetske dejavnost na področju električne energije;
- zagotovljeno mora biti, da lahko osebe, ki so pooblaščen za vodenje poslov in upravljanje sistemkega operaterja, neodvisno sprejemajo odločitve;
- sistemski operater mora imeti pravico neodvisno in učinkovito odločati o sredstvih in premoženju, potrebnem za upravljanje, vzdrževanje in razvoj omrežja.

Direktiva določa, da morajo države članice sprejeti zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s to direktivo, najkasneje do 1. 7. 2004, vendar pa lahko države članice vzpostavitev delovanja upravljavca distribucijskega omrežja v posebni pravni obliki zagotavljajo z neodvisno organizacijsko obliko in neodvisnim sprejemanjem odločitev do 1. 7. 2007. Republika Slovenija je z Zakonom o spremembah in dopolnitvah EZ dne 7. 5. 2004 implementirala zahtevo direktive, ki se nanaša na vzpostavitev pravnih podlag, implementirala je tudi pravno ločitev upravljavca distribucijskega omrežja od drugih dejavnosti, v roku, določenim z direktivo³⁴, saj je ustanovila družbo SODO, ki ji je s 1. 7. 2007 podelila koncesijo za izvajanje GJS SODO.

2.1.1.2 Strategija za uresničitev zahtev direktive

V ReNEP so že vključene zahteve direktive z navedbo rokov za odprtje trga z električno energijo za vse negospodinske odjemalce in nato za vse odjemalce. Vključene so tudi zahteve po sprejetju temeljnega načela za nediskriminatoren in reguliran dostop do omrežja ter zahteve, da je za uporabo omrežja treba plačati določeno omrežnino oziroma tarifo za uporabo omrežja vnaprej, strukturo in višino te tarife pa odobrava Agencija za energijo. V ReNEP so prikazana potrebna finančna sredstva za investicijska vlaganja v prenosno in distribucijsko omrežje, in sicer na podlagi razvojnih načrtov podjetij za prenos in distribucijo električne energije v obdobju 2003–2012.

Ministrstvo za gospodarstvo pred odločitvijo, da družba SODO izvaja GJS SODO, ni imelo strategije, ki bi opredeljevala predvideno ureditev in način izvajanja GJS SODO, določala usmeritve in cilje izvajanja GJS SODO, ukrepe za doseg ciljev ter nadzor nad izvajanjem GJS SODO. Ministrstvo za gospodarstvo do avgusta 2008 še ni začelo z izdelavo take strategije.

³⁴ Evropska komisija je 28. 6. 2006 Republiki Sloveniji poslala opomin, ker iz EZ ni bilo nedvoumno razvidno, da je potrebna funkcionalna ločitev upravljavca distribucijskega omrežja od drugih dejavnosti, ki niso povezane z distribucijo, do 1. 7. 2004 in ne do 1. 7. 2007. Republika Slovenija je odpravila to nejasnost z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah EZ dne 2. 12. 2006 (Uradni list RS, št. 118/06).

2.1.1.3 Študije za uresničitev zahtev direktive

Za izbrano ureditev izvajanja GJS SODO se je Vlada RS odločila na podlagi več študij za preoblikovanje izvajanja GJS SODO.

2.1.1.3.1 Študija Vlade RS

Vlada RS je sprejela sklep o ustanovitvi delovne skupine za privatizacijo v elektroenergetiki. Svetovalna skupina je imela rok za oddajo poročila 23. 12. 2005. Delovno skupino je sestavljalo 11 članov iz elektropodjetij, Ministrstva za gospodarstvo, družbe D.S.U., družbe za svetovanje in upravljanje, d. o. o., Ljubljana, Instituta Jožef Stefan, Ljubljana in Ekonomske fakultete v Ljubljani.

Študija predlaga prenos izvajanja GJS SODO na eno ali dve družbi v 100-odstotni lasti Republike Slovenije. Pet elektropodjetij naj bi zgubilo status javnega podjetja. V študiji so navedene naslednje prednosti danega predloga:

- omogoči se neposredna podelitev koncesije brez javnega razpisa,
- potreben je minimalen poseg v poslovne procese,
- lastnina infrastrukture ostaja nespremenjena – ohranja se enakopraven položaj vseh delničarjev in se s tem prepreči konflikt interesov med lastniki omrežja in novo ustanovljenima družbama SODO,
- ohranja se operativnost, enovitost in homogenost distribucije električne energije,
- omogočeno je izkoriščanje sinergijskih učinkov z združevanjem dela, znanja in sredstev pri uvajanju novih tržnih produktov.

V študiji je predstavljena le ena slabost te ureditve, in sicer v pogodbenem izvajanju storitev lastnika infrastrukture za izvajalca GJS SODO. Če izvajalec GJS SODO nima v lasti elektroenergetske infrastrukture, si jo mora zagotoviti na podlagi pogodbenega razmerja. To pa bistveno vpliva na oblikovanje najemne in izvajalske pogodbe, saj je treba upoštevati tudi situacijo, kako in na kakšen način bi družba, zadolžena za izvajanje GJS SODO, uveljavljala svojo voljo, če njene zahteve ne bi bile v interesu lastnika infrastrukture.

2.1.1.3.2 Študiji Ministrstva za finance

Ministrstvo za finance ima dve študiji za analizo nekaterih možnih modelov statusnega povezovanja in preoblikovanja petih elektropodjetij na področju distribucije električne energije.

Študija Ekonomske fakultete v Ljubljani predvideva zmanjšanje števila zaposlenih v elektropodjetjih, ustanovitev novih podjetij, na katere bi se preneslo izvajanje tržne dejavnosti, povezovanje obstoječih elektropodjetij v tri velike družbe, in sicer Elektro Ljubljana, Elektro Zahod in Elektro Vzhod, ter povezovanje novih elektropodjetij s tujimi strateškimi partnerji za pridobitev novih znanj in izkušenj.

Študija Ekonomskega inštituta pravne fakultete, d. o. o., Ljubljana predvideva postopno preoblikovanje petih elektropodjetij. V prvi fazi predvideva ustanovitev samo holdinga, na katerega naj bi bile prenesene osnovne strateške funkcije in kontrola ključnih stroškov za pet hčerinskih družb. V drugi fazi predvideva ustanovitev družbe SODO in prenos funkcij, vezanih na investicije, v družbo SODO. Holding bi moral uresničevati cilj oblikovanje močne družbe SODO s prenosom lastništva elektroenergetske infrastrukture na družbo SODO. V tretji fazi pa predvideva povezovanje podjetij na področju dobave.

2.1.1.3.3 Študije elektropodjetij in Ministrstva za gospodarstvo

Ministrstvo za gospodarstvo je od elektropodjetij pridobilo študije za analizo nekaterih možnih modelov statusnega povezovanja in preoblikovanja petih elektropodjetij na področju distribucije električne energije, in sicer od Inštituta za javno upravo, Gospodarskega interesnega združenja distribucije električne energije³⁵ (v nadaljevanju: GIZ) in od družbe NEBRA, družbe za davčno in gospodarsko svetovanje, nepremičnine in inženiring, d. o. o., Ljubljana (v nadaljevanju: NEBRA). Zadnjo pridobljeno študijo je nato Ministrstvo za gospodarstvo dalo v presojo Inštitutu za javno upravo, in sicer le v delu, ki se nanaša na sklenitev pogodbe o najemu brez javnega razpisa.

Študija Inštituta za javno upravo, katere naročnik je Elektro Gorenjska, je bila izdelana marca 2004. Študija predvideva, da naj bi Republika Slovenija ustanovila holding in ob tem vanj vložila svoje deleže v petih elektropodjetjih. V študiji so predstavljeni štirje modeli z navedbo prednosti in slabosti posameznega modela.

Študija GIZ z naslovom Predlog načina izvajanja gospodarske javne službe dejavnost sistemkega operaterja distribucijskega omrežja električne energije na območju Republike Slovenije obravnava štiri predloge možnih uskladitev s predpisi, in sicer:

- predlog 1: družbo SODO ustanovi Republika Slovenija; ta predlog omogoča podelitev koncesije brez javnega razpisa in ne zahteva izplačila malih delničarjev;
- predlog 2: izločitev tržnih deležev iz obstoječih distribucijskih podjetij (država odkupi deleže manjšinskih lastnikov in zagotovi 100-odstotno lastništvo države v teh podjetjih, s tem pa tudi nad celotno infrastrukturo); ta predlog omogoča podelitev koncesije brez javnega razpisa in zahteva izplačilo malih delničarjev;
- predlog 3: izločitev tržnih deležev iz obstoječih distribucijskih podjetij na način delitve z ustanovitvijo novih družb (oddelitev); ta predlog zahteva podelitev koncesije z javnim razpisom in ne zahteva izplačila malih delničarjev;
- predlog 4: družba SODO kot hčerinska družba distribucijskega podjetja; ta predlog zahteva podelitev koncesije z javnim razpisom in ne zahteva izplačila malih delničarjev.

Ministrstvo za gospodarstvo je sprejelo predlog 1³⁶, zato je GIZ v študiji »Zasnova, organiziranja gospodarske javne službe dejavnost sistemkega operaterja distribucijskega omrežja električne energije na območju Republike Slovenije s prikazom kapitalskega povezovanja« predstavilo potrebne aktivnosti glede na predpise s časovnimi opredelitvami.

NEBRA je oktobra 2006 za izbrani predlog izdelala pravno ureditev posameznih zaključenih sklopov:

- pravni pregled predpisov, ki urejajo področje SODO, in predlog za spremembe in dopolnitve le-teh z utemeljitvijo;
- uredba o koncesiji gospodarske javne službe dejavnosti sistemkega operaterja distribucijskega omrežja električne energije;

³⁵ Ustanovitelji Gospodarskega interesnega združenja distribucije električne energije so Elektro Celje, Elektro Gorenjska, Elektro Ljubljana, Elektro Maribor in Elektro Primorska.

³⁶ Ministrstvo za gospodarstvo ni predložilo dokumenta, iz katerega bi bilo razvidno, da je sprejelo predlog 1 in obrazložitve, zakaj ga je sprejelo. Izbrana odločitev Ministrstva za gospodarstvo je razvidna iz študije GIZ.

- spremembe in dopolnitve statuten elektropodjetij;
- ustanovitev enoosebne družbe z omejeno odgovornostjo;
- pogodba o najemu elektrodistribucijske infrastrukture in izvajanju storitev za sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije;
- presoja morebitnih davčnih učinkov pri sistemskih spremembah v Republiki Sloveniji na področju distribucije električne energije.

V študiji Inštituta za javno upravo, katere naročnik je Ministrstvo za gospodarstvo, so predstavljeni pogoji za sklenitev pogodb s povezanimi podjetji v skladu s predpisi za javna naročila in poudarjene možne posledice izbranega predloga.

2.1.1.3.3.a Ministrstvo za gospodarstvo, kljub temu, da je pristojni organ za vzpostavljanje ustreznega pravnega okvira za konkurenčno in zanesljivo oskrbo z energijo ter je odgovoren za ustrezno regulacijo delovanja energetskega sistema, kjer je za oskrbo z energijo potrebna uporaba omrežij, ni začelo z izdelavo študij oziroma analiz možnih oblik organiziranosti izvajanja GJS SODO v skladu z namenom direktive, temveč je odločitve sprejemalo na podlagi študij elektropodjetij. Minister za gospodarstvo je šele po izbranem predlogu in prejemu študije GIZ »Zasnova organiziranja gospodarske javne službe dejavnost sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije na območju Republike Slovenije s prikazom kapitalskega povezovanja« s sklepom ustanovil projektno skupino, ki jo je sestavljalo šest uslužbencev Ministrstva za gospodarstvo. Projektna skupina Ministrstva za gospodarstvo je študijo GIZ kritično ocenila³⁷ in podala svoje predloge za ureditev izvajanja GJS SODO. Ministrstvo za gospodarstvo pri odločitvi o načinu ureditve izvajanja GJS SODO ni upoštevalo kritične ocene in podanih predlogov projektne skupine.

³⁷ Iz ocene projektne skupine Ministrstva za gospodarstvo izhaja, da je v gradivu predstavljeni način za reorganizacijo distribucijskih podjetij neprimeren. S predlagano reorganizacijo GJS SODO bi postala regulacija v Republiki Sloveniji popolnoma neučinkovita, pet elektropodjetij pa bi lahko v pogodbi o najemu družbi SODO postavljalo neomejene zahteve. Pet elektropodjetij bi se izmaknilo določilom predpisov, obdržali pa bi naravni monopol. Iz gradiva izhaja, da se želi ustanoviti formalni izvajalec GJS SODO, vse funkcije GJS SODO pa naj bi se opravljale v petih elektropodjetjih. Tako ima izvajalec GJS SODO podrejeno vlogo v primerjavi s petimi elektropodjetji. Gradivo je splošne narave, zato bi bilo treba ugotoviti, ali je gradivo dovolj aplikativno, da je na njegovi podlagi mogoče izpeljati potrebne spremembe. Gradivo bi bilo treba dopolniti s prikazom ekonomskih posledic oblikovanja izvajalca GJS SODO. V gradivu bi bilo primerno prikazati tudi primerjavo o podobnih rešitvah v drugih državah Evropske unije in navesti ugotovljene učinke teh sprememb. Vsi predpisi se nanašajo na GJS SODO, zato morajo omrežje, sekundarni sistem in tudi zaposleni, ki so usposobljeni za obvladovanje tega sistema, ostati v okviru izvajalca GJS SODO, tržno dejavnost dobave električne energije upravičenim odjemalcem pa je treba izločiti. Projektna skupina Ministrstva za gospodarstvo navaja, da bi moral biti odnos med izvajalcem GJS SODO in petimi elektropodjetji ravno obraten. Lastnik elektroenergetske infrastrukture bi bil upravičen do sredstev amortizacije (ki pomenijo povračilo sredstev, ki so bila vložena) in donos na sredstva (to je odškodnina za vložena sredstva). Storitve, ki se nanašajo na vzdrževanje elektroenergetske infrastrukture, odčitavanje števcov in podobno, bi morale biti stvar izbire najugodnejšega ponudnika na javnem razpisu. Finančni tok omrežnine bi moral biti izveden pri izvajalcu GJS SODO.

2.1.1.3.3.b Ministrstvo za gospodarstvo se pred odločitvijo o sprejeti ureditvi izvajanja GJS SODO ni posvetovalo z Agencijo za energijo, kot pristojnim in neodvisnim regulatorjem na trgu električne energije, ki je v skladu z namenom direktive pristojna za zagotavljanje in spremljanje nediskriminacije, dejanske konkurence in učinkovitega delovanja trga električne energije. Agencija za energijo je po seznanitvi z aktivnostmi v zvezi z ureditvijo izvajanja GJS SODO Ministrstvu za gospodarstvo poslala dopis, v katerem je navedla, da je skrbno proučila zahteve direktive in določila EZ ter ugotovila, da takšen način reorganizacije ni najbolj primeren z vidika zagotavljanja popolne samostojnosti in neodvisnosti družbe SODO pri sprejemanju odločitev in zagotavljanja nepristranskega obravnavanja udeležencev na trgu z električno energijo, lahko pa ima tudi neželene finančne posledice na omrežnino. Agencija za energijo je podala svoje predloge za ureditev izvajanja GJS SODO³⁸, ki pa jih Ministrstvo za gospodarstvo ni upoštevalo. Ministrstvo za gospodarstvo je aktivneje vključilo Agencijo za energijo v ureditev izvajanja GJS SODO šele, ko so že bili pripravljeni vsi osnutki predpisov, koncesijske pogodbe in pogodbe o najemu.

2.1.1.3.3.c Po naši oceni le študiji, ki jih ima Ministrstvo za finance, vsebujeta natančnejšo analizo stroškov in koristi predstavljenih modelov reorganizacije GJS SODO. Ostale študije, predvsem pa študija, na podlagi katere je bil izbran predlog reorganizacije GJS SODO, ne vsebujejo nobene analize stroškov in koristi vseh predstavljenih predlogov, ta študija pa tudi ne obravnava niti finančnih sredstev in tudi ne števila zaposlenih v novoustanovljeni družbi, ki bi bili potrebni za opravljanje GJS SODO. Vlada RS je s sklepom dala soglasje k pogodbi o najemu, v kateri je določena višina prihodkov za poslovanje družbe SODO. Glede na višino osnovnega kapitala elektropodjetij, višino prihodkov, ki so jih elektropodjetja prejela iz opravljanja dejavnosti GJS SODO, in števila zaposlenih v elektropodjetjih, ki so izvajali GJS SODO do 30. 6. 2007³⁹, ocenjujemo, da Vlada RS z zagotovitvijo osnovnega kapitala⁴⁰ in s soglasjem k pogodbi o najemu, ki predpisuje in omejuje višino prihodkov za poslovanje družbe SODO, ne zagotavlja družbi SODO pogojev (zaposlenih, tehnične opreme) za vzpostavitev sistema izvajanja GJS SODO v enakih pogojih tudi od 1.7.2007.

2.1.1.3.3.d Študija, na podlagi katere je bil izbran predlog ureditve izvajanja GJS SODO, ne obravnava vseh možnih oblik reorganizacije GJS SODO, saj ne obravnava možnosti izvajanja GJS SODO v družbi ELES⁴¹, čeprav te možnosti ne izključujeta niti direktiva niti EZ.

2.1.1.3.3.e Ministrstvo za gospodarstvo pri odločitvi o načinu ureditve izvajanja GJS SODO ni upoštevalo vseh študij, ki so bile na voljo. Izvajanje GJS SODO je organiziralo na podlagi študije GIZ, ki

³⁸ Agencija za energijo je predlagala oddelitev sedanjih petih elektropodjetij, in sicer dela podjetja, ki izvaja tržne dejavnosti, od dela, ki izvaja dejavnost GJS SODO. S tem bi bila dosežena neodvisnot in samostojnost odločanja, izpolnjene pa bi bile tudi zahteve direktive in EZ.

³⁹ Podatki so v tabeli 2 tega poročila.

⁴⁰ Vlada RS je zagotovila osnovni kapital v znesku 7.500 evrov, kar ne zadošča niti za začetek izvajanja GJS SODO. Za pridobitev licence za opravljanje GJS SODO, ki predstavlja predpogoj za izvajanje te dejavnosti, so v skladu z Uredbo o pogojih in postopku za izdajo ter odvzem licence za opravljanje energetske dejavnosti potrebna finančna sredstva v znesku 10.000 tisoč tolarjev oziroma 41.729 evrov (preračun je opravljen na podlagi Zakona o uvedbi evra, Uradni list RS, št. 114/06, po tečaju zamenjave 1 evro je 239,640 tolarja).

⁴¹ Družba ELES izvaja GJS SODO. Naloge za izvajanje te dejavnosti so primerljive z nalogami za izvajanje GJS SODO, zato ocenjujemo, da bi morala biti tudi ta možnost ureditve izvajanja GJS SODO obravnavana v študiji, saj to možnost predvideva tudi EZ.

so jo naročila elektropodjetja in ki ne vsebuje analize stroškov in koristi izbranega predloga ureditve. Uporabljena je bila študija, ki so jo naročila podjetja deloma v zasebni lasti, zato ocenjujemo, da je pri izboru ureditve izvajanja GJS SODO lahko prevladal interes po poslovanju z dobičkom pred interesom zadovoljevanja javnih potreb po preglednem in nediskriminatornem dostopu do distribucijskega omrežja (povezava s točko 2.1.3.2).

2.1.2 Organiziranje izvajanja GJS SODO

Vlada RS je na podlagi 23. člena EZ in 32. člena ZGJS sprejela Uredbo o koncesiji. Uredba o koncesiji je koncesijski akt, s katerim so določeni predmet in pogoji podelitve koncesije in urejena druga vprašanja v zvezi z izvajanjem koncesije GJS SODO. S sklepom je Vlada RS potrdila besedilo koncesijske pogodbe in pooblastila ministra za gospodarstvo za podpis koncesijske pogodbe. Koncesijska pogodba za izvajanje GJS SODO (v nadaljevanju: koncesijska pogodba), sklenjena med Republiko Slovenijo (v nadaljevanju: koncedent) in družbo SODO, se je začela izvajati 1. 7. 2007. Družba SODO za pravico izvajanja GJS SODO ne plačuje koncesijske dajatve, upravičena pa je do omrežnine, ki jo plačujejo uporabniki omrežja. Višina omrežnine in način njenega izračunavanja ter plačevanja so določeni z EZ in aktom Agencije za energijo. Koncesijska pogodba je sklenjena za 50 let.

V študiji, na podlagi katere je bila sprejeta ureditev izvajanja GJS SODO, ni obrazložitve za odločitev podelitve GJS SODO na podlagi koncesije, kljub temu da 23. člen EZ omogoča opravljanje te dejavnosti tudi v javnem podjetju.

Pojasnilo Vlade RS in Ministrstva za gospodarstvo

EZ omogoča opravljanje GJS SODO tako v javnem podjetju kot s podelitvijo koncesije pravni osebi zasebnega prava. Med tema možnostma se je Vlada RS odločila za izvajanje GJS SODO v pravni osebi zasebnega prava na podlagi podeljene koncesije, saj je po mnenju nekaterih pravnikov koncept javnega podjetja preživet in neskladen z ureditvijo v pravo Evropske unije.

2.1.3 Zagotovitev neodvisnega upravljavca distribucijskega omrežja oziroma izvajalca GJS SODO

2.1.3.1 Določitev neodvisnosti izvajalca GJS SODO v Uredbi o koncesiji in koncesijski pogodbi

V Uredbi o koncesiji je določeno⁴², da se pri oddaji pravnih poslov povezanim osebam, v skladu z zakonom, ki ureja oddajo naročil na energetske sektorju, ne uporabljata določbi, da mora koncesionar ravnati v skladu z načelom nediskriminacije na podlagi nacionalnosti in da mora koncesionar ravnati v skladu z zakonom, ki ureja oddajo naročil na energetske sektorju, oziroma zakonom, ki ureja oddajo javnih naročil.

Iz navedene določbe Uredbe o koncesiji je mogoče razumeti, da se vsi pravni posli lahko dodelijo povezanim podjetjem, določenim z zakonom, ki ureja oddajo naročil na energetske sektorju, brez javnega razpisa, koncesionarju pa v takšnih primerih ni treba ravnati v skladu z načelom nediskriminacije. Zakon o javnem naročanju na vodnem, energetske, transportnem področju in področju poštnih storitev

⁴² Tretji odstavek 13. člena.

(v nadaljevanju: ZJNVETPS)⁴³ se uporablja le za naročanje blaga, gradenj in storitev na vodnem, energetskem, transportnem področju in področju poštinih storitev, ne pa tudi za naročanje blaga, gradenj in storitev na drugih področjih. Naročanje blaga, gradenj in storitev na drugih področjih obravnava Zakon o javnem naročanju⁴⁴ (v nadaljevanju: ZJN-2), ki pa ne opredeljuje pojma povezano podjetje in ne izključuje uporabe tega zakona pri naročilih med povezanimi podjetji.

V 4. členu Uredbe o koncesiji je določeno, da se podeli koncesija za celotno območje Republike Slovenije, v 7. členu pa je določeno, da ima koncesionar izključni pravici opravljati GJS SODO in vodenja obratovanja distribucijskega omrežja ter izključno dolžnost zagotavljati uporabnikom nepretrgano in kakovostno opravljanje GJS v skladu s predpisi in v javnem interesu. Koncesionar mora dejavnost opravljati v svojem imenu.

Uredba o koncesiji podeljuje izključno pravico in dolžnost izvajanja gospodarske javne službe za celotno območje Republike Slovenije družbi SODO. Med usklajevanjem besedila Uredbe o koncesiji je Agencija za energijo Ministrstvu za gospodarstvo predlagala dopolnitev 13. člena Uredbe o koncesiji z odstavkom: »Koncesionar ne sme oddati pravnih poslov, povezanih z upravljanjem, obratovanjem, načrtovanjem vzdrževanja in razvoja omrežij. V koncesijski pogodbi je treba podrobneje opredeliti prenos in obseg nalog, ki jih koncesionar prenaša na tretje osebe. Naloge je treba natančno določiti in omejiti le na operativno izvajanje npr. razvoja, vzdrževanja, opravljanja meritev in podobno«, vendar pa Ministrstvo za gospodarstvo tega predloga ni upoštevalo. Ocenjujemo, da bi bilo iz tako zapisane določbe jasno razvidno, katerih nalog se ne sme prenesti na tretje osebe, s tem pa bi obstajala pravna podlaga za zagotovitev neodvisnosti izvajalca GJS SODO.

Koncesijska pogodba prepoveduje prenos pravic in dolžnosti, ki izvirajo ali sestavljajo koncesijsko razmerje, na tretjo osebo, kršitev te prepovedi pa je bistvena kršitev pogodbe. Vendar na drugi strani določa, da mora imeti koncesionar ves čas od začetka trajanja koncesijskega razmerja v najemu in uporabi vso potrebno infrastrukturo za izvajanje javne službe, ki je ob sklenitvi te pogodbe v lasti lastnikov infrastrukture, koncesionar pa mora na to pogodbo pridobiti pozitivno mnenje Agencije za energijo in Ministrstva za energijo pred podpisom koncesijske pogodbe. Vlada RS je na seji sprejela sklep, s katerim je istočasno s pooblastilom ministru za gospodarstvo za podpis koncesijske pogodbe med Republiko Slovenijo in družbo SODO dala tudi soglasje k pogodbi o najemu, ki omogoča prenos vseh pravic in dolžnosti izvajanja GJS SODO na elektropodjetja. Iz navedenih dejstev je razvidno, da določbe koncesijske pogodbe, da koncesionar ne sme nobene od pravic in dolžnosti, ki izvirajo ali sestavljajo koncesijsko razmerje, prenašati na tretjo osebo, že ob samem podpisu pogodbe ni bilo mogoče izpolniti. S tem sta Vlada RS in Ministrstvo za gospodarstvo onemogočila družbi SODO opravljati GJS SODO neodvisno od dobaviteljev električne energije, ki so lastniki elektroenergetske infrastrukture. S tem tudi nista izpolnila zahtev direktive po zagotovitvi neodvisnosti upravljavca distribucijskega omrežja od interesov proizvajalca in dobavitelja električne energije.

⁴³ Uradni list RS, št. 128/06.

⁴⁴ Uradni list RS, št. 128/06.

2.1.3.2 Kadrovsko in finančno stanje družbe SODO ob podpisu koncesijske pogodbe

V tabeli 1 je prikazana višina osnovnega kapitala na dan 30. 6. 2007, višina prihodkov od uporabe omrežij v obdobju od 1. 1. do 30. 6. 2007 in število zaposlenih, ki so se na dan 30. 6. 2007 ukvarjali z GJS SODO v petih elektropodjetjih.

Tabela 1: Višina osnovnega kapitala, prihodki od uporabe omrežij in število zaposlenih, ki se ukvarjajo z GJS SODO v petih elektropodjetjih

Elektropodjetje	Višina osnovnega kapitala na dan 30. 6. 2007 v evrih	Prihodki od uporabe omrežij od 1. 1. do 30. 6. 2007 v evrih	Število zaposlenih v GJS SODO na dan 30. 6. 2007
Elektro Celje	100.953.201	27.261.137	537
Elektro Gorenjska	72.415.419	15.805.777	248
Elektro Ljubljana	163.412.978	57.707.173	689
Elektro Maribor	139.773.510	33.343.211	559
Elektro Primorska	78.562.832	22.834.238	335
Skupaj	555.117.940	156.951.536	2.368

Vir: sodni register in Agencija za energijo.

Študija, na podlagi katere je bil izbran predlog reorganizacije GJS SODO, ne obravnava finančnih sredstev, tehnične opreme in števila zaposlenih v novoustanovljeni družbi, ki bi bili potrebni za opravljanje GJS SODO. Ocenjujemo, da bi bilo treba predhodno opraviti primerjalno analizo števila zaposlenih, tehnične opreme in porabljenih finančnih sredstev, ki so bili do 30. 6. 2007 vključeni v izvajanje GJS SODO v vsakem od petih elektropodjetjih. Le tako bi Vlada RS lahko ugotovila, kakšne predpostavke morajo biti izpolnjene za uspešno izvajanje GJS SODO.

Na dan podpisa koncesijske pogodbe družba SODO ni imela nobenega zaposlenega in na dan začetka koncesijskega obdobja je bil v družbi SODO zaposlen le v. d. direktorja družbe SODO. Družba SODO je na dan podpisa koncesijske pogodbe razpolagala le z denarnimi sredstvi v znesku 7.500 evrov iz osnovnega kapitala in dolgom v znesku 98.876 evrov na podlagi najetega posojila⁴⁵. Ocenjujemo, da družba SODO brez zaposlenih in z dolgom ob podpisu koncesijske pogodbe ni bila sposobna opravljati GJS SODO, ki jo je do dneva prenosa izvajanja iste dejavnosti opravljalo 2.368 zaposlenih in v okviru katere je bilo izkazano v prvem polletju leta 2007 za 156.951.536 evrov prihodkov od uporabe omrežij.

2.1.3.3 Zagotovitev upravljavskih in organizacijskih pogojev družbi SODO

Družba SODO je Agenciji za energijo poslala program ukrepov za doseganje ciljev, kot to opredeljuje 23.b člen EZ. Družba SODO v programu ukrepov za doseganje ciljev zagotavlja, da vršilec dolžnosti direktorja družbe SODO ne sodeluje pri vodenju poslov, upravljanju ali kot član nadzornih svetov

⁴⁵ Na podlagi pogodbe o kreditu z Novo ljubljansko banko, d. d., Ljubljana z dne 8. 6. 2007 v znesku 164.140 švicarskih frankov.

oziroma drugih organov pravnih oseb, ki opravljajo drugo energetske dejavnost. S tem je izpolnjen pogoj iz 1. alineje drugega odstavka 23.b člena EZ. Družba SODO navaja, da je dejansko neodvisno sprejemanje odločitev družbe SODO, kot določa 2. alineja drugega odstavka 23.b člena EZ, oteženo, če pride do spora z lastnikom omrežja. Omrežnina, ki je edini prihodek družbe SODO, se zbira pri lastniku omrežja, zato se lahko zgodi, da lastnik omrežja družbi SODO, če družba SODO ne deluje v skladu z zahtevami lastnika omrežja, ne nakaže omrežnine in povzroči družbi SODO likvidnostne težave. Družba SODO navaja, da tudi ni izpolnjen pogoj, da mora sistemski operater imeti pravico neodvisno in učinkovito odločati o sredstvih in premoženju, potrebnem za upravljanje, vzdrževanje in razvoj omrežja, saj nima podatkov o najeti elektroenergetski infrastrukturi, oziroma nima omogočene povezave z informacijskim sistemom lastnikov omrežja. Le vsi podatki o elektroenergetski infrastrukturi bi družbi SODO omogočili neodvisno in učinkovito odločanje o sredstvih in premoženju. Družba SODO je v celoti odvisna od lastnikov elektroenergetske infrastrukture ter analiz, poročil in načrtov, ki ji jih pet elektropodjetij pošlje na podlagi pogodbe o najemu.

Družba SODO navaja tudi težave pri podpisu aneksov k Pogodbi o najemu, saj do dneva sprejetja programov ukrepov za doseganje ciljev v januarju 2008, večina elektropodjetij ni podpisala niti aneksa k pogodbi o najemu za obdobje od 1. 7. do 31. 12. 2007. Posledica tega je bila, da ni bilo mogoče pripraviti aneksa k pogodbi o najemu za leto 2008, ki bi omogočal učinkovito izvajanje nalog družbe SODO.

Družba SODO ugotavlja, da prevelika odvisnost družbe SODO od petih elektropodjetij, glede na določbe pogodbe o najemu, onemogoča družbi SODO realizacijo zahtev koncesijske pogodbe, s katero ima na celotnem območju Republike Slovenije izključno pravico opravljati GJS SODO, izključno pravico vodenja obratovanja distribucijskega omrežja in izključno dolžnost zagotavljati uporabnikom kontinuirano in kvalitetno opravljanje GJS SODO v skladu s predpisi in v javnem interesu.

Družba SODO je pripravila program ukrepov, ki bi ji omogočili neodvisno sprejemanje odločitev ter neodvisno in učinkovito odločati o sredstvih in premoženju, potrebnem za upravljanje, vzdrževanje in razvoj omrežja:

- vzpostavitev informacijskega sistema, ki bi omogočil družbi SODO stalen in neposreden dostop do podatkov o prevzemno-prodajnih mestih in do obračuna cen za uporabo omrežja⁴⁶;
- ureditev plačila cen za uporabo omrežja z vsemi dobavitelji električne energije na enak način in sklenitev pogodb o plačilu cene za uporabo omrežja z vsemi dobavitelji električne energije; s tem bi se zagotovil nediskriminatoren odnos družbe SODO do vseh dobaviteljev in kot posledica tega tudi do vseh odjemalcev; glede na sedanjo prakso odjemalci električne energije, ki jim dobavljajo električno energijo lastniki elektroenergetskega omrežja, plačujejo ceno za uporabo omrežja skupaj z dobavljeno električno energijo, medtem ko morajo odjemalci električne energije drugih dobaviteljev plačati ceno za uporabo omrežja enemu izmed lastnikov omrežja, na območju katerega je odjemno mesto posameznega odjemalca;
- izvajanje javnih pooblastil izdaje soglasij za priključitev uporabnikov na omrežje ob izpolnitvi dveh predpogojev, in sicer povečanje števila zaposlenih na družbi SODO in omogočen dostop do baz podatkov o prevzemno-prodajnih mestih;

⁴⁶ Pogodba o najemu predvideva to vzpostavitev s 1. 1. 2009.

- višino najemnine je treba določiti glede na višino amortizacije v najem vzete elektroenergetske infrastrukture, višino plačila storitev pa je treba določiti glede na dejansko opravljene storitve; družba SODO bi lahko določila realno višino najemnine in storitev šele, ko bi imela vse potrebne podatke razpolagala z vsemi potrebnimi podatki o elektroenergetski infrastrukturi in normativih za storitve.

Ocenjujemo, da Vlada RS in Ministrstvo za gospodarstvo družbi SODO nista zagotovila pogojev poslovanja, da bi ta lahko izvajala upravljalvske in organizacijske naloge opredeljene v EZ. Pomanjkljivosti trenutne ureditve izvajanja GJS SODO, ki jih je družba SODO navedla v programu ukrepov za doseganje ciljev, kažejo na to, da Vlada RS in Ministrstvo za gospodarstvo nista zagotovila pogojev za uresničitev namena direktive. Ta zahteva, da se zagotovijo neodvisnost in samostojno sprejemanje odločitev upravljalcev distribucijskega omrežja, da upravljalci distribucijskega omrežja ne bi bili odvisni od podjetij za dobavo električne energije. Direktiva tudi nalaga državam članicam, da oblikujejo ustrezne in učinkovite mehanizme za ureditev, nadzor in preglednost, da dobavitelji električne energije ne bi zlorabili prevladujoči položaj, zlasti v škodo odjemalcev in 'plenilskemu obnašanju', saj, kot navaja Komisija Evropskih skupnosti v svojem poročilu⁴⁷, premajhna neodvisnost upravljalcev omrežij ovira potrebne naložbe.

2.2 Izvajanje GJS SODO na podlagi najema elektroenergetske infrastrukture

Preverjali smo, ali lahko družba SODO na podlagi najema elektroenergetske infrastrukture od lastnikov infrastrukture učinkovito in uspešno izvaja GJS SODO. Pri tem smo ugotavljali:

- ali sta Vlada RS in Ministrstvo za gospodarstvo v letu 2007 sprejela ukrepe za prenos lastništva elektroenergetske infrastrukture od elektropodjetij v last Republike Slovenije ali družbe SODO;
- ali imata Ministrstvo za gospodarstvo in družba SODO natančno in popolno evidenco elektroenergetske infrastrukture;
- ali lahko družba SODO na podlagi pogodbe o najemu uresničuje opravljanje izključnih pravic in dolžnosti izvajanja GJS SODO.

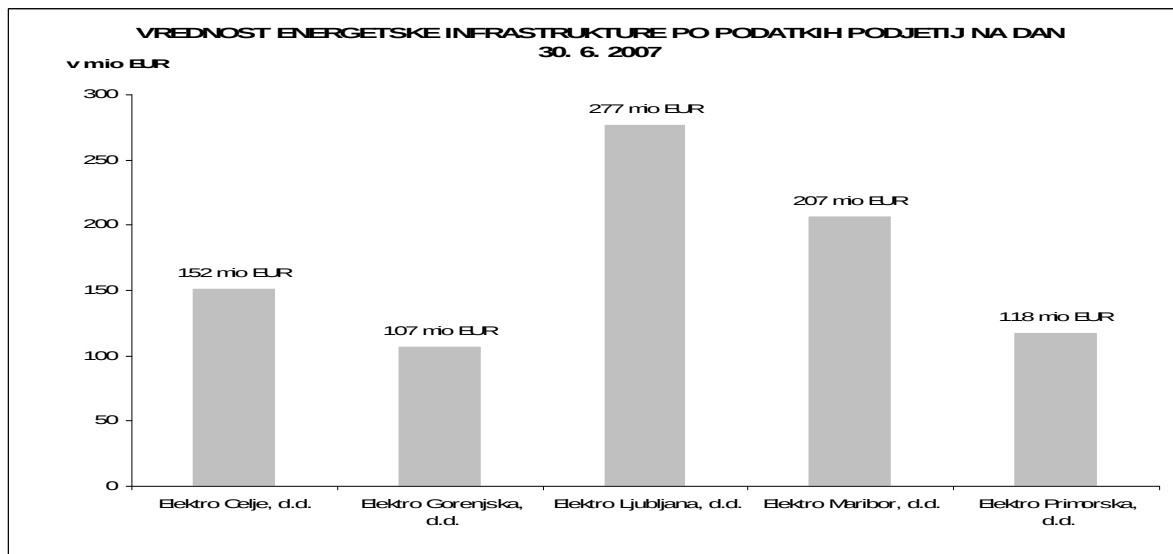
Da bi odgovorili na zastavljena vprašanja, smo pregledali in preučili predpise, ki se nanašajo na lastništvo elektroenergetske infrastrukture, proučili podatke v evidenci elektroenergetske infrastrukture, ki jih imajo na Ministrstvu za gospodarstvo in družbi SODO, ter preverili, ali obstaja ustrezen nadzor nad točnostjo in popolnostjo poslanih evidenc. Pregledali in preučili smo predpise, ki se nanašajo na sklenitev pogodb o najemu brez javnega razpisa. Pregledali in ocenili smo dokumentacijo, ki se nanaša na določitev višine najemnine in izvajanja storitev, ki jih družba SODO plačuje elektropodjetjem.

2.2.1 Lastništvo elektroenergetske infrastrukture

Na dan 30. 6. 2007 je bila celotna vrednost elektroenergetske infrastrukture po podatkih elektropodjetij 861 milijonov evrov, vrednost elektroenergetske infrastrukture posameznega elektropodjetja pa je razvidna s slike 5.

⁴⁷ Poročilo Komisije Evropskih skupnosti Svetu in Evropskemu parlamentu: Napredek pri oblikovanju notranjega trga plina in električne energije, št. COM(2008) 192, končno, z dne 15. 4. 2008.

Slika 5: Vrednost elektroenergetske infrastrukture na dan 30. 6. 2007

Vir: Agencija za energijo.

Elektroenergetska infrastruktura je opredeljena v več predpisih.

- Zakon o stavbnih zemljiščih⁴⁸ (v nadaljevanju: ZSZ) opredeljuje *javno infrastrukturo*⁴⁹ kot objekte in omrežja, ki so neposredno namenjeni izvajanju GJS na področju komunalnega in vodnega gospodarstva, varstva okolja, energetike, prometa in zvez ter druge objekte, če je tako določeno z zakonom.
- Po Zakonu o graditvi objektov⁵⁰ (v nadaljevanju: ZGO-1) je *objekt gospodarske javne infrastrukture* tisti gradbeni inženirski objekt, ki tvori omrežje, ki služi določeni vrsti GJS državnega ali lokalnega pomena ali tvori omrežje, ki je v javno korist. Po ZGO-1 je *grajeno javno dobro državnega pomena* tisto grajeno javno dobro, ki sodi v omrežje gospodarske javne infrastrukture državnega pomena in javna površina na njih⁵¹.
- Podobna definicija je v Zakonu o prostorskem načrtovanju⁵² (v nadaljevanju: ZPNačrt), ki določa, da so *gospodarska javna infrastruktura* objekti ali omrežja, ki so namenjeni opravljanju gospodarske javne službe v skladu z zakonom, ter tista gospodarska infrastruktura, ki je kot taka določena z zakonom ali odlokom lokalne skupnosti, kakor tudi drugi objekti in omrežja v splošni rabi. Gospodarska javna infrastruktura je državnega in lokalnega pomena. *Grajeno javno dobro* so zemljišča in na njih zgrajeni objekti, ki so v skladu s predpisi namenjeni splošni rabi in so dostopni vsem pod enakimi pogoji⁵³.
- V EZ je navedena le *infrastruktura* in vanjo so uvrščeni objekti, naprave in omrežja za proizvodnjo in prenos zemeljskega plina in električne energije ter distribucijo električne energije, zemeljskega plina, toplote in drugih energetskih plinov. Objekte, naprave in omrežja, ki sestavljajo infrastrukturo, določi

⁴⁸ Uradni list RS, št. 44/97, 89/99, 67/02, 110/02.

⁴⁹ V prvem odstavku 3. člena ZSZ.

⁵⁰ Uradni list RS, št. 102/04-UPB, 14/05, 126/07. V ZGO pojem javne infrastrukture ni opredeljen.

⁵¹ 2. člen ZGO-1; točki 1.6 in 2.1.

⁵² Uradni list RS, št. 33/07.

⁵³ 2. člen ZPNačrt; točki 4 in 5.

Vlada RS na predlog ministra pristojnega za energijo. Izvajalci energetskih dejavnosti⁵⁴ so dolžni to infrastrukturo tekoče in investicijsko vzdrževati in ustrezno škodno zavarovati. Vlada RS pa lahko prenese v last ali v upravljanje posamezne stvari iz infrastrukture, ki so v lasti države, izvajalcem energetskih dejavnosti.

Vsa elektropodjetja so postala z 12. 1. 1990 družbena podjetja⁵⁵ in vse premoženje teh podjetij, tudi elektroenergetska infrastruktura, je bilo v družbeni lasti. Ministrstvo za gospodarske dejavnosti je 17. 3. 1994 petim elektropodjetjem izdalo odločbe, s katerimi je določilo vrednost deleža družbenega kapitala za vsako elektropodjetje posebej. Ministrstvo za gospodarske dejavnosti je imenovalo komisijo⁵⁶, ki je opredelila infrastrukturne objekte in naprave oziroma druga sredstva, namenjena opravljanju dejavnosti posebnega družbenega pomena, ki so jo izvajala elektropodjetja. Infrastrukturni objekti in oprema so bili v postopku lastninjenja izločeni iz vrednosti družbenega kapitala za namene lastninjenja. Komisija je ugotovila višino celotne aktive posameznega elektropodjetja⁵⁷, ocenila je vrednost družbenega kapitala podjetij, ki postane last Republike Slovenije, in vrednost družbenega kapitala, ki je bila podlaga za delitev na kapital Republike Slovenije in na družbeni kapital, ki se je lastnil po Zakonu o lastninskem preoblikovanju podjetij⁵⁸.

ZGJS v 76. členu določa, da z dnem uveljavitve ZGJS, torej 2. 7. 1993, postanejo lastnina Republike Slovenije infrastrukturni objekti, naprave oziroma omrežja ter mobilna in druga sredstva, namenjena izvajanju dejavnosti GJS oziroma so bila namenjena dejavnosti posebnega družbenega pomena. Čeprav je bila infrastruktura pri ugotavljanju vrednosti družbenega premoženja za namene lastninjenja izločena v skladu s 76. členom ZGJS, je Vlada RS s sklepom in sklenjenimi pogodbami o določitvi deleža v kapitalu z elektropodjetji določila, da Republika Slovenija prepušča elektroenergetsko infrastrukturo v last elektropodjetjem v zameno za povečanje lastniškega deleža Republike Slovenije v teh podjetjih. Pri tem sta v pogodbah postavljeni dve omejitvi: vrnitev elektroenergetske infrastrukture v last Republike Slovenije, če bi prišlo do stečaja elektropodjetja, in da se elektroenergetska infrastruktura ne vključuje v premoženje, s katerim elektropodjetja odgovarjajo za svoje obveznosti.

⁵⁴ Proizvajalci električne energije, sistemski operaterji in dobavitelji električne energije.

⁵⁵ Odlok o ustanovitvi javnega podjetja elektrogospodarstva Slovenije in reorganizaciji organizacij združenega dela elektrogospodarstva in premogovništva v družbena podjetja; Uradni list SRS, št. 1/90.

⁵⁶ V skladu s sedmim odstavkom 73. člena ZGJS.

⁵⁷ Ta vrednost je vključevala tudi infrastrukturne objekte in naprave oziroma omrežij, ki bi se v skladu s 76. členom ZGJS morala prenesti v last Republike Slovenije.

⁵⁸ Uradni list RS, št. 55/92, 7/93, 31/93, 1/96.

Vlada RS je konec leta 2001 dodatni del delnic elektropodjetij⁵⁹ predala pooblaščenim investicijskim družbam (v nadaljevanju: PID) in Prvemu pokojninskemu skladu Republike Slovenije na podlagi javnega zbiranja ponudb⁶⁰. Kupnina je bila plačana z lastniškimi certifikati. Premoženje je bilo ponujeno PID-om tudi zaradi zapolnitve primanjkljaja, ki je nastal v procesu lastninskega preoblikovanja. Vlada RS je prodala del premoženja elektropodjetij⁶¹, čeprav je v tretjem odstavku 52. člena Zakona o zaključku lastninjenja in privatizaciji pravnih oseb v lasti Slovenske razvojne družbe⁶² določeno, da Vlada RS v prodaji PID-om za certifikate ne sme nameniti premoženja v lasti Republike Slovenije, ki je potrebno za infrastrukturo za zagotavljanje javnih služb.

Vlada RS je 9. 11. 2006 sprejela sklep, s katerim je potrdila Model preoblikovanja razmerij na področju GJS SODO in naložila Ministrstvu za gospodarstvo, da po preoblikovanju nadaljuje pogovore z manjšinskimi lastniki in sindikati glede možnosti, da bi sistemski operater distribucijskega omrežja⁶³ postal lastnik distribucijske infrastrukture.

Elektropodjetja so s 1. 7. 2007 izgubila status javnega podjetja, s tem dnem pa so prenehala izvajati GJS SODO. Preoblikovanje javnih podjetij opredeljuje Zakon o javno-zasebnem partnerstvu⁶⁴ (v nadaljevanju: ZJZP), ki je začel veljati 7. 3. 2007. ZJZP v 145. členu določa, da če so bila kot stvarni vložek v obstoječa podjetja vložena tudi sredstva infrastrukture, ki v skladu z zakonom niso v pravnem prometu, se najkasneje ob sklenitvi pogodbe o javno-zasebnem partnerstvu v breme kapitala prenesejo v last Republike Slovenije, če javno podjetje ali druga pravna oseba izvaja državno gospodarsko javno službo. Elektroenergetska infrastruktura po EZ ni izvzeta iz pravnega prometa⁶⁵, zato 145. člena ZJZP ni mogoče uporabiti za uresničitev sklepa Vlade RS.

Na podlagi 153. člena ZJZP pa je z uveljavitvijo ZJZP prenehal veljati 80.j člen ZJF, ki je urejal privatizacijo javnih podjetij in je v petem odstavku določal, da javna infrastruktura, ki služi za izvajanje javne službe oziroma javne gospodarske službe, ni v pravnem prometu, razen če gre za prenos na drugo osebo javnega prava.

2.2.1.a V obdobju od leta 1990 do konca leta 2007 je elektroenergetska infrastruktura, potrebna za izvajanje GJS SODO, postopno prehajala iz državne v zasebno last. Ocenjujemo, da kadar je infrastruktura, potrebna za izvajanje gospodarske javne službe, v lasti pravne osebe zasebnega prava, lahko država vpliva na izvajanje te službe in na investicije v infrastrukturo predvsem z regulatornimi upravičenji,

⁵⁹ Na podlagi Odloka o spremembi odloka o dodatnem premoženju, ki se preda pooblaščenim investicijskim družbam za lastniške certifikate; Uradni list RS, št. 5/00, 76/01.

⁶⁰ Vlada RS je s Slovensko razvojno družbo, d. d., Ljubljana (v nadaljevanju: družba SRD) sklenila pogodbo o naročilu z dne 7. 1. 2000 in anekse k pogodbi o naročilu z dne 7. 6. 2001 in 24. 12. 2001, s katerimi je družbo SRD pooblastila, da izvede prodajo premoženja PID-om v imenu in za račun Republike Slovenije. Družba SRD je objavila javni razpis za zbiranje ponudb za nakup delnic, poslovnih deležev in drugega premoženja; Uradni list RS, št. 86/01.

⁶¹ Tako, da je v vseh elektropodjetjih Republika Slovenija ostala lastnica 79,5 odstotka delnic.

⁶² Uradni list RS, št. 30/98.

⁶³ Natančneje družbe SODO.

⁶⁴ Uradni list RS, št. 127/06.

⁶⁵ V skladu s 60. členom EZ se infrastrukturni objekti lahko prodajo, drugače odsvojijo ali obremenijo le na podlagi soglasja vlade ali lokalne skupnosti.

ki se morajo nanašati neposredno na lastnike infrastrukture. Prek lastništva družbe ima država, tudi če je lastnica večinskega dela delnic, zaradi določb ZGD-1 omejeno pravico odločanja⁶⁶ o poslovanju družbe. Družba SODO nima ustreznih kadrov za izvajanje GJS SODO, poleg tega pa je infrastruktura v lasti elektropodjetij, zato mora zagotavljati izvajanje GJS SODO z najemom infrastrukture, obenem pa tudi s pogodbo o izvajanju storitev GJS SODO. Podjetja, ki so lastniki infrastrukture, imajo tako izrazito prevladujoč pogajalski položaj, na podlagi katerega lahko postavljajo pogoje in cene pri sklepanju navedenih pogodb, s tem pa vplivajo na dvigovanje cen na trgu, z zmanjševanjem sredstev, namenjenih za vzdrževanje infrastrukture, pa lahko negativno vplivajo tudi na kakovost izvajanja gospodarske javne službe. Uveljavljena ureditev formalno ustreza zahtevam evropskih direktiv, dejansko pa ne, saj ne zagotavlja možnosti konkurenčnega najemanja izvajalcev storitev v okviru GJS SODO, poleg tega pa je GJS SODO tudi zgolj formalno ločena od nereguliranih elektroenergetskih dejavnosti. Če država vloži infrastrukturo v javno podjetje kot izvajalca gospodarske javne službe, potem pa tega prepusti tržni konkurenci kot zasebno družbo, je to smiselno in upravičeno le, ko je konkurenca tudi dejansko mogoča⁶⁷. Če pa je izvajanje gospodarske javne službe mogoče le z uporabo infrastrukture, ki je bila vložena v javno podjetje, to pa se je preoblikovalo v zasebno družbo, ocenjujemo, da obstaja veliko tveganje, da bo javni kapital prešel izven nadzora države.

2.2.1.b V EZ je določena infrastruktura, pri tem pa ni določeno, ali je elektroenergetska infrastruktura javna in ali je državnega pomena, oziroma ni opredeljena elektroenergetska infrastruktura glede narave. EZ opredeljuje elektroenergetsko infrastrukturo le za primer gradnje in prevzema⁶⁸, pri razpolaganju⁶⁹ z infrastrukturo pa je treba v skladu s 60. členom EZ pridobiti soglasje Republike Slovenije. Na podlagi določb ZSZ, ZGO-1 in ZPNačrt bi bilo elektroenergetsko infrastrukturo mogoče opredeliti kot gospodarsko javno infrastrukturo državnega pomena in grajeno javno dobro državnega pomena. Pri tem pa EZ omogoča za elektroenergetsko infrastrukturo izjemo, da je ob upoštevanju določenih omejitev lahko v pravnem prometu ter tako lahko ostaja v lasti elektropodjetij. Ta izjema ni upravičena, saj ima lahko negativne učinke na konkurenco, prav tako pa ne zagotavlja kakovosti in trajnosti izvajanja gospodarske javne službe⁷⁰.

2.2.1.c Lastniki elektroenergetske infrastrukture, potrebne za izvajanje GJS SODO, so elektropodjetja, v katerih imajo delnice poleg Republike Slovenije tudi druge pravne in fizične osebe. Vsa elektropodjetja, ki so lastniki elektroenergetske infrastrukture, opravljajo tudi tržno dejavnost dobave električne energije. Dokler imajo elektropodjetja v svoji lasti elektroenergetsko infrastrukturo, potrebno za izvajanje GJS SODO, ni mogoče jasno zagotoviti razmejitve med prihodki in odhodki GJS SODO in tržnih dejavnosti ter tudi zato ni mogoče zagotoviti popolnoma konkurenčnega izvajanja tržne dejavnosti, saj se lahko subvencionira tržne dejavnosti⁷¹.

⁶⁶ Lastnik družbe ima le pristojnosti odločanja na skupščini po členih 292., 293. in 294. ZGO-1.

⁶⁷ Tak primer so na primer telekomunikacije, kjer je zaradi napredovanja tehnologije potrebna nova infrastruktura, ki jo gradi več konkurenčnih podjetij, prav tako pa je na trgu mogoče zagotoviti nadomestne storitve, s katerimi lahko uporabniki na zadovoljiv način zadostijo svojim potrebam.

⁶⁸ 59. člen EZ.

⁶⁹ Prodaja, druga oblika odsvojitve ali obremenitev.

⁷⁰ Izjema bi bila koncesija, kjer bi zasebni partner sam zagotovil vire financiranja investicij in infrastrukturo po končani koncesijski dobi prenesel v last Republike Slovenije.

⁷¹ Dobave električne energije ter drugih tržnih dejavnosti.

Pojasnilo Vlade RS in Ministrstva za gospodarstvo

Direktiva in EZ za področje distribucije električne energije ne vsebujeta zahteve za lastniško ločitev elektroenergetske infrastrukture od opravljanja tržne dejavnosti dobave električne energije, ampak le pravno, računovodsko in funkcionalno ločitev. Vlada RS in Ministrstvo za gospodarstvo se načeloma strinjata, da bi bilo smotrno ločiti trženje energije od omrežnih dejavnosti.

2.2.1.d Vlada RS s predpisi ni uredila pogojev, na podlagi katerih bi bilo mogoče elektroenergetsko infrastrukturo, potrebno za izvajanje GJS SODO, izločiti iz lastništva pravnih oseb zasebnega prava. Z uveljavitvijo ZJZP je bilo celo zakonsko omogočeno, da so elektropodjetja izgubila status javnega podjetja in kljub temu ohranila lastništvo nad elektroenergetsko infrastrukturo. Če ZJZP ne bi razveljavil 80.j člena Zakona o javnih financah in v 145. členu neustrezno opredelil infrastrukturo, ki je predmet prenosa⁷², se pet elektropodjetij ne bi smelo preoblikovati iz javnih podjetij v zasebne gospodarske družbe, razen pri prenosu elektroenergetske infrastrukture na drugo osebo javnega prava.

2.2.1.e Ministrstvo za gospodarstvo še ni pričelo z razgovori z manjšinskimi delničarji in sindikati ter tudi nima izdelane študije in terminskega načrta o tem, kako uresničiti zahteve sklepa Vlade RS z dne 9. 11. 2006 o povezovanju distribucijskih podjetij in prenosa javne infrastrukture v celoti v last Republike Slovenije.

2.2.1.f V koncesijski pogodbi je določeno⁷³, da mora družba SODO koncedentu ob prenehanju koncesijskega razmerja izročiti v posest vse objekte in naprave, ki jih je imel v posesti, da bi izvajal koncesijske pogodbe, in ki so v lasti lastnika infrastrukture, koncedenta ali družbe SODO. Infrastruktura za izvajanje GJS SODO je v celoti v lasti elektropodjetij, družba SODO pa je z njimi sklenila najemne pogodbe. To velja tudi za novozgrajeno infrastrukturo po 1. 7. 2007, ki jo ima družba SODO v najemu na podlagi pogodbe o najemu in aneksa št. 1 k pogodbi o najemu. Če bi želela Republika Slovenija prevzeti vse objekte in naprave za izvajanje GJS SODO v svojo posest po prenehanju koncesijske pogodbe, bi morala to urediti neposredno z lastniki infrastrukture. Najem infrastrukture je neposredno povezan z izvajanjem gospodarske javne službe, zato družba SODO po prenehanju koncesijske pogodbe ne more Republiki Sloveniji izročiti v posest infrastrukture, ki je v lasti elektropodjetij.

2.2.1.g Direktiva sicer ne zahteva ločenega lastništva nad sredstvi distribucijskega omrežja od vertikalno integriranega podjetja, vendar pa Evropska komisija v svojih poročilih Svetu Evropske unije in Evropskemu parlamentu⁷⁴ ugotavlja, da bi se neodvisnost upravljavcev prenosnih omrežij, zaradi teh razlogov pa tudi upravljavcev distribucijskih omrežij, najučinkoviteje zagotovila s prenosom lastništva omrežij od vertikalno integriranega podjetja na upravljavca omrežij oziroma izvajalca GJS SODO. Razlog za tako odločitev Evropska komisija utemeljuje s tem, da bi bil tako zagotovljen nediskriminatoren dostop

⁷² Predmet prenosa je le infrastruktura, ki je bila vložena kot stvarni vložek, ne pa kasneje zgrajena (obnovljena, nadgrajena ipd.) infrastruktura, ki ni v pravnem prometu. Dopusčeno je lastninjenje infrastrukture v omejenem pravnem prometu.

⁷³ V točki 8.10.1.

⁷⁴ Sporočilo Komisije Evropskih skupnosti Svetu in Evropskemu parlamentu: Možnosti za notranji trg s plinom in električno energijo, št. COM(2006) 841 končno z dne 10. 1. 2007 in Predlog Komisije Evropskih skupnosti: Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2003/54/ES o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo, št. COM(2007) 528 končno z dne 19. 9. 2007.

tretjih strani do omrežij in bi se tako spodbudile naložbe v infrastrukturo, ki so v splošnem interesu odjemalcev omrežja⁷⁵.

2.2.2 Evidenca elektroenergetske infrastrukture

2.2.2.1 Evidenca elektroenergetske infrastrukture pri družbi SODO

Koncesijska pogodba opredeljuje pojem infrastrukture, ki predstavlja vse objekte, naprave in omrežja družbe SODO. V točki 3.1 določa, da se družba SODO zavezuje voditi evidenco infrastrukture in jo redno ažurirati⁷⁶, tudi če predpisi tega ne bi več zahtevali. Kršitev določb te točke pa predstavlja bistveno kršitev pogodbe. V poglavju 4 koncesijska pogodba nalaga družbi SODO, da mora imeti ves čas od začetka trajanja koncesijskega razmerja v najemu in uporabi vso potrebno infrastrukturo za izvajanje javne službe.

Iz pogodb o najemu ni razvidno, za katero infrastrukturo je sklenjena, kljub temu da je v koncesijski pogodbi določeno, da mora družba SODO do dneva pričetka izvajanja koncesije z dosedanjimi izvajalci GJS SODO z najemno pogodbo urediti prenos ali dostop družbe SODO do evidenc, ki jih dosednji izvajalci vodijo v okviru izvajanja GJS SODO⁷⁷. K pogodbam o najemu z vsemi elektropodjetji je priložen enak seznam vrst elektroenergetske infrastrukture z navedbo amortizacijske stopnje, življenjske dobe in opredelitvijo vrste sredstev. V pogodbah o najemu ni navedenega točnega in popolnega seznama elektroenergetske infrastrukture, ki je bila na dan podpisa pogodbe o najemu v lasti posameznega elektropodjetja.

Družba SODO je prejela seznam elektroenergetske infrastrukture od Elektro Celje dne 29. 2. 2008, od Elektro Gorenjska 27. 2. 2008, od Elektro Ljubljana 13. 3. 2008, od Elektro Maribor dne 14. 2. 2008 in od Elektro Primorska dne 19. 2. 2008, kar je več kot pol leta po pridobitvi koncesije za izvajanje GJS SODO. Evidence elektroenergetske infrastrukture, ki jih je prejela družba SODO, vsebujejo podatke iz računovodskih evidenc elektropodjetij in ne vsebujejo istovrstnih podatkov⁷⁸, na podlagi katerih bi lahko ugotovili obseg in vrednost elektroenergetske infrastrukture, vzete v najem.

2.2.2.1.a Družba SODO ima podatke o vrednosti elektroenergetske infrastrukture, ki so jih posredovala elektropodjetja, vendar pa ni preverila popolnosti in točnosti prejetih podatkov.

⁷⁵ Evropska komisija ugotavlja, da lastniki elektroenergetske infrastrukture, ki hkrati tudi dobavljajo električno energijo, nimajo nobenih spodbud za razvoj omrežja v splošnem interesu trga, kar bi olajšalo vstop novih podjetij na ravni proizvodnje ali dobave električne energije. V nasprotju s tem imajo interes, da se nove naložbe omejijo, če bi koristile njihovim tekmečem in bi povečale konkurenco na njihovem 'domačem trgu'. Tako na odločitve o naložbah teh podjetij vplivajo odločitve odjemalcev, da bodo pri njih dobavljali električno energijo.

⁷⁶ V točki 4.2.1 koncesijske pogodbe je določeno, da se evidenca infrastrukture dopolnjuje letno s podatki o novozgrajeni infrastrukturi, ki jo koncesionar vzame v najem in uporabo.

⁷⁷ V točki 9.2.3 koncesijske pogodbe.

⁷⁸ Evidence nekaterih elektropodjetij vsebujejo podatke o elektroenergetski infrastrukturi na dan 30. 6. 2007, druge na dan 31. 12. 2007. Evidence nekaterih elektropodjetij vsebujejo podatke le o vrsti, inventarni številki, interni šifri amortizacijske skupine in sedanjih vrednostih elektroenergetske infrastrukture, druge vsebujejo poleg navedenih tudi podatke o dnevu nakupa, nabavni vrednosti, popravku vrednosti elektroenergetske infrastrukture, tako za celotno obdobje uporabe kot tudi le za leto 2007.

2.2.2.1.b Družba SODO je glede na trenutno ureditev vodenja evidenc infrastrukture pri uresničevanju zahtev koncesijske pogodbe po ažuriranju evidence infrastrukture popolnoma odvisna od načina vodenja evidenc infrastrukture lastnikov elektroenergetskega omrežja. Ocenjujemo, da bi družba SODO lahko uresničila zahteve koncesijske pogodbe, po kateri mora voditi in redno ažurirati evidenco infrastrukture le, če bi sama prevzela vodenje evidenc infrastrukture.

2.2.2.1.c Ocenjujemo, da družba SODO nima popolnih in točnih evidenc elektroenergetske infrastrukture, za katero je odgovorna. Nepoznavanje vrednosti v najem vzete infrastrukture, pa ne omogoča družbi SODO, da bi preverila ali je najemnina ustrezno izračunana.

Pojasnilo družbe SODO

Najemnina je izračunana v skladu z metodologijo, ki jo Agencija za energijo na podlagi točke g 87. člena EZ uporablja za družbo SODO.

Ukrepi družbe SODO

Družba SODO je elektropodjetjem poslala natančna navodila in pripravila tabele⁷⁹, v katere so bila dolžna vpisati podatke o finančni in fizični realizaciji gradenj investicij, in sicer tako novogradenj kot tudi rekonstrukcij investicij v letu 2007. Vsa elektropodjetja so družbi SODO posredovala izpolnjene tabele do konca marca 2008.

Družba SODO je sicer poenotila evidence istovrstnih podatkov elektropodjetij, vendar pa družba SODO nima podatkov o vrstah, obsegu, datumu nabave, znesku nabavljene elektroenergetske infrastrukture, amortizacijski stopnji, znesku popravka vrednosti in sedanji vrednosti elektroenergetske infrastrukture posameznega elektropodjetja na dan 30. 6. 2007 oziroma 31. 12. 2007, ki bi bili potrebni za določitev višine najemnine. Družba SODO se v pogodbah ni dogovorila, da bi vsa elektropodjetja enako evidentirala vrednosti obnovitvenih investicij in s tem zagotavljala primerljivost podatkov o vrednosti infrastrukture.

2.2.2.2 Evidenca elektroenergetske infrastrukture na Ministrstvu za gospodarstvo

Uredba o energetske infrastrukture⁸⁰ je edini predpis, ki opredeljuje elektroenergetsko infrastrukturo za izvajanje GJS SODO in določa, da to predstavljajo daljnovodi in drugi kablovodi pod 110 kilovoltov napetosti, transformatorske postaje, energetske transformatorji, distribucijski center vodenja ter drugi objekti, naprave in omrežja, potrebni za izvajanje GJS SODO. V skladu z 11. členom Uredbe o energetske infrastrukture so dolžni izvajalci energetske dejavnosti vsako leto do 15. januarja Ministrstvu za gospodarstvo sporočiti celotno evidenco infrastrukture o stanju na dan 31. decembra preteklega leta. V 9. členu Uredbe o energetske infrastrukture pa je predpisano, da mora izvajalec energetske dejavnosti voditi najmanj naslednje podatke:

- o vpisu (datum, podlaga vpisa, soglasje Vlade RS);
- o vrsti objekta, naprave ali omrežja;
- o temeljnih tehničnih značilnostih in druge tehnične podatke;
- o lastniku in uporabniku infrastrukture;

⁷⁹ Na spletni strani: <http://www.sodo.si/dokumenti-v-pripravi/> in z dopisom št. SODO-109/08-MO z dne 13. 2. 2008.

⁸⁰ Uradni list RS, št. 62/03, 88/03.

- o morebitni obremenitvi;
- o vzdrževanju infrastrukture, vrsti vzdrževanja, izvedenih delih in posegih v infrastrukturi in
- o izbrisu iz evidence.

2.2.2.2.a Ministrstvo za gospodarstvo je prejelo evidence o infrastrukturi enega elektropodjetja v roku, ostalih štirih elektropodjetij pa šele na podlagi ponovnega poziva. Evidence elektroenergetske infrastrukture, ki jih je prejelo, vsebujejo podatke iz računovodskih evidenc elektropodjetij, ne vsebujejo pa tehničnih podatkov, podatkov o vzdrževanju infrastrukture, morebitni obremenitvi ali izbrisu iz evidenc, nekatera tudi ne vsebujejo podatkov o vpisu, kot določa 9. člen Uredbe o infrastrukturi.

2.2.2.2.b Računovodske evidence elektropodjetij ne vsebujejo istovrstnih podatkov, zato ni mogoče ugotoviti dejanskega obsega in vrednosti elektroenergetske infrastrukture na območju celotne Slovenije. Uredba o energetski infrastrukturi ne določa natančnega obsega oziroma vrst elektroenergetske infrastrukture, Ministrstvo za gospodarstvo pa elektropodjetjem tudi ni izdalo nobenega navodila, ki bi jasneje opredelilo obseg in vrste elektroenergetske infrastrukture. Ker predpisi niso dorečeni in niso izdana ustrezna navodila, obstaja tveganje, da elektropodjetja neenotno ocenijo, katero infrastrukturo je treba evidentirati med elektroenergetsko infrastrukturo in katere ne.

2.2.2.2.c Ministrstvo za gospodarstvo ni vzpostavilo nadzora nad točnostjo in popolnostjo poslanih podatkov petih elektropodjetij o elektroenergetski infrastrukturi.

2.2.3 Uresničevanje opravljanja izključnih pravic in dolžnosti izvajanja GJS SODO na podlagi pogodbe o najemu

V skladu z EZ je v Uredbi o koncesiji določeno, da mora imeti družba SODO ves čas trajanja koncesijskega razmerja za dejavnost sistemskega operaterja z lastnikom distribucijskega omrežja sklenjeno pogodbo o najemu, s katero uredi vsa vprašanja uporabe tega omrežja za opravljanje nalog iz EZ. Družba SODO je sklenila z elektropodjetji pogodbe o najemu 21. 6. 2007. Pogodbe o najemu določajo:

- najem elektroenergetske infrastrukture, katere lastnik je posamezno elektropodjetje za potrebe izvajanja dejavnosti SODO, ki jih družba SODO izvaja na podlagi koncesijske pogodbe za izvajanje GJS SODO;
- razvoj, načrtovanje in vlaganja v elektroenergetsko infrastrukturo;
- pripravo in vodenje investicij;
- vzdrževanje elektroenergetske infrastrukture in organiziranje dežurne službe;
- spremljanje in ugotavljanje kakovosti oskrbe;
- merjenje električne energije;
- izvajanje odkupa električne energije od kvalificiranih proizvajalcev;
- izvajanje storitev, povezanih z dostopom do distribucijskega omrežja, in drugih storitev za uporabnike;
- zagotavljanje potrebnih podatkov upravičenim odjemalcem, da lahko učinkovito uveljavljajo dostop do omrežja;
- izvajanje zasilne oskrbe z električno energijo;
- izvajanje nujne oskrbe z električno energijo;
- izvajanje drugih storitev za potrebe družbe SODO.

Družba SODO je pogodbe o najemu z elektropodjetji sklenila za obdobje 50 let in jih je vezala na rok trajanja koncesijske pogodbe med Republiko Slovenijo in družbo SODO. V aneksu št. 1 k pogodbi o najemu je v prilogi 1 naveden natančen popis storitev, ki jih elektropodjetja izvajajo za družbo SODO.

Iz pogodbe o najemu, še posebej pa iz priloge 1 aneksa št. 1 k pogodbi o najemu, je razvidno, da so vse obveznosti izvajanja GJS SODO prenesene na elektropodjetja, zato je družba SODO popolnoma odvisna od elektropodjetij. Odgovornosti za izvajanje GJS SODO, določene z EZ, Uredbo o koncesiji in s koncesijsko pogodbo, pa so dodeljene družbi SODO, kar pomeni, da elektropodjetja ne prevzemajo odgovornosti za izvajanje predpisanih dejavnosti GJS SODO. Družba SODO nima neposrednega dostopa in možnosti uporabe podatkov, ki so potrebni za izvajanje GJS SODO. Agencija za energijo lahko neposredno dodeljuje naloge in nadzira izvajanje GJS SODO v družbi SODO, ne pa v petih elektropodjetjih, ki na podlagi pogodb o najemu dejansko v celoti izvajajo GJS SODO, zato ocenjujemo, da niso zagotovljeni pogoji za uspešno regulacijo trga z električno energijo.

2.2.3.1 Najem elektroenergetske infrastrukture ter oddaja storitev za izvajanje GJS SODO, ne da bi bil izveden postopek oddaje javnega naročila

Družba SODO je s petimi elektropodjetji sklenila pogodbe o najemu, ne da bi prej izvedla postopek oddaje javnega naročila na podlagi 20. člena ZJNVETPS. V pogodbah o najemu je poleg najema elektroenergetske infrastrukture opredeljeno, da elektropodjetja izvajajo tudi vse potrebne gradnje elektroenergetske infrastrukture in storitve za izvajanje GJS SODO. ZJNVETPS v 20. členu med drugim določa, da se zakon ne uporablja za naročila storitev, blaga ali gradenj, ki jih naročnik odda povezanemu podjetju. Povezano podjetje je po 31. točki 2. člena ZJNVETPS med drugim podjetje, ki je skupaj z naročnikom pod prevladujočim vplivom drugega podjetja oziroma naročnika zaradi njihovega lastništva, finančne udeležbe v njem ali pravil, ki urejajo njegovo poslovanje.

Direktiva 2004/17/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. 3. 2004 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil naročnikov v vodnem, energetskem in transportnem sektorju ter sektorju poštnih storitev⁸¹ (v nadaljevanju: direktiva JNVETPS) v 23. členu opredeljuje pojem povezanega podjetja. V ZJNVETPS je pojem povezanega podjetja opredeljen tako, kot ga določa direktiva JNVETPS. Direktiva JNVETPS v 23. členu tudi določa, da se ne uporablja za naročila, ki jih naročnik odda povezanemu podjetju, če je izpolnjen pogoj, da je povezano podjetje vsaj 80 odstotkov povprečnega prometa v zvezi s storitvami, blagom oziroma gradnjami v prejšnjih treh letih⁸² realiziralo z zagotavljanjem teh storitev, blaga oziroma gradenj podjetjem, s katerimi je povezano. ZJNVETPS pogoja, ki je določen z direktivo JNVETPS, da mora povezano podjetje ustvariti z naročnikom oziroma povezanimi podjetji vsaj 80 odstotkov povprečnega prometa v zvezi s storitvami, blagom ali gradnjami v prejšnjih treh letih, ne določa.

V direktivi JNVETPS je 23. členu tudi določeno, da kadar enake ali podobne storitve, blago ali gradnje zagotavlja več kakor eno podjetje, ki je povezano z naročnikom, se deleži⁸³ zaračunajo ob upoštevanju skupnega prometa, ki ga ta povezana podjetja ustvarijo z zagotavljanjem storitev, blaga ali gradenj.

⁸¹ Uradni list EU, št. L 134/1 z dne 30. 4. 2004.

⁸² Ali če podjetje še ne posluje tri leta, iz poslovnega načrta pa izhaja, da je takšen promet verjeten.

⁸³ 80 odstotkov prometa.

V letu 2006 so v petih elektropodjetjih⁸⁴ znašali prihodki od uporabe omrežij 74.895.329 tisoč tolarjev, prihodki od prodaje električne energije 103.320.616 tisoč tolarjev, ostali poslovni prihodki pa 8.438.736 tisoč tolarjev. Iz podatkov ni razvidno, koliko prihodkov so elektropodjetja ustvarila z zagotavljanjem storitev, koliko z zagotavljanjem blaga in koliko z zagotavljanjem gradenj. Če prihodke od uporabe omrežij, ki predstavljajo prihodke iz opravljanja storitev GJS SODO na podlagi pogodbe o najemu, primerjamo s celotnimi poslovnimi prihodki elektropodjetij v letu 2006 v znesku 186.654.681 tisoč tolarjev, ugotovimo, da ti predstavljajo 40,1 odstotka vseh poslovnih prihodkov elektropodjetij.

Prenos direktive JNVETPS v pravni red Republike Slovenije v delu, ki se nanaša na pogoje za oddajo naročila povezanemu podjetju, kot ga določa ZJNVETPS, je omogočil družbi SODO sklenitev pogodbe o najemu oziroma oddajo gradenj elektroenergetske infrastrukture in storitev za izvajanje GJS SODO petim elektropodjetjem, ne da bi bil izveden postopek oddaje javnega naročila, čeprav ni bil izpolnjen pogoj direktive JNVETPS o potrebnem obsegu povprečnega prometa v zvezi s storitvami, blagom ali gradnjami v prejšnjih treh letih.

Ugotovili smo tudi, da je v Uredbi o koncesiji ter koncesijski pogodbi določeno, da se pri postopkih sklepanja pogodb o neposredni oddaji naročil povezanim podjetjem ne uprablja zakon⁸⁵, ki ureja oddajo javnih naročil, oziroma zakon, ki ureja oddajo naročil na energetske sektorju. Koncedent je na podlagi koncesijske pogodbe zadolžen za nadzor in ugotavlja izpolnitev pogojev za sklenitev pogodbe o neposredni oddaji in izpolnitev zahteve v zvezi s pogodbeno ceno. Ocenjujemo, da bi Ministrstvo za gospodarstvo moralo pred odobritvijo podpisa pogodbe o najemu opredeliti, katere gradnje, blago in storitve so neposredno povezane z elektroenergetsko infrastrukturo in so podvržene določilom ZJNVETPS, in za katere gradnje, blago in storitve veljajo določila ZJN-2⁸⁶. Družba SODO bi za oddajo teh gradenj, blaga in storitev morala ravnati v skladu z določili ZJN-2.

2.2.3.2 Podpis aneksov št. 1 k pogodbi o najemu in prejemu dokumentacije

Vse podpisane anekse št. 1 k pogodbi o najemu za obdobje od 1. 7. do 31. 12. 2007 je družba SODO prejela od elektropodjetij več kot en mesec po zadnjem dnevu veljavnosti aneksov št. 1 k pogodbi o najemu. Glavni razlog za tako pozno sklenitev aneksov je delno tudi, da je k predlogu aneksa št. 1 k pogodbi o najemu dala Agencija za energijo soglasje dne 14. 11. 2007, Vlada RS pa dne 27. 12. 2007.

V aneksu št. 1 k pogodbi so določeni roki, v katerih bi morali lastniki infrastrukture družbi SODO posredovati dokumentacijo oziroma podatke, in sicer:

- seznam infrastrukture⁸⁷, ki je predmet najemne pogodbe in aneksa, najkasneje do 31. 10. 2007;

⁸⁴ Po podatkih Agencije za energijo v Analizi poslovanja regulirane dejavnosti SODO v letu 2006.

⁸⁵ Ustreznost te določbe smo obravnavali v točki 2.1.3.1 tega poročila.

⁸⁶ Na primer: ročno odbiranje merilnih naprav, izvajanje pravnih poslov, izstavljanje računov v imenu in za račun družbe SODO idr.

⁸⁷ V aneksu št. 1 k najemni pogodbi je določeno, da mora biti seznam predložen v taki obliki, da omogoča identifikacijo in vrednosti posamezne vrste infrastrukture v skladu s predpisi.

- poročila o realizaciji letnih načrtov razvoja distribucijskega omrežja, poročila o realizaciji letnega načrta vlaganj v elektroenergetsko infrastrukturo⁸⁸ za obdobje od 1. 1. do 30. 6. 2007 in opredelitev nalog, ki naj bi jih opravili do konca leta 2007, najkasneje do 15. 11. 2007;
- predlog letnega načrta investicijskih vlaganj z obrazložitvijo upravičenosti investicij za leto 2008 in predlog letnega načrta vzdrževanja za leto 2008 najkasneje do 15. 11. 2007;
- mesečno količinsko dinamiko predvidene proizvodnje in odkupa električne energije od kvalificiranih proizvajalcev za leto 2008 najkasneje do 15. 11. 2007;
- poročilo o poračunu stroškov odkupa električne energije od kvalificiranih proizvajalcev in o plačanih premijah najkasneje do 20. 1. 2008.

V aneksu št. 1 k pogodbi o najemu je določeno, da pogodbeni stranki najkasneje do 15. 12. 2007 skleneta nov aneks k pogodbi za leto 2008.

Družba SODO je od elektropodjetij pridobila podatke, določene z aneksom št. 1 k pogodbi o najemu, do konca marca 2008. Družba SODO več kot pol leta od svoje ustanovitve ni imela podatkov, ki bi bili nujni za seznanitev z obsegom dejavnosti GJS SODO. S tem pa je bila družbi SODO onemogočena kakršna koli priprava potrebnih ukrepov za nadzor nad izvajanjem GJS SODO, ki je bila prenesena na pet elektropodjetij. Aneksi k pogodbam o najemu za leto 2008 zaradi manjkajočega soglasja Vlade RS še niso bili podpisani do avgusta 2008, kljub temu da bi morali biti do 15. 12. 2007.

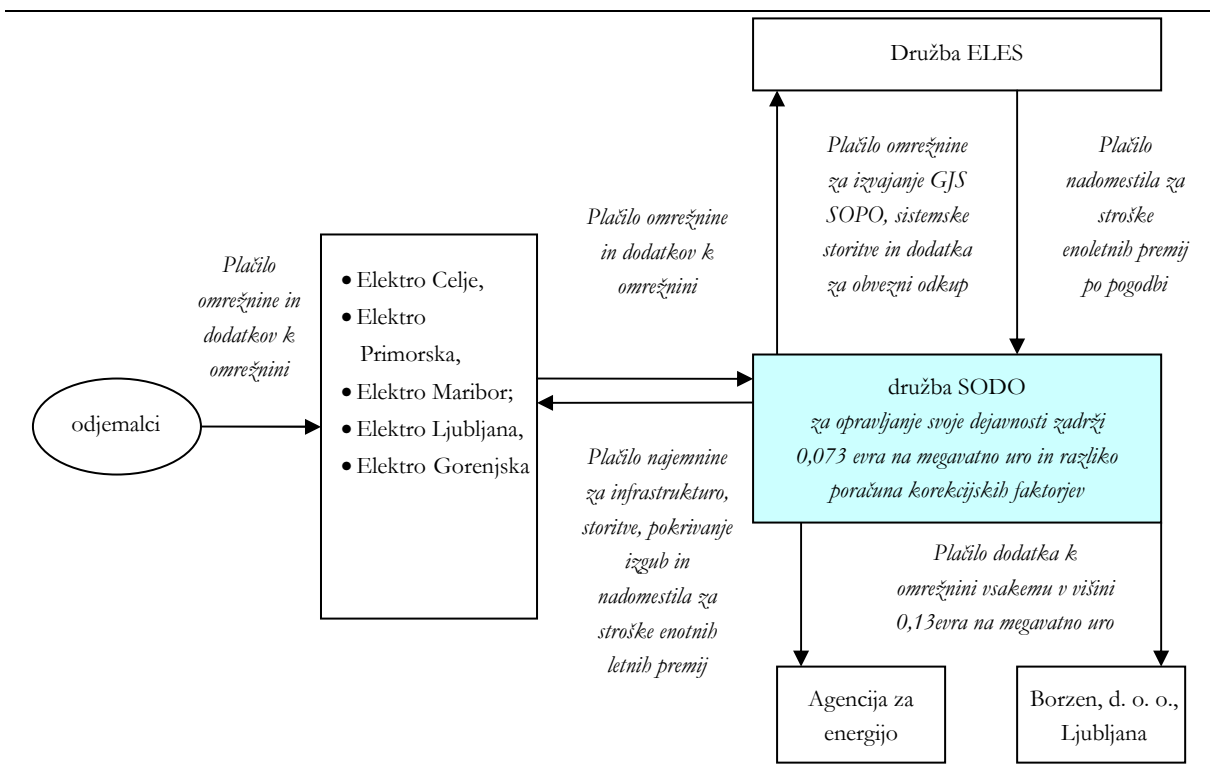
2.2.3.3 Najemnine in stroški izvajanja storitev

Elektropodjetja so do 30. 6. 2007 plačevala družbi ELES omrežnino za izvajanje GJS SOPO in dodatek k omrežnini za stroške obveznega odkupa električne energije (v nadaljevanju: dodatek za obvezni odkup)⁸⁹. Agenciji za energijo so plačevala dodatek za delovanje te agencije, družbi Borzen pa dodatek za evidentiranje pogodb na organiziranem trgu. Po 1. 7. 2007 je družba SODO vstopila v pravna razmerja med elektropodjetji, družbo ELES, Agencijo za energijo in družbo Borzen. V pogodbah o najemu je določeno, da elektropodjetja v imenu in za račun družbe SODO izstavljajo končnim uporabnikom elektroenergetskega omrežja račun za uporabo omrežja v višini, določeni z Aktom o metodologiji in Sklepom o določitvi omrežnine Agencije za energijo. Na slikah 6 in 7 sta prikazana načrtovani in dejanski denarni tok plačane cene za uporabo omrežja, ki poteka med udeleženci v elektrogospodarstvu po 1. 7. 2007.

⁸⁸ Vsako elektropodjetje ima načrt investicijskih vlaganj in načrt vzdrževanja v letu 2007 v različni obliki in različni strukturi; nekatera elektropodjetja imajo razdeljene načrte po dejavnostih, druga po teritorialnih območjih, tretja zgolj zbirno. Načrti investicijskih vlaganj in načrti vzdrževanja v letu 2007 elektropodjetij so medsebojno neprimerljivi.

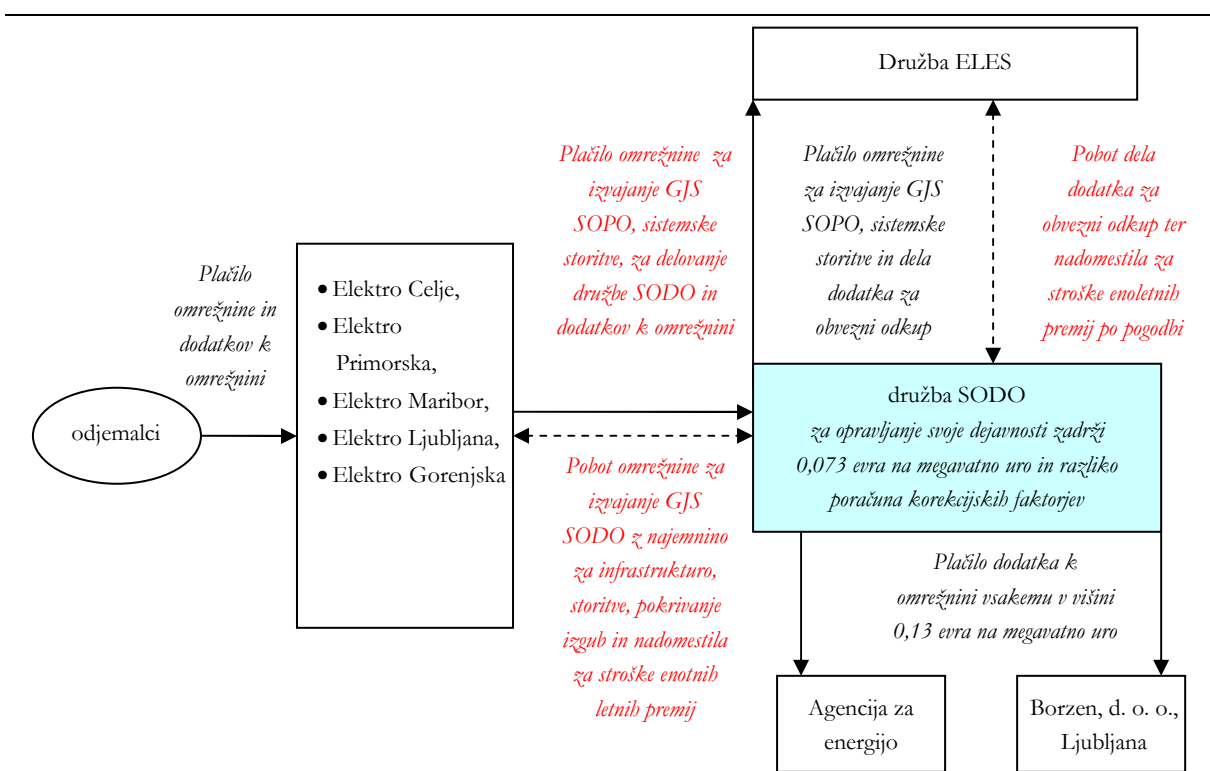
⁸⁹ Elektropodjetja so sklenila z družbo ELES pogodbe o zaračunavanju nadomestila za pokritje stroškov enotnih letnih premij iz obveznosti plačil premij kvalificiranim proizvajalcem v letu 2007 na podlagi dopisa Ministrstva za gospodarstvo, št. 360-19/2005-10 z dne 20. 12. 2006. Na podlagi teh pogodb so elektropodjetja do 30. 6. 2007 upravičena zaračunati družbi ELES realizirana nadomestila za pokritje enotnih letnih premij, ki so jih elektropodjetja plačala kvalificiranemu proizvajalcem, od 1. 7. 2007 pa je v pravno razmerje sklenjenih pogodb v skladu s 37. členom Uredbe o koncesiji vstopila družba SODO.

Slika 6: Načrtovani denarni tok plačane cene za uporabo omrežja

Vir: predpisi in pogodbe.

Slika 7: Dejanski denarni tok plačane cene za uporabo omrežja

Vir: predpisi in pogodbe.

Elektropodjetja so odjemalcem v obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007 zaračunala ceno za uporabo omrežja, ki predstavlja prihodke družbe SODO.

Tabela 2: Prihodki družbe SODO v obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007

						v evrih
Vrsta prihodka	Elektro Celje	Elektro Gorenjska	Elektro Ljubljana	Elektro Maribor	Elektro Primorska	Skupaj
Korigirana omrežnina za izvajalca GJS SODO ⁹⁰	18.748.293	10.954.555	38.691.783	23.182.669	15.616.012	107.193.312
Korigirana omrežnina za izvajalca GJS SOPO	4.445.243	2.432.531	9.120.718	5.252.577	3.932.069	25.183.138
Omrežnina za sistemske storitve	1.545.822	884.367	3.228.628	1.935.254	1.263.793	8.857.864
Dodatek za obvezni odkup električne energije	3.323.499	1.819.547	6.844.363	3.892.532	2.941.464	18.821.405
Omrežnina za posebne sistemske storitve	28.286	778	7.269	7.935	50.755	95.023
Dodatek za evidentiranje pogodb	122.796	67.274	250.843	138.171	113.881	692.965
Dodatek za Agencijo za energijo	122.796	67.274	250.843	138.171	113.881	692.965
Skupaj	28.336.735	16.226.326	58.394.447	34.547.309	24.031.855	161.536.672

Vir: evidence družbe SODO.

V skladu z Aktom o določitvi omrežnine je omrežnina za izvajanje GJS SODO prihodek izvajalca GJS SODO in je namenjena pokrivanju stroškov za:

- vodenje, obratovanje in vzdrževanje elektroenergetskega omrežja;
- razvoj elektroenergetskega omrežja, ki omogoča dolgoročno kakovostno oskrbo z električno energijo brez omejitev;
- merjenje električne energije, obdelavo in posredovanje merilnih podatkov, izdajanje soglasij in projektnih pogojev;
- pokrivanje izgub v elektroenergetskem omrežju in izvajanje nujne oskrbe z električno energijo, kot jo opredeljuje EZ.

⁹⁰ Upoštevan je korekcijski faktor 0,939 za izravnavo prihodka omrežnin v skladu s Sklepom o določitvi omrežnine.

Družba SODO je bila v obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007 upravičena do zneska korigirane omrežnine za izvajalca GJS SODO v znesku 107.193.312 evrov, vse ostale vrste prihodkov⁹¹ v znesku 54.343.360 evrov pa so za družbo SODO predstavljale tudi odhodke.

V pogodbah o najemu je določena metodologija za razdelitev prihodkov korigirane omrežnine⁹² za izvajalca GJS SODO, ki je natančneje opredeljena v aneksu št. 1 k pogodbi o najemu. Ta določa, da pripada družbi SODO za njeno poslovanje 0,073248 evra na megavatno uro⁹³, ostalo pa pripada elektropodjetjem v obliki poplačila nastalih izgub, najemnine in storitev. Količina delovne električne energije, ki je v obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007 tekla po elektroenergetskem omrežju, je znašala 5.330.498 megavatnih ur. Tako je družbi SODO pripadalo v tem obdobju za njeno poslovanje 390.448 evrov.

Elektropodjetja so družbi SODO v obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007 v skladu z metodologijo v aneksu št. 1 k pogodbi o najemu zaračunala nastale izgube, najemnino in storitve, razvidne iz tabele 3. Strošek izgub plačuje družba SODO na podlagi prejetih računov elektropodjetij. Znesek omrežnine, ki družbi SODO ostane po poplačilu navedenih stroškov in deležu omrežnine, se razdeli na strošek najemnine in strošek storitev, ki jih zaračunajo elektropodjetja. Pri razdelitvi preostalih prihodkov na stroške najemnine in stroške storitev se za vsako elektropodjetje uporabi drugačen odstotek v skladu z aneksom št. 1 k najemnim pogodbam.

⁹¹ Korigirana omrežnina za izvajalca GJS SODO, omrežnina za sistemske storitve, dodatek za obvezni odkup električne energije, omrežnina za posebne sistemske storitve, dodatek za evidentiranje pogodb in dodatek za Agencijo za energijo.

⁹² Korigirana omrežnina s korekcijskimi faktorji je natančneje opisana v točki 2.2.3.3.1 tega poročila.

⁹³ V pogodbi o najemu in v aneksu št. 1 k pogodbi o najemu ni obrazložitve, na kakšen način je bila določena formula za izračun višine finančnih sredstev za poslovanje družbe SODO.

Tabela 3: Zaračunane izgube, najemnina in storitve elektropodjetij družbi SODO v obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007

	Elektro Celje	Elektro Gorenjska	Elektro Ljubljana	Elektro Maribor	Elektro Primorska	Skupaj
Izgube električne energije (v evrih)	3.960.819	1.726.483	4.703.647	4.513.825	2.657.040	17.561.814
Delež za najemnino (v odstotkih)	88	77	78	78	76	
Znesek najemnine (v evrih)	14.596.311	8.276.284	21.081.982	15.104.943	10.794.000	69.853.520
Delež za storitve (v odstotkih)	12	23	22	22	24	
Znesek storitev (v evrih)	2.181.058	2.613.564	6.657.468	4.511.866	3.408.631	19.372.587
Skupaj izgube, najemnina in storitve⁹⁴ (v evrih)	20.738.188	12.616.331	32.443.097	24.130.634	16.859.671	106.787.921

Vir: računi elektropodjetij.

Razlika v znesku 14.943 evrov⁹⁵, ki je ostala družbi SODO za njeno poslovanje, je nastala zaradi razlike pri upoštevanju enakega korekcijskega faktorja za izravnavo prihodka omrežnin na območjih posameznih elektropodjetij in upoštevanju različnih korekcijskih faktorjev pri plačilu izgub, najemnine in storitev elektropodjetjem.

Elektropodjetja so v obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007 na podlagi zaračunane najemnine realizirala naložbe v elektroenergetsko infrastrukturo, prikazane v tabeli 4.

⁹⁴ Upoštevan je korekcijski faktor za izravnavo prihodka omrežnin, ki so ga elektropodjetja upoštevala v obdobju od 1. 1. do 30. 6. 2007 v skladu s Sklepom o določitvi omrežnine.

⁹⁵ Od prihodkov korigirane omrežnine za izvajanje GJS SODO (107.193.312 evrov) smo odšteli znesek za poslovanje družbe SODO (390.448) in znesek, ki ga je družba SODO plačala elektropodjetjem za izgube, najemnino in storitve (106.787.921 evrov).

Tabela 4: Naložbe elektropodjetij v elektroenergetsko infrastrukturo v obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007

v evrih

Zaračunana storitev	Elektro Celje	Elektro Gorenjska	Elektro Ljubljana	Elektro Maribor	Elektro Primorska	Skupaj
Novogradnje	5.534.525	5.291.666	15.141.386	11.697.114	6.023.668	43.688.359
Rekonstrukcije	5.596.154	5.465.508	6.431.065	2.662.045	1.713.527	21.868.299
Skupaj	11.130.679	10.757.174	21.572.451	14.359.159	7.737.195	65.556.658

Vir: Letno poročilo 2007 družbe SODO.

V točki 4.2.4 koncesijske pogodbe je določeno, da se višina najemnine za uporabo infrastrukture določi tako, da omogoča lastniku distribucijskega omrežja povračilo vlaganj v infrastrukturo in razvoj infrastrukture, pokritje stroškov vzdrževanja infrastrukture in zagotavlja donos na vložena sredstva v infrastrukturo v višini največ 4,13 odstotka ter v skladu s prevzetimi obveznostmi po pogodbi o najemu. Višino najemnine za uporabo infrastrukture sta dolžni stranki letno usklajevati tako, kot je določeno v najemni pogodbi. V točki 6.3.2. koncesijske pogodbe pa je določeno, da mora v pogodbi o neposredni oddaji⁹⁶ družba SODO zagotoviti, da pogodbeni cena ni višja od cene, ki bi bila za primerljiv pravni posel (ob enakih pogojih izvedbe) dosežena na trgu, za odhodke in prihodke iz teh pogodb pa zagotoviti transparentno računovodsko spremljanje.

2.2.3.3.a V obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007 je družba SODO plačala elektropodjetjem najemnino v znesku 69.853.520 evrov, znesek povračila vlaganj v elektroenergetsko infrastrukturo, razvoj oziroma gradnjo elektroenergetske infrastrukture je v tem obdobju znašal 65.556.658 evrov. Elektropodjetjem je tako družba SODO zagotovila donos v višini 6,55 odstotka, kar je za 2,42 odstotnih točk oziroma 1.589.372 evrov več od v koncesijski pogodbi maksimalno dovoljenega donosa⁹⁷.

2.2.3.3.b Na področju zagotavljanja obstoječe in nove infrastrukture za izvajanje GJS SODO niso vzpostavljene tržne razmere, saj je na določenem območju Republike Slovenije mogoče le, da je ponudnik teh storitev zgolj lastnik obstoječe infrastrukture. Na drugi strani pa imamo le eno pravno osebo, ki povprašuje po tej infrastrukturi, ker jo je Vlada RS določila za izvajalko GJS SODO. Izvajanje GJS SODO je regulirano, regulirane pa so tudi cene za izvajanje GJS SODO. Agencija za energijo pri kalkulaciji prodajne cene upošteva polno amortizacijo. Ocenjujemo, da bi morala biti letna najemnina za najem elektroenergetskega omrežja le v višini letno obračunane amortizacije elektroenergetske infrastrukture, saj ta znesek predstavlja dejansko obrabo osnovnih sredstev, ki jih družba SODO uporablja za izvajanje GJS SODO oziroma predstavlja nadomestitev osnovnega sredstva z novim osnovnim sredstvom ob njegovi izrabi. Ocenjujemo tudi, da bi morali znašati stroški storitev v višini dejansko opravljenih del. Pri plačilu najemnine in storitev elektropodjetjem na način, kot je določen v najemni pogodbi in aneksu št. 1 k najemni pogodbi, ki nista določena na podlagi tržnih pogojev, se lahko poveča premoženje elektropodjetij in zato tudi premoženje zasebnih lastnikov elektropodjetij na račun odjemalcev električne energije. Posebno tveganje predstavlja omrežnina v vrednosti 89.226.107 evrov, ki družbi SODO ostane po poplačilu stroškov in odštetju njenega deleža omrežnine in se razdeli med pet elektropodjetij.

⁹⁶ S povezanimi osebami, v skladu z zakonom, ki ureja oddajo naročil na energetske sektorju.

⁹⁷ 4,13-odstotni donos bi dovoljeval družbi SODO plačilo najemnine v znesku 68.264.148 evrov.

2.2.3.3.c Omrežnina je namenjena izvajalcu GJS SODO izključno za izvajanje GJS SODO. Družba SODO je za izvajanje dejavnosti GJS SODO porabila le 405.389 evrov, medtem ko je ostala sredstva v znesku 106.787.921 evrov porabila za plačilo storitev izvajanja predpisanih dejavnosti GJS SODO petim elektropodjetjem. Družba SODO, ki je dobila izključno pravico in dolžnost izvajati GJS SODO v obdobju od 1. 7. 2007 do 31. 12. 2007, ni izvajala nobene od predpisanih dejavnosti GJS SODO, razen priprave in izdaje Splošnih pogojev za dobavo in odjem električne energije iz distribucijskega omrežja električne energije⁹⁸. Ocenjujemo, da gre za neučinkovito porabo sredstev, saj bi morala družba SODO omrežnino porabiti za lastno izvajanje GJS SODO.

2.2.3.3.1 Upoštevanje korekcijskega faktorja pri plačilu najemnine in drugih plačil lastnikom elektroenergetske infrastrukture

SOPO v skladu z Aktom o določitvi metodologije za obračunavanje omrežnine in metodologije za določitev omrežnine in kriterijih za ugotavljanje upravičenih stroškov za elektroenergetska omrežja⁹⁹ (v nadaljevanju: Akt o določitvi omrežnine) pri obračunu upravičenih prihodkov iz omrežnine za prenosno omrežje upošteva korekcijski faktor za izravnavo prihodka iz omrežnine za prenosno omrežje ter omrežnine za distribucijsko omrežje.

Korekcijski faktorji za izravnavo prihodka iz omrežnin so razvidni iz Sklepa o določitvi omrežnine za uporabo elektroenergetskih omrežij in korekcijskih faktorjev z izravnavo prihodka iz omrežnin¹⁰⁰ (v nadaljevanju: Sklep o določitvi omrežnine) in so prikazani v tabeli 5.

Tabela 5: Korekcijski faktorji za izravnavo prihodka iz omrežnin

Udeleženci	Korekcijski faktor za obdobje	
	1. 1. – 30. 6. 2007	1. 7. – 31. 12. 2007
Elektro Celje	0,504	
Elektro Primorska	0,627	
Elektro Gorenjska	0,282	
Elektro Ljubljana	1,568	
Elektro Maribor	0,755	
družba SODO		0,939

Vir: sklep o določitvi omrežnine.

⁹⁸ Uradni list RS št. 126/07.

⁹⁹ Uradni list RS, št. 121/05.

¹⁰⁰ Uradni list RS, št. 122/06, 55/07, 63/07.

Do 30. 6. 2007 so elektropodjetja prenakazala omrežnino za prenosno omrežje pomnoženo s korekcijskim faktorjem, ki se je razlikoval med elektropodjetji glede na gostoto poseljenosti prebivalstva, od 1. 7. 2007 pa je korekcijski faktor le en¹⁰¹.

Na vseh območjih, razen na območju Elektro Ljubljane, je manjša gostota prebivalstva, zato so stroški investiranja ter vzdrževanja elektroenergetske infrastrukture višji kot na območju Elektro Ljubljane. Višina omrežnine je na celotnem območju Slovenije enaka, zato je Agencija za energijo s korekcijskimi faktorji omogočila, da so bila nekatera elektropodjetja upravičena do višjega dela omrežnine od drugih.

Z ustanovitvijo družbe SODO izravnavanje omrežnine glede na gostoto prebivalstva na posameznem območju izvaja družba SODO, in sicer na podlagi korekcijskih faktorjev, veljavnih v obdobju od 1. 1. do 30. 6. 2007. Družba SODO plača Elektru Ljubljana najemnino in druge stroške storitev v nižjem znesku, kot znaša višina omrežnine, ki jo Elektro Ljubljana zaračuna uporabnikom omrežja, katerega lastnik je. V višini manjšega zneska, plačanega Elektru Ljubljana, družba SODO ostalim štirim elektropodjetjem plača najemnino in druge stroške storitev, a ti presegajo znesek omrežnine, ki jo ta podjetja zaračunajo uporabnikom omrežja, katerega lastniki so. V Uredbi o GJS je v zadnji alineji 18. člena določeno, da lastnik distribucijskega omrežja in SODO v pogodbi določita najemnino in druga plačila SODO lastniku omrežja za njegovo uporabo, ki jo SODO plačuje iz omrežnine, kar pa ne sme presegati višine omrežnine, ki se zaračuna uporabnikom omrežja tega lastnika.

V tabeli 6 je prikazan znesek omrežnine, ki so jih elektropodjetja v obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007 zaračunala odjemalcem na območju, kjer ima posamezno elektropodjetje v lasti elektroenergetsko infrastrukturo. Omrežnino so elektropodjetja zaračunala na podlagi cenika, ki ga je določila Agencija za energijo na podlagi Sklepa o določitvi omrežnine za leto 2007 in na podlagi količine delovne električne energije, ki je v obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007 tekla po elektroenergetskem omrežju. Prikazan je tudi znesek izgub, najemnine in storitev, ki so ga elektropodjetja zaračunala družbi SODO¹⁰².

¹⁰¹ Po 1. 7. 2007 bi moral biti korekcijski faktor za izravnavo prihodka pri obračunu omrežnine za prenosno omrežje 1, vendar na podlagi metodologije Agencije za energijo za izračun korekcijskih faktorjev, ki jih družba SODO uporablja pri izračunu višine najemnine in drugih stroškov storitev elektropodjetjem, nastajajo razlike pri zaokroževanju, zato tudi družba SODO uporablja korekcijski faktor pri obračunu omrežnine za prenosno omrežje.

¹⁰² V tem znesku ni upoštevan znesek za poslovanje družbe SODO.

Tabela 6: Znesek omrežnine posameznega elektropodjetja v obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007

	v evrih					
	Elektro Celje	Elektro Gorenjska	Elektro Ljubljana	Elektro Maribor	Elektro Primorska	Skupaj
Pobrana omrežnina	18.327.088	10.569.300	37.658.970	22.638.871	15.268.475	104.462.704
Pridobljena omrežnina	20.738.189	12.616.331	32.443.098	24.130.634	16.859.670	106.787.922
Razlika	(2.411.101)	(2.047.031)	5.215.872	(1.491.763)	(1.591.195)	(2.325.218)¹⁰³

Vir: program Agencije za energijo in izdani računi družbe SODO.

Višina najemnine in drugih stroškov storitev, ki jo plačuje družba SODO štirim elektropodjetjem, presega višino omrežnine, ki jo ta štiri elektropodjetja dejansko zaračunajo uporabnikom omrežja na območju, kjer ima posamezno elektropodjetje v lasti infrastrukturo. Pri tem ocenjujemo, da je sistem ustrezen z vidika namena, saj je višina omrežnine za odjemalce po posameznih odjemnih skupinah enaka na vseh območjih Republike Slovenije. Presežno obračunavanje omrežnine pri posameznih elektropodjetjih ne bi bilo potrebno, če bi Ministrstvo za gospodarstvo ob novi organiziranosti izvajanja GJS SODO ustrezno uredilo lastništvo infrastrukture, saj bi zneski omrežnine, namenjeni izvajanju razširitvenih investicij, pripadli družbi SODO in ne elektropodjetjem.

2.3 Financiranje naložb v elektroenergetsko infrastrukturo

Preverili smo, ali je financiranje naložb v širitev omrežja s povprečnimi stroški priključevanja gospodarno. Pri tem smo ugotavljali:

- ali je Ministrstvo za gospodarstvo pripravilo predpise, s katerimi je ustrezno opredelilo lastništvo novozgrajene infrastrukture po 1. 7. 2007 in jih je Vlada RS predlagala Državnemu zboru Republike Slovenije;
- ali ima družba SODO popolne in ažurne evidence razširjenih omrežij in o višini pobranih povprečnih stroškov priključevanja petih elektropodjetij;
- ali družba SODO evidentira prihodke iz povprečnih stroškov priključevanja v skladu s Slovenskimi računovodskimi standardi¹⁰⁴ (v nadaljevanju: SRS);
- ali družba SODO pri plačilu računov za najemnino preveri, če najemnina vključuje tudi stroške amortizacije novozgrajenega omrežja na podlagi povprečnih stroškov priključevanja.

Da bi odgovorili na zastavljena vprašanja, smo pregledali in preučili predpise oziroma akte, ki se nanašajo na lastništvo novozgrajene elektroenergetske infrastrukture po 1. 7. 2007, ter pregledali in ocenili evidentiranje povprečnih stroškov priključevanja v poslovnih knjigah družbe SODO. Preverili smo, ali družba SODO ima evidence razširjene elektroenergetske infrastrukture, ter pregledali račune za povprečne stroške priključevanja.

¹⁰³ Razlika med pobrano in pridobljeno omrežnino nastane zaradi upoštevanja korekcijskega faktorja 0,939 za izravnavo prihodka omrežnin v skladu s Sklepom o določitvi omrežnine.

¹⁰⁴ Uradni list RS, št. 118/05.

2.3.1 Postopek priključitve na elektroenergetsko omrežje

V obdobju, na katerega se nanaša revizija, je za vsako posamezno priključitev na elektroenergetsko omrežje moral odjemalec¹⁰⁵ pridobiti projektne pogoje¹⁰⁶, soglasje za priključitev in soglasje k projektnim rešitvam¹⁰⁷. Pogoje za priključitev je določala Uredba o splošnih pogojih za dobavo in odjem električne energije¹⁰⁸ (v nadaljevanju: uredba o splošnih pogojih).

Odjemalec je pred začetkom izdelave projektne dokumentacije oddal vlogo za projektne pogoje. V vlogi je bilo treba navesti lokacijo objekta, vrsto objekta (namen) in okvirno moč priključka. Za izdelavo projektnih pogojev je moral izvajalec GJS SODO¹⁰⁹ izvesti vrsto aktivnosti: izračun parametrov omrežja, določitev okvirne rešitve, ogled na terenu in usklajevanje stališč. Izvajalec GJS SODO je nato izdal projektne pogoje, v katerih je opredelil pogoje za izvedbo priključka, in sicer smer oziroma traso priključitve do javnega nizkonapetostnega omrežja, transformatorsko postajo, s katere se odjemalec lahko napaja, ter maksimalno dovoljeno moč novega priključka.

Odjemalec je izpolnjeno vlogo za pridobitev soglasja za priključitev vložil pri izvajalcu GJS SODO. Izvajalec GJS SODO je izdal soglasje za priključitev, če so za to bile dane elektroenergetske in tehnične možnosti. Izvajalec GJS SODO je predpisal tehnične in finančne pogoje za priključitev. Določil je tudi znesek povprečnega stroška priključevanja, ki ga mora odjemalec plačati pred priključitvijo na omrežje. Na podlagi soglasja je moral imetnik soglasja v dveh letih izpolniti vse zahteve v izdanem soglasju za priključitev.

Po pridobitvi soglasja za priključitev je moral odjemalec od izvajalca GJS SODO pridobiti soglasje k projektnim rešitvam za priključitev na omrežje v okviru tipizacije omrežnih priključkov. Projektno rešitev za priključitev na omrežje je izdelal izvajalec GJS SODO ali za to dejavnost usposobljena organizacija.

Pojasnilo Vlade RS in Ministrstva za gospodarstvo

S spremembo ZGO-1 se je tudi spremenil postopek pridobivanja soglasij za priključitev odjemalca na elektroenergetsko omrežje.

Po dokončnosti soglasja za priključitev in pred priključitvijo imetnik soglasja in izvajalec GJS SODO skleneta pogodbo o priključitvi. V pogodbi o priključitvi se določijo vsa medsebojna razmerja v zvezi s

¹⁰⁵ Odjemalec je pravna ali fizična oseba, ki je na pogodbeni osnovi oskrbovana z energijo za lastno rabo ali za nadaljnjo prodajo.

¹⁰⁶ Projektni pogoji so v skladu z ZGO-1 pogoji, ki jih v skladu s pogoji iz izvedbenega prostorskega akta in v skladu s svojimi pristojnostmi, določenimi z zakonom ali predpisom in na podlagi izvedbenega prostorskega akta, določi pristojni soglasodajalec za izdelavo projektne dokumentacije. Soglasodajalec je državni organ, organ lokalne skupnosti ali nosilec javnega pooblastila, za katerega je z zakonom ali predpisom, izdanem na podlagi zakona, določeno, da določa projektne pogoje in daje soglasja za graditev objektov.

¹⁰⁷ Soglasje k projektnim rešitvam je v skladu z ZGO-1 potrditev pristojnega soglasodajalca, da je projektna dokumentacija izdelana v skladu s pogoji, ki jih je predhodno določil za njeno izdelavo.

¹⁰⁸ Uradni list RS, št. 117/02. Uredba o splošni pogojih je veljala do 31. 12. 2007. S 1. 1. 2008 so začeli veljati Splošni pogoji za dobavo in odjem električne energije iz distribucijskega omrežja električne energije.

¹⁰⁹ Izvajalec GJS SODO je od 1. 7. 2007 družba SODO, ki je s pogodbo o najemu prenesla izvajanje GJS SODO na pet elektropodjetij.

plačilom priključka¹¹⁰, njegovo izvedbo, premoženjskim vprašanjem, vzdrževanjem priključka in druga medsebojna razmerja, ki se nanašajo na priključek in priključitev. Po izdelanem priključku zaprosi odjemalec izvajalca GJS SODO za priključitev. Če priključek izpolnjuje vse zahtevane predpisane pogoje v soglasju za priključitev, mora izvajalec GJS SODO odjemalca najpozneje v osmih dneh priključiti na omrežje. Pri pregledu priključka izvajalec GJS SODO določi številko merilnega mesta oziroma številko odjemnega mesta. Odjemalec sklene z izvajalcem GJS SODO pogodbo o dostopu na omrežje, ki jo v svojem imenu in za račun družbe SODO sklenejo lastniki elektroenergetske infrastrukture. Takrat se odjemalec tudi odloči za dobavitelja električne energije in sklene z njim pogodbo o dobavi.

Odjemalec mora izvajalcu GJS SODO plačati ceno priključka, ki poleg neposrednih stroškov v zvezi s priključkom obsega tudi povprečne stroške priključevanja na omrežje¹¹¹. Če v pogodbi o priključitvi ni drugače določeno, mora odjemalec poleg notranjega priključka nositi tudi stroške:

- izvedbe priključka na omrežje,
- izvedbe lastne transformatorske postaje in nadzemne ali kabelske priključne vode na srednji in visoki napetosti,
- rekonstrukcije zunanjega priključka in
- izvedbe priključka za rezervno napajanje.

Notranji in zunanji priključek¹¹² sta last lastnika objekta v obsegu, v katerem ju je zgradil na svoje stroške.

Izvajalec GJS SODO in odjemalec se lahko v pogodbi o priključitvi dogovorita, da zunanji priključek, oprema merilnega mesta in del notranjega priključka odjemalčevega objekta postanejo last izvajalca GJS SODO, če so priključek in naprave tehnično ustrezne¹¹³. Če zunanji priključek ne postane last izvajalca GJS SODO, mora odjemalec pred priklopom na omrežje z izvajalcem, registriranim za dejavnost, s katero se izvaja vzdrževanje omrežij, skleniti pogodbo, s katero se dogovorita o vzdrževanju zunanjega priključka. Stroške vzdrževanja notranjega in zunanjega priključka nosi lastnik priključka. Večina odjemalcev ne želi vzdrževati priključkov na omrežje, zato brezplačno prenesejo zgrajeno distribucijsko omrežje na lastnike elektroenergetske infrastrukture¹¹⁴, ta pa vodijo razširjeno distribucijsko omrežje med

¹¹⁰ Priključek, priključno ali stično mesto je sklop električnih vodov in naprav visoke, srednje ali nizke napetosti, s katerimi so uporabnikove elektroenergetske naprave povezane z omrežjem, in je točka, v kateri se uporabnikove naprave stikajo z omrežjem. Priključno ali stično mesto je praviloma na meji med omrežjem izvajalca GJS SODO in elektroenergetskimi napravami uporabnikov in je sestavljeno iz zunanjega in notranjega priključka.

¹¹¹ 22. člen uredbe o splošnih pogojih.

¹¹² V 2. členu uredbe o splošnih pogojih je opredeljeno, da zunanji priključek zajema naprave od omrežja izvajalca GJS SODO do visokonapetostnega ločilnika ali do glave naprave za omejevanje toka (na primer varovalke, odklopniki ipd.). Notranji priključek je lahko visoko ali srednje napetostni notranji priključek ali nizko napetostni notranji priključek, katerega posebni deli so pri uporabnikih tudi merilne naprave. Visoko ali srednje napetostni notranji priključek sta priključka, ki obsegata vode in naprave od zunanjega priključka do visoko ali srednje napetostnega izvoda uporabnikovega transformatorja. Nizko napetostni notranji priključek je sestav električnega voda in drugih naprav od zunanjega priključka do obračunskih merilnih naprav pri uporabniku. Pri tem so merilne, kontrolne in zaščitne naprave pri uporabniku del notranjega priključka.

¹¹³ 33. člen uredbe o splošnih pogojih.

¹¹⁴ Elektropodjetja postanejo na podlagi aneksa št. 1. k pogodbi o najemu tudi po 1. 7. 2007 lastniki razširjenega omrežja.

opredmetenimi osnovnimi sredstvi kot svojo last¹¹⁵. Elektropodjetja od teh osnovnih sredstev obračunavajo amortizacijo, ta znesek pa v skladu s SRS 35.3 vrednostno obravnavajo kot dolgoročno odložene prihodke oziroma dolgoročne rezervacije¹¹⁶.

Ocenjujemo, da investitor ne bi smel imeti možnosti prenosa lastništva zunanega priključka, opreme merilnega mesta in dela notranjega priključka na tretjo osebo, temveč zgolj na s predpisi določenega izvajalca GJS SODO, torej družbo SODO. Ministrstvo za gospodarstvo in Vlada RS sta dopustila prenos lastništva priključkov na lastnike infrastrukture, ki so le pogodbeni izvajalci GJS SODO.

2.3.2 Povprečni in neposredni stroški priključevanja

Povprečni strošek priključevanja je v skladu z Aktom o določitvi metodologije enkratni znesek, plačan za priključitev na omrežje ali za povečanje priključne moči. Povprečni strošek priključevanja plača izvajalcu GJS SODO vsak novi končni odjemalec za priključitev na omrežje ali obstoječi končni odjemalec za povečanje priključne moči. Povprečni strošek priključevanja je namenski vir za financiranje naložb v širitev omrežja oziroma ojačitev omrežja zaradi povečanja naročene moči, in sicer omrežja nad priključkom¹¹⁷. Povprečni strošek priključevanja je izražen v evrih na kilovat priključne moči. Višina povprečnega stroška priključevanja je odvisna od uvrstitve končnega odjemalca v skupino končnih odjemalcev in priključne moči. Povprečni strošek priključevanja se v skladu z 31. členom Akta o določitvi metodologije končnemu odjemalcu obračuna na podlagi faktorja skupine končnega odjemalca in povprečnega stroška priključevanja na način:

$SO = \text{faktor} * S$

- SO - povprečni strošek priključevanja za posameznega končnega odjemalca v evrih na kilovat priključne moči;
- Faktor - faktor prikazuje razmerje stroškov, potrebnih za širitev elektroenergetskega omrežja za posamezno skupino končnih odjemalcev na različnih napetostnih nivojih zaradi priključitev novih končnih odjemalcev;
- S - povprečni strošek priključevanja v evrih na kilovat priključne moči, določen s sklepom Agencije za energijo.

V Sklepu o določitvi omrežnine je Agencija za energijo za leto 2007 določila znesek povprečnega stroška priključevanja za novega končnega odjemalca oziroma za povečanje priključne moči obstoječega končnega odjemalca, in sicer 28,34 evra na kilovat.

¹¹⁵ Agencija za energijo v skladu z izhodišči in parametri za določitev omrežnine za elektroenergetska omrežja v regulativnem obdobju od leta 2006 do 2008, ki so priloga 1 Akta o določitvi metodologije, pri določitvi višine omrežnine ne upošteva amortizacije in ne priznava donosa na investicijo od brezplačno pridobljenih investicij, upošteva in priznava pa stroške vzdrževanja brezplačno pridobljenih investicij.

¹¹⁶ Letno poročilo Elektro Maribor za leto 2006.

¹¹⁷ Študija Elektroinštituta Milan Vidmar: Izračun faktorjev povprečnih stroškov priključevanja odjemalcev na električno omrežje, Ljubljana 2003. Na podlagi te študije je Agencija za energijo določila faktorje skupin končnih odjemalcev in višino povprečnih stroškov priključevanja.

Tabela 7: Faktorji skupin končnih odjemalcev in povprečni stroški priključevanja

Skupina končnih odjemalcev	Faktor	Povprečni strošek priključevanja v evrih na kilovat
Odjem na visoki napetosti – nad 35 kilovatov	0,96	27,21
Odjem na srednji napetosti – od 1 do 35 kilovatov	1,76	49,88
Ostali odjem z merjenjem moči na nizki napetosti	2,52	71,42
Ostali odjem brez merjenja moči na nizki napetosti	1,78	50,45
Gospodinjski odjem	1,00	28,34

Vir: Akt o določitvi metodologije in Sklep o določitvi omrežnine.

Namen stroškov priključevanja je predvsem, da mora na obstoječem omrežju izvajalec GJS SODO nuditi zadostne zmogljivosti energije, vendar se z vsakim novim priključkom ta razpoložljivost zmanjša. Pri tem izvajalec GJS SODO na podlagi ocene o zmanjšani razpoložljivosti in potrebni dograditvi omrežja za vsakega novega odjemalca, ki se priključi na elektro distribucijsko omrežje, določi višino povprečnih stroškov priključevanja. Z novim priključkom odjemalec dobi možnost, do katere moči lahko odjema električni tok. Namen stroškov priključevanja je tudi, da novi odjemalci ne bi po nepotrebnem naročali moči, ki je ne bi potrebovali.

Poleg povprečnih stroškov priključevanja elektropodjetja zaračunavajo odjemalcem tudi neposredne stroške priključitve na omrežje. Neposredni stroški priključitve na omrežje so odvisni od zahtevnosti¹¹⁸ objekta, določa pa jih posamezno elektropodjetje samo.

V tabeli 8 so prikazani povprečni stroški priključevanja za obdobje od julija do decembra 2007 po odjemnih skupinah in primerjava med načrtovanimi zneski za naročeno moč v izdanih soglasjih za priključitev in dejansko plačanimi zneski za naročeno moč po pogodbi o priključitvi.

¹¹⁸ Pogoji, ki morajo biti določeni, da se objekt šteje za zahteven objekt oziroma enostaven objekt, so opredeljeni v Pravilniku o vrstah objektov, manj zahtevnih objektov, o pogojih za gradnjo enostavnih objektov brez gradbenega dovoljenja in o vrstah del, ki so v zvezi z objekti in pripadajočimi zemljišči (Uradni list RS, št. 114/03, 130/04), ki je veljal do 14. 5. 2008 ter od 15. 5. 2008 v Uredbi o vrstah objektov glede na zahtevnost (Uradni list RS, št. 37/2008 z dne 15. 4. 2008).

Tabela 8: Povprečni stroški priključevanja za obdobje od julija 2007 do decembra 2007

Odjem	Izdana soglasja za priključitev			Realizirana (plačana) soglasja za priključitev			Delež vrednost plačana soglasja/ izdana soglasja v odstotkih
	Število	Moč	Vrednost	Število	Moč	Vrednost	
		v kilovatih	v evrih		v kilovatih	v evrih	
VN	0	0	0	0	0	0	0,0
SN	86	46.337	2.244.801	50	24.733	1.335.297	59,5
0,4 kV	630	78.752	4.744.195	272	31.551	1.999.948	42,2
0,4 kV	2.910	49.159	2.233.514	1.596	22.326	1.241.702	55,6
Gospodinjski	8.999	96.874	1.787.764	4.905	52.207	1.287.691	72,0
Skupaj	12.625	271.122	11.010.274	6.823	130.817	5.864.638	53,3

Vir: Letno poročilo družbe SODO za leto 2007.

V obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007 so elektropodjetja v svojem imenu in za račun družbe SODO izdala 12.625 soglasij za priključitev, od tega je bilo plačanih 6.823 soglasij, kar je 53 odstotkov vseh izdanih. Do razlik med izdanimi soglasji in plačanimi soglasji za priključitev prihaja zaradi časovnega zamika od izdaje soglasja do plačila za priključitev na omrežje¹¹⁹. Skupni znesek vseh plačanih povprečnih stroškov priključevanja za obdobje od 1. 7. do 31. 12. 2007 znaša 5.864.638 evrov.

V pogodbi o najemu je določeno, da lastnik infrastrukture s pogodbo o priključitvi uporabniku zaračuna povprečne stroške priključevanja, ki so prihodek družbe SODO. V aneksu št. 1 k najemni pogodbi je določeno, da so povprečni stroški priključevanja v skladu z Aktom o določitvi metodologije namenski vir družbe SODO za financiranje naložb v širitev omrežja. Družba SODO ta sredstva izkaže v skladu SRS 2.48 kot usredstvene stroške naložb v širitev omrežja lastnika infrastrukture. Tako financirana infrastruktura je v lasti lastnika infrastrukture. Lastnik infrastrukture je dolžan zagotoviti ustrezno evidenco denarnih sredstev, prejetih za širitev omrežja. V evidenci lastnik infrastrukture evidentira vsa prejeta denarna sredstva in letne odpise vrednosti, ki ne smejo presegati 5 odstotkov letne amortizacijske stopnje. Na vrednost tako financirane infrastrukture družba SODO lastniku infrastrukture ne plačuje najemnine, donosa in amortizacije.

Družba SODO je pridobila podatke o višini povprečnih stroškov priključevanja za obdobje od 1. 7. do 31. 12. 2007 od elektropodjetij šele 31. 12. 2007. Elektropodjetja so namreč 31. 12. 2007 družbi SODO poslala račune za sofinanciranje vlaganj v elektroenergetsko omrežje za obdobje od 1. 7. do 31. 12. 2007, družba SODO pa je za tak znesek elektropodjetjem 31. 12. 2007 izdala račune za zaračunana sredstva iz povprečnih stroškov priključevanja za obdobje od 1. 7. 2007 do 31. 12. 2007. Med družbo SODO in elektropodjetji za navedene zneske ni bilo denarnega toka, temveč so bili v družbi SODO na podlagi izdanih računov poslovni dogodki računovodsko evidentirani na kontih prihodkov in odhodkov in na ustreznih kontih stanja.

¹¹⁹ Odjemalec je dolžan te stroške plačati šele ob podpisu pogodbe za priključitev na omrežje.

V tabeli 9 so prikazani zneski elektropodjetij za sofinanciranje vlaganj v elektroenergetsko omrežje in zneski družbe SODO za povprečne stroške priključevanja po posameznih elektropodjetjih v obdobju od 1. 1. do 31. 12. 2007.

Tabela 9: Sofinanciranje vlaganj v elektroenergetsko infrastrukturo in povprečni stroški priključevanja po posameznih elektropodjetjih v obdobju od 1. 1. do 31. 12. 2007

Elektropodjetje	Sofinanciranje infrastrukture in povprečni stroški priključevanja 1. 7. – 31. 12. 2007	Delež
	v evrih	v odstotkih
Elektro Ljubljana	2.121.001	36,2
Elektro Primorska	652.030	11,1
Elektro Maribor	1.147.551	19,6
Elektro Gorenjska	688.092	11,7
Elektro Celje	1.255.964	21,4
Skupaj	5.864.638	100,0

Vir: Letno poročilo družbe SODO za leto 2007, bruto bilanca družbe SODO za leto 2007 – konto 001 – usredstveni stroški naložb v tuja opredmetena osnovna sredstva.

Družba SODO je sredstva iz povprečnih stroškov priključevanja izkazala v skladu s SRS 2.48 kot usredstvene stroške naložb v širitev omrežja lastnika infrastrukture¹²⁰, kot je določeno v 13. členu aneksa št. 1 k pogodbi o najemu. Družba SODO v svojih poslovnih knjigah vodi ta sredstva med neopredmetenimi osnovnimi sredstvi na kontu 001 – usredstveni stroški naložb v tuja opredmetena osnovna sredstva¹²¹ (znesek v breme 5.864.638 evrov) vir zanje pa izkazuje na kontu 968 – dolgoročne pasivne časovne razmejitev (znesek v dobro 5.864.638 evrov). Družba SODO kot osnovo za črpanje dolgoročnih pasivnih časovnih razmejitev upošteva letno amortizacijsko stopnjo nizkonapetostnega omrežja lastnikov infrastrukture, ki znaša 3,33 odstotka. Letno amortizacijsko stopnjo v višini 3,33 odstotka je družba SODO določila v 62. členu Pravilnika o računovodstvu v družbi SODO, d. o. o. ter Sklepu o amortizacijskih stopnjah in stopnjah odpisa neopredmetenih sredstev in opredmetenih

¹²⁰ Širitev omrežja infrastrukture predstavlja glede na študijo Elektroinštituta Milan Vidmar, na podlagi katere je Agencija za energijo določila povprečne stroške priključevanja, nadgradnjo oziroma ojačitev obstoječega omrežja in ne predstavlja novozgrajene elektroenergetske infrastrukture.

¹²¹ V skladu s SRS 2.48 usredstveni stroški naložb v tuja opredmetena osnovna sredstva predstavljajo neopredmetena sredstva, priznana kot usredstveni stroški naložb v tuja opredmetena osnovna sredstva na podlagi sklenjenih pogodb, in ne izpolnjujejo pogojev za samostojno priznavanje opredmetenih osnovnih sredstev oziroma delov teh sredstev. Ta določba jasno omejuje izkazovanje vlaganj v tuja opredmetena osnovna sredstva le, kadar gre za vložke v sredstva, ki jih po izvedenih delih ni več mogoče ločiti od obstoječih sredstev in samostojno uporabljati za druge namene ali v povezavi z drugimi osnovnimi sredstvi.

osnovnih sredstev¹²². V višini obračunane amortizacije se poraba prenaša med poslovne prihodke – prihodki od odprave dolgoročnih časovnih razmejitev iz sredstev priključevanja na omrežje. Družba SODO je imela v letu 2007 za 36.900 evrov stroškov amortizacije neopredmetenih dolgoročnih sredstev in prihodkov od odprave dolgoročnih časovnih razmejitev iz sredstev priključevanja na omrežje.

2.3.2.a Družba SODO podatkov o obsegu pridobljenih sredstev iz povprečnih stroškov priključevanja ni pridobivala sproti, temveč šele 31. 12. 2007 za obdobje od 1. 7. do 31. 12. 2007. Družba SODO nima vpogleda v evidence petih elektropodjetij oziroma med bazama podatkov elektropodjetij in družbe SODO o pridobljenih sredstvih iz povprečnih stroškov priključevanja ni neposredne povezave. Na podlagi tega ocenjujemo, da družba SODO ne nadzira popolnosti in točnosti podatkov o višini pobranih povprečnih stroškov priključevanja petih elektropodjetij. Ker družba SODO nima popolnih ažurnih evidenc razširjenih omrežij, financiranih na podlagi povprečnih stroškov priključevanja, ni mogoče potrditi pravilnosti izkazanih usredstvenih stroškov naložb v tuja opredmetena osnovna sredstva in tudi ne točnosti izkazanih prihodkov iz povprečnih stroškov priključevanja v poslovnih knjigah družbe SODO.

Pojasnilo družbe SODO

Predstavniki družbe SODO so pojasnili, da se za enkrat ne da spremljati, za katere investicije v elektroenergetsko infrastrukturo so bila porabljena sredstva povprečnih stroškov priključevanja.

Če ni mogoče ločeno spremljati, za katere investicije so bila porabljena sredstva povprečnih stroškov priključevanja, ocenjujemo, da ni smiselno ločevati virov financiranja za širitev omrežja, in sicer na povprečne stroške priključevanja in omrežnino, ali pa je treba določiti solastniške deleže na zgrajeni infrastrukturi.

2.3.2.b Koncesijska pogodba v točki 3.3.1 določa, da se lastninska in najemna razmerja v zvezi z novo infrastrukturo uredijo s pogodbo med koncesionarjem in lastnikom obstoječe infrastrukture. Novozgrajena infrastruktura po 1. 7. 2007 je na podlagi pogodbe o najemu in aneksa št. 1 k pogodbi o najemu v lasti elektropodjetij in ne družbe SODO. Širitev infrastrukture se financira tudi iz povprečnih stroškov priključevanja, ki jo plačujejo odjemalci električne energije ob priklopu na distribucijsko omrežje. Razširjena elektroenergetska infrastruktura se evidentira kot lastnina elektropodjetij in povečuje njihovo premoženje. Družba SODO je plačala sofinanciranje v infrastrukturo v lasti elektropodjetij v znesku 5.864.638 evrov. Odjemalci električne energije tako financirajo elektropodjetjem gradnjo infrastrukture v njihovi lasti. Vsakič, ko odjemalci financirajo infrastrukturo, lastniki elektroenergetske infrastrukture povečujejo svoje premoženje. To pa ima neposreden vpliv na povečanje vrednosti kapitala elektropodjetij, ki so pravne osebe zasebnega prava, in s tem vrednost premoženja delničarjev teh družb, ki so tudi druge pravne in fizične osebe. Povečanje premoženja lastnikov elektropodjetij tako ni odraz dobrega poslovanja elektropodjetij ali dodatno zagotovljenega kapitala obstoječih delničarjev v elektropodjetjih, temveč zgolj posledica nepreglednega načina financiranja gradnje elektroenergetske infrastrukture s sredstvi odjemalcev. Ocenjujemo, da elektropodjetja niso upravičena do lastništva sredstev, zgrajenih z zbranimi povprečnimi stroški priključevanja.

¹²² Sklep Družbe SODO z dne 2. 7. 2007, izdan na podlagi 43. člena Pravilnika o računovodstvu v družbi SODO, d. o. o., je izdal direktor družbe.

2.3.2.c Družba SODO zneska najemnine ni zmanjšala za najemnino, donos in amortizacijo sredstev zgrajenih z zbranimi povprečnimi stroški priključevanja, kot določa aneks št. 1 k najemni pogodbi. Ta določba aneksa se ne more izvajati, ker bi višina najemnine morala temeljiti na obračunu amortizacije obstoječih infrastrukturnih objektov in naprav. Družba SODO ob sklenitvi najemne pogodbe ni imela podatka o višini amortizacije v najem vzete elektroenergetske infrastrukture, saj ni imela seznama infrastrukture, zato se elektropodjetjem najemnina ne priznava na podlagi teh stroškov temveč kot preostanek zaračunane omrežnine po odbitju pripadajočih zneskov za delovanje ostalih institucij pri oskrbi z energijo, kot je razvidno s slike 6.

Pojasnilo družbe SODO

Višina najemnine je temeljila na izračunu Agencije za energijo in metodologiji, ki jo ta uporablja za izračun upravičenih prihodkov in je veljala za obdobje od 2006 do 2008.

2.3.3 Financiranje razvoja elektroenergetske infrastrukture iz omrežnine

Družba SODO prejema prihodke od uporabe omrežja na podlagi realiziranih količin prevzete električne energije v skladu s tarifnimi postavkami za omrežnino, ki jih določi Agencija za energijo s Sklepom o določitvi omrežnine. Na podlagi pogodbe o najemu družba SODO v obliki plačila najemnine financira elektropodjetjem novogradnje in rekonstrukcije elektroenergetskega omrežja v znesku 65.556.658 evrov, kot je razvidno iz tabele 4.

Družba SODO plačuje najemnino za infrastrukturo, ki je v lasti elektropodjetij. Družbi SODO ni znan znesek dejansko obračunane amortizacije infrastrukture, zato obstaja tveganje, da se širitev infrastrukture deloma financira tudi iz omrežnine¹²³, ki jo plačujemo vsi odjemalci električne energije. Razširjena elektroenergetska infrastruktura se evidentira v last elektropodjetij in povečuje njihovo premoženje. Obstaja tveganje, da odjemalci električne energije financirajo gradnjo infrastrukture, ki jo bodo v obliki vsakoletne povišane najemnine plačevali elektropodjetjem.

Opozarjamo, da bodo lahko elektropodjetja, ne glede na morebitno drugačno ureditev zaračunavanja najemnine, ob prenehanju izvajanja dejavnosti GJS SODO postavljala zahteve za odkup infrastrukture, pridobljene s financiranjem iz omrežnine. Ob preučevanju študij za rešitev nastalega položaja smo ugotovili, da želijo zasebni lastniki elektropodjetij pri prenosu lastništva infrastrukture na Republiko Slovenijo ali SODO Republiki Sloveniji prodati infrastrukturo, za katero Republika Slovenija ni zagotovila neposrednih virov financiranja. Virov financiranja te infrastrukture niso zagotovili tudi lastniki infrastrukture (elektropodjetja), temveč je vir njihovega premoženja delno zagotovila država prek nepreglednega in neupravičenega sistema financiranja GJS SODO, del pa je bil zagotovljen s posojili za gradnjo infrastrukture.

¹²³ Poleg povprečnih stroškov priključevanja, opisanih v točkah 2.3.1 in 2.3.2.

2.4 Prenos izvajanja javnih pooblastil in drugih storitev

Preverjali smo, ali je prenos izvajanja javnih pooblastil in drugih storitev na lastnike infrastrukture upravičen. Pri tem smo ugotavljali:

- ali je družba SODO poverila izvajanje javnih pooblastil in drugih storitev petim elektropodjetjem na podlagi zakonske podlage,
- ali prenos pooblastil za izdajo soglasij za priključitev, zamenjavo odjemalcev in zaračunavanje cene za uporabo omrežja drugih dobaviteljev električne energije omogoča izpolnitev zahteve direktive po preprečitvi diskriminacije, notranjega subvencioniranja in izkrivljanja konkurence.

Da bi odgovorili na zastavljena vprašanja, smo pregledali in preučili predpise, ki se nanašajo na javna pooblastila. Preverili smo način zaračunavanja omrežnine in ocenili finančna tveganja takega načina zaračunavanja omrežnine. Z vprašalniki, ki smo jih poslali 12 dobaviteljem električne energije (v nadaljevanju: dobavitelj), smo preverili postopke zamenjave odjemalcev in zaračunavanja cene za uporabo omrežja dobaviteljev električne energije¹²⁴.

2.4.1 Izvajanje javnih pooblastil

V EZ¹²⁵ je določeno, da izvajalec GJS SODO po javnem pooblastilu z odločbo v upravnem postopku odloča o izdaji ali zavrnitvi soglasja za priključitev na energetska omrežja. Določeno je tudi¹²⁶, da izvajalec GJS SODO določa projektne pogoje¹²⁷ in daje soglasje k projektnim rešitvam¹²⁸ v skladu s predpisi o graditvi objektov.

Določanje pogojev in dajanje soglasij k dovoljenjem za posege v prostor in okolje, če se ti nanašajo na infrastrukturne objekte in naprave gospodarske javne službe, ter dajanje predpisanih dovoljenj za priključitev na infrastrukturne objekte in naprave gospodarske javne službe je lahko v skladu ZGJS¹²⁹ preneseno kot javno pooblastilo le na izvajalce gospodarske javne službe.

¹²⁴ Vsem dvanajstim dobaviteljem smo 10. 6. 2008 poslali enake vprašalnike. Izpolnjene vprašalnike vrnilo devet dobaviteljev, kar je 75 odstotkov vseh poslanih vprašalnikov.

¹²⁵ Drugi odstavek 71. člena.

¹²⁶ V 48. členu EZ.

¹²⁷ Projektni pogoji so tisti pogoji, ki jih v skladu s pogoji iz izvedbenega prostorskega akta in v skladu s svojimi pristojnostmi, določenimi z zakonom ali predpisom in na podlagi izvedbenega prostorskega akta, določi pristojni soglasodajalec za izdelavo projektne dokumentacije. Soglasodajalec je državni organ, organ lokalne skupnosti ali nosilec javnega pooblastila, za katerega je z zakonom ali s predpisom, izdanim na podlagi zakona, določeno, da določa projektne pogoje in daje soglasja za graditev objektov.

¹²⁸ Soglasje je potrditev pristojnega soglasodajalca, da je projektna dokumentacija izdelana v skladu s pogoji, ki jih je predhodno določil za njeno izdelavo.

¹²⁹ 12. člen ZGJS.

V Uredbi o koncesiji¹³⁰ in koncesijski pogodbi je določeno, da ima koncesionar za dejavnost sistemskega operaterja naslednja javna pooblastila:

- izda sistemska obratovalna navodila za distribucijsko omrežje električne energije;
- izda splošne pogoje za dobavo in odjem električne energije iz distribucijskega omrežja;
- odloča z odločbo v upravnem postopku na prvi stopnji.

Kljub temu da je v EZ, Uredbi o koncesiji in koncesijski pogodbi določeno, da je družba SODO, kot izvajalec GJS SODO, zadolžena za izvajanje javnih pooblastil, je v pogodbi o najemu¹³¹ določeno, da lastnik elektroenergetske infrastrukture v imenu družbe SODO izvaja naslednje storitve dostopa do distribucijskega omrežja in drugih storitev za uporabnike:

- izdaja projektne pogoje;
- izdaja soglasja na projekte objektov;
- izdaja soglasja na projekte priključkov;
- izdaja soglasja za priključitev;
- sklepa pogodbe o priključitvi;
- sklepa pogodbe o nadstandardni in podstandardni kakovosti.

2.4.1.a Ocenjujemo, da pogodba o najemu v nasprotju z EZ in v nasprotju z ZGJS prenaša izvajanje javnih pooblastil izdaje in zavrnitve soglasij za priključitev na distribucijsko omrežje od družbe SODO, ki je izvajalec gospodarske javne službe, na lastnike elektroenergetske infrastrukture.

2.4.1.b Vlada RS je dala soglasje na vsebino pogodbe o najemu istočasno s pooblastilom ministru za gospodarstvo za podpis koncesijske pogodbe. Določbe pogodbe o najemu, ki se nanašajo na prenos javnih pooblastil od izvajalca GJS SODO na drugo osebo zasebnega prava, so v nasprotju s koncesijsko pogodbo, ker koncesijska pogodba tega ni določala. Ocenjujemo, da Vlada RS s potrditvijo teh pogodb družbi SODO ni omogočila jasne in nedvoumne vloge v razmerju do lastnikov elektroenergetskega omrežja.

2.4.1.c Družba SODO nima potrebnih tehničnih podatkov za priključitev na distribucijsko omrežje in nima potrebnega števila usposobljenih zaposlenih¹³². V družbi SODO niso izpolnjeni niti tehnični niti kadrovski pogoji za izvajanje javnih pooblastil, določenih v EZ in ZGJS.

2.4.1.d Elektropodjetja odločajo v upravnem postopku, ne da bi imela za to ustrezno pooblastilo, saj je družba SODO prenesla pooblastila na elektropodjetja, ne da bi imela podlago v zakonu. Odjemalci lahko ugotovijo, da jim je izdala oziroma zavrnila soglasje za priključitev na distribucijsko omrežje nepristojna

¹³⁰ 8. člen Uredbe o koncesiji.

¹³¹ 36. člen pogodbe o najemu.

¹³² V skladu z 31. členom Zakona o splošnem upravnem postopku lahko vodi upravni postopek in v njem odloča samo oseba, ki ima predpisano izobrazbo in strokovni izpit iz upravnega postopka. Ena oseba, ki je po sistemizaciji delovnih mest v družbi SODO pristojna za pogodbe in soglasja, v pol leta ne more izdati 12.625 soglasij, kolikor so jih od 1. 7. do 31. 12. 2007 izdala elektropodjetja.

pravna oseba le, če naslovijo na Agencijo za energijo¹³³ pritožbo zoper izdano oziroma zavrnjeno soglasje za priključitev na distribucijsko omrežje. V obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007 je Agencija za energijo obravnavala štiri pritožbe, v katerih je odločila, da se odločba – soglasje za priključitev, ki jo je izdalo elektropodjetje, odpravi in se odstopi v pristojno odločanje družbi SODO. Glede na to, da družba SODO ne izpolnjuje tehničnih in kadrovskih pogojev za odločanje o izdaji oziroma zavrnitvi soglasij za priključitev na distribucijsko omrežje, imajo ponovno izdana soglasja za priključitev enako vsebino, prav tako so podpisniki ponovno izdanih oziroma zavrnjenih soglasij za priključitev zaposleni elektropodjetja, le glava dopisa in žig je od družbe SODO. Ocenjujemo, da elektropodjetja pri izdaji oziroma zavrnitvi soglasij za priključitev na distribucijsko omrežje odjemalcem ne zagotavlja pravice, da so seznanjeni s postopkom, saj ne vedo, kdo je zakoniti izdajatelj soglasij.

2.4.1.e Ocenjujemo, da zdajšnja ureditev izdaje oziroma zavrnitve soglasij ne upošteva zahtev direktive¹³⁴, ki določa, da morajo države članice zagotoviti visoko raven varstva potrošnikov, zlasti glede preglednosti splošnih pogodbenih pogojev¹³⁵, splošnih informacij in mehanizmov za reševanje sporov. Direktiva določa, da je treba odjemalcem zagotoviti pravico do preglednih, enostavnih in poceni postopkov pri obravnavi njihovih pritožb. Takšni postopki morajo omogočati pošteno in hitro reševanje sporov in določati sistem povračil in/ali odškodnin, če je to upravičeno.

Pojasnilo Vlade RS in Ministrstva za gospodarstvo

Kljub temu, da je prenos javnih pooblastil za izdajo soglasij potrebnih pri pridobitvi gradbenega dovoljenja problematičen, pa trenutno drugačna rešitev ni mogoča.

Ukrep Vlade RS in Ministrstva za gospodarstvo

Na podlagi predloga Ministrstva za gospodarstvo je Vlada RS Državnemu zboru Republike Slovenije posredovala Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah EZ – nujni postopek¹³⁶, s katerim je urejen prenos javnih pooblastil izdaje ali zavrnitve soglasja za priključitev oziroma njeno spremembo na energetska omrežja na tretjo pravno osebo, s katero ima izvajalec GJS SODO sklenjeno pogodbo o najemu.

Ocenjujemo, da ukrep Vlade RS in Ministrstva za gospodarstvo ni ustrezen, saj taka ureditev predstavlja izjemo v primerjavi s splošno ureditvijo izvajanja javnih pooblastil v 12. členu ZGJS, ki zgolj izjemoma dovoljuje prenos javnih pooblastil le na izvajalca gospodarske javne službe. Tudi če zakon uveljavi izjeme in določi prenos javnih pooblastil na tretjo osebo, bi morala biti zagotovljena neodvisnost izvajalca GJS SODO pri odločanju o priključitvi na omrežje od trgovanja z električno energijo. Tega pa pri prenosu javnih pooblastil za odločanje o priključitvi na energetska omrežja na elektropodjetja, ki so hkrati tudi dobavitelji električne energije, ni mogoče zagotoviti, saj obstaja tveganje diskriminatornega obravnavanja odjemalcev. Elektropodjetja lahko odjemalcem, ki se ne odločijo skleniti pogodbe o dobavi električne energije z elektropodjetjem, na območju katerega je omrežje, ki je v lasti tega elektropodjetja, zavlačujejo proces izdaje soglasja oziroma lahko celo zavrnejo izdajo soglasja za priključitev na distribucijsko

¹³³ Agencija za energijo je v skladu z EZ pristojna za odločanje o pritožbah na izdajo oziroma zavrnitev soglasij za priključitev na distribucijsko omrežje.

¹³⁴ 3. člen.

¹³⁵ Splošni pogoji so se pri nas spremenili s 1. 1. 2008. V obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007 pa so veljali splošni pogoji, ki so se nanašali na način poslovanja, ki je bil urejen in veljaven pred 1. 7. 2007.

¹³⁶ Poročevalec Državnega zbora Republike Slovenije, št. 73/08.

omrežje¹³⁷, saj kot pravne osebe zasebnega prava, ki želijo doseči maksimalni dobiček, ne vidijo nobenih prihodnjih koristi v obliki prihodkov od takega odjemalca.

Poleg tega lahko pride do razkritja poslovno občutljivih podatkov, ki jih elektropodjetja pridobijo pri izdaji soglasij odjemalcem, saj ti podatki predstavljajo konkurenčno prednost dobaviteljev električne energije, ki so lastniki elektroenergetskega omrežja, v primerjavi z drugimi dobavitelji električne energije.

2.4.2 Izvajanje drugih storitev

Lastniki infrastrukture na podlagi pogodb o najemu za družbo SODO izvajajo naslednje storitve:

- izstavljanje računov za uporabo omrežja;
- nujna oskrba z električno energijo¹³⁸, v skladu s predpisi;
- opravljanje nalog klicnega centra;
- obveščanje in svetovanje uporabnikom o racionalni rabi električne energije;
- nujne intervencije pri uporabnikih;
- odklopi uporabnikov;
- za potrebe organizatorja trga električne energije zagotavljajo vse podatke, ki jih ta potrebuje za delovanje trga električne energije oziroma za bilančni obračun.

2.4.2.1 Izdaja računov za električno energijo

V aneksu št. 1 k najemni pogodbi je določeno, da se računi za storitve, ki jih je lastnik infrastrukture izstavljal po pooblastilu družbe SODO, v obdobju do 31. 12. 2007 izdajajo z glavo lastnika infrastrukture za račun družbe SODO.

2.4.2.1.a Elektropodjetja izdajajo račune, ki vsebujejo tudi ceno za uporabo omrežja, v svojem imenu za račun družbe SODO. Zaradi posrednega zastopstva odjemalci niso mogli vedeti, da plačujejo omrežnino za izvajalca GJS SODO družbi SODO. Računi za gospodinjske odjemalce tudi ne vsebujejo ločenega prikaza cene za električno energijo in cene za uporabo omrežja. Računi elektropodjetij tako niso pregledni in jasno primerljivi, kot določa peti odstavek 3. člena direktive.

2.4.2.1.b Z vprašalniki dobaviteljem smo želeli preveriti, na kakšen način ti zaračunavajo svojim odjemalcem ceno za uporabo omrežja. Na podlagi odgovorov smo ugotovili, da obstajata dva načina, in sicer:

- odjemalci, ki jim dobavlja električno energijo dobavitelj, ki je hkrati lastnik elektroenergetske infrastrukture, na območju katerega ima odjemalec svoje merilno mesto, prejemajo le en račun za električno energijo, in sicer za električno energijo in za uporabo omrežja skupaj;

¹³⁷ S tem pa hkrati otežijo vstop konkurenčnim podjetjem na trg dobave električne energije.

¹³⁸ Nujna oskrba je dobava električne energije ranljivim odjemalcem, ki bi jim ustavitev dobave električne energije pod količino, ki je glede na okoliščine (letni čas, bivalne razmere, kraj prebivanja, premoženjsko stanje ipd.) nujna, saj bi se drugače lahko ogrožala življenje in zdravje odjemalca in ljudi, ki z njim prebivajo; vsi stroški, ki nastanejo pri dobavitelju, se pokrijejo iz cene za uporabo omrežja.

- odjemalci, ki jim dobavlja električno energijo dobavitelj¹³⁹, ki ni lastnik elektroenergetske infrastrukture, na območju katerega ima odjemalec svoje merilno mesto, prejemajo dva ločena računa za električno energijo, in sicer od dobavitelja račun za električno energijo, od elektropodjetja, kjer se nahaja posamezno merilno mesto, pa še račun za uporabo omrežja.

Elektropodjetja, ki so lastnik elektroenergetske infrastrukture, na območju katerega ima odjemalec svoje merilno mesto, zaračunavajo uporabo omrežja odjemalcem drugih dobaviteljev kot storitev za družbo SODO. Družba SODO ima vpogled v takšno zaračunavanje uporabe omrežja odjemalcem drugih dobaviteljev.

2.4.2.2 Zamenjava dobavitelja električne energije

Dobavitelji so v vprašalnikih opisali postopek zamenjave dobavitelja.

- Odjemalec sklene z novim dobaviteljem pogodbo o dobavi električne energije in pooblasti novega dobavitelja, da uredi vse potrebno za zamenjavo dobavitelja. Poleg tega obvesti prejšnjega dobavitelja o sklenjeni pogodbi z novim dobaviteljem. Prejšnji dobavitelj pošlje potrdilo o obvestitvi.
- Novi dobavitelj v programu Perun¹⁴⁰ pošlje zahtevo o zamenjavi dobavitelja določenemu elektropodjetju¹⁴¹, ki je lastnik elektroenergetske infrastrukture, na območju katerega ima odjemalec svoje merilno mesto¹⁴².
- Popolna zahteva¹⁴³ mora biti poslana najkasneje do 10. v mesecu za začetek dobave električne energije novega dobavitelja s prvim dnevom naslednjega meseca. Če je zahteva dana 11. v mesecu za prihodnji mesec, nepopolna ali z napačnimi podatki, se zavrne z navedbo razloga in zamenjava dobavitelja se ne izvede.
- Zamenjavo dobavitelja opravi tisto elektropodjetje, ki je lastnik elektroenergetske infrastrukture, na območju katerega ima odjemalec, ki želi zamenjati dobavitelja, svoje merilno mesto. Zamenjavo opravi novi dobavitelj najprej v 18. in najdlje v 52. dneh po vnosu popolne in pravočasne zahteve za zamenjavo dobavitelja v program Perun do začetka dobave električne energije.

Družba SODO je vsem dobaviteljem dodelila geslo za uporabo programa Perun, tako da ima vsak dobavitelj vpogled le na zahtevke za zamenjavo svojih odjemalcev, lastniki elektroenergetske infrastrukture pa imajo vpogled v zamenjavo vseh odjemalcev, ki so na območju, na katerem so lastniki elektroenergetske infrastrukture.

¹³⁹ En dobavitelj dobavlja električno energijo le odjemalcem, ki so s skupnim merilno-prevzemnim mestom priključeni neposredno na prenosno omrežje električne energije.

¹⁴⁰ Program Perun je enotni program za vnos zahtev za zamenjavo dobavitelja.

¹⁴¹ To elektropodjetje je namreč edino, ki ima podatke merilnih mestih, odjemalcih teh merilnih mest in dobavitelji električne energije na posameznih merilnih mestih, saj so ti odjemalci priključeni na elektroenergetsko imrežje, katerega lastnik je to elektropodjetje.

¹⁴² Merilno mesto je mesto, kjer se meri električna energija.

¹⁴³ Popolna zahteva vključuje naslednje podatke o odjemalcu (merilno mesto, davčna številka, priključna moč odjemalca in elektropodjetje, ki je lastnik tega merilnega mesta) oziroma dokumente (pogodbo o dobavi s pooblastilom odjemalca oziroma imetnikom soglasja za izvedbo zamenjave dobavitelja in z dokazilom, da je obstoječi dobavitelj obveščen o sklenitvi pogodbe o dobavi).

Elektropodjetja, ki so hkrati dobavitelji in lastniki elektroenergetske infrastrukture, so v vprašalnikih odgovorila, da so zadovoljna s trenutno ureditvijo zamenjave dobaviteljev¹⁴⁴. Dobavitelji, ki nimajo v lasti elektroenergetske infrastrukture in ki so v obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007 izvajali zamenjave dobaviteljev, pa so navedli številne težave, s katerimi se srečujejo ob zamenjavi dobaviteljev.

- Odjemalci novim dobaviteljem sporočijo napačne podatke o prejšnjem dobavitelju, merilnem mestu in o elektropodjetju, ki je lastnik elektroenergetske infrastrukture, na območju katerega ima odjemalec, ki želi zamenjati dobavitelja, svoje merilno mesto. Če pride do zavrnitve vloge zaradi navedenih razlogov, mora novi dobavitelj ponovno podati vlogo, s tem pa se zamenjava dobavitelja na škodo novega dobavitelja opravi z enomesečnim zamikom.
- Elektropodjetja v nekaterih primerih odobrijo vlogo šele v drugi polovici meseca za tekoči mesec, novi dobavitelj pa dobavlja električno energijo odjemalcem že od samega začetka meseca, ne da bi za to sploh vedel. S tem pa ima lahko novi dobavitelj velike težave, saj njegova dejanska dobava električne energije tako bistveno odstopa od napovedane, ki so jo dolžni sporočiti organizatorju trga. Novim dobaviteljem nastanejo stroški z usklajevanjem s poslovnimi partnerji, spreminjanju in prilagajitvam informacijskega sistema in podatkovnih baz novim razmeram, korigiranju pogodb, popraviljanju, storniranju in zavračanju računov in podobno. Novim dobaviteljem nastane tudi poslovna škoda, saj takšna situacija prinaša novim dobaviteljem kompromitiranje dobrega imena v razmerju s poslovnimi partnerji.
- Pri zamenjavi lastništva na nepremičnini novim lastnikom oziroma najemnikom, odjemalcem električne energije, ni predstavljena možnost izbire dobavitelja. Tako novi lastniki oziroma najemniki nepremičnin dobijo že ob sami spremembi lastništva od elektropodjetij, ki so lastniki elektroenergetske infrastrukture, na območju katere je to merilno mesto, v podpis pogodbo o dobavi električne energije oziroma v nekaterih primerih niti tega ne. Tako tudi novemu lastniku nepremičnine dobavlja električno energijo dobavitelj, ki je dobavljal električno energijo prejšnjemu lastniku nepremičnine. Novi dobavitelji, ki niso lastniki elektroenergetske infrastrukture, in se želijo prebiti na trg dobave električne energije, menijo, da so v diskriminatornem položaju do elektropodjetij, ki so lastniki elektroenergetske infrastrukture, saj jim ta položaj zaradi posedovanja vseh informacij o odjemalcih na območju njihovega lastništva elektroenergetske infrastrukture omogoča ohranjanja monopola na teh območjih.

Pojasnilo družbe SODO

Težave pri zamenjavi dobaviteljev so nastajale tudi zaradi napak in nepravočasnosti vlog odjemalcev in dobaviteljev ter kadrovske težave v elektropodjetjih ob velikem številu menjav ob koncu leta. V testiranju je nov modul programa Perun, ki bo dobaviteljem zagotavljal potrebne podatke na podlagi pravočasno vnesene vloge v program Perun in pravičnega pooblastila odjemalca.

Težave glede pravočasnosti odobritve vlog za zamenjavo dobavitelja izhajajo iz preteklosti. V programu Perun je za dobavitelje omogočen vpogled v odobrene in zavrnjene zahteve za zamenjavo dobavitelja od začetka leta 2007. Od ustanovitve družbe SODO se večina zahtev obravnava do 20. v mesecu za naslednji mesec. Dobavitelji imajo tako vpogled v odobrene in zavrnjene zahteve. Odobrena zahteva se ne izvrši le, če odjemalec ne omogoči dostopa do merilne naprave.

V skladu z direktivo je zagotovitev neodvisnega upravljavca distribucijskega omrežja pogoj za nediskriminatorno in pregleden dostop do omrežja in vzpostavitev konkurence. Elektropodjetja izvajajo

¹⁴⁴ Nekateri so predlagali zgolj tehnične izboljšave programa Perun.

zamenjave dobavitelja električne energije in izstavljajo račune za uporabo omrežja tudi za odjemalce drugih dobaviteljev električne energije, zato ocenjujemo, da bi lahko prišlo do izrabe položaja elektropodjetij, kar jim omogoča lastništvo elektroenergetske infrastrukture in opravljanje vseh dejavnosti GJS SODO na podlagi pogodbe o najemu. Vse to vodi v diskriminatoren, predvsem pa nepregleden dostop do omrežja in onemogoča vzpostavitev prave konkurence na trgu dobave električne energije.

2.4.2.3 Likvidnostne težave družbe SODO

Družba SODO izstavlja elektropodjetjem račune za omrežnino na podlagi mesečnih načrtov. Petnajstega v naslednjem mesecu naredi poračun glede na dejansko obračunano omrežnino. Pri odstopanjih dejanskega obračuna omrežnine glede na načrtovano omrežnino izstavi družba SODO elektropodjetjem bremepis (kadar je dejansko obračunane več omrežnine glede na načrtovano) oziroma dobropis (kadar je dejansko obračunane omrežnine manj glede na načrtovano). V skladu z Zakonom o davku na dodano vrednost¹⁴⁵ mora davčni zavezanec plačati davek na dodano vrednost (v nadaljevanju: DDV) v državni proračun najpozneje zadnji delovni dan naslednjega meseca po poteku davčnega obdobja. Kadar so izdani dobropisi, lahko družba SODO uveljavlja zmanjšanje zneska že obračunanega DDV šele, ko prejme pisno obvestilo elektropodjetij, da so zmanjšali znesek DDV, ki so ga odšteli. Če je v posameznem mesecu več dobropisov in družba SODO ne prejme v istem mesecu obvestil elektropodjetij o zmanjšanju vstopnega DDV, pride do enomesečnega zamika poračuna vstopnega DDV, kar privede družbo SODO do likvidnostnih težav.

Likvidnostne težave v družbi SODO pa nastajajo tudi zaradi višine osnovnega vložka Republike Slovenije le v znesku 7.500 evrov, ki je glede na dejavnost oziroma izvajanje GJS SODO¹⁴⁶, prenizka.

2.4.2.3.a Ministrstvo za gospodarstvo ni pripravilo predlogov in Vlada RS ni sprejela ukrepov, ki bi družbi SODO zagotovili višino osnovnega kapitala, primerno njeni dejavnosti, in s pogodbo oziroma drugimi akti nista uredila, da bi omrežnino, ki je prihodek družbe SODO, prejela na svoj račun. Zaradi tega ter ob upoštevanju omejitve, da družba SODO ne sme opravljati nobenih drugih dejavnosti razen izvajanja GJS SODO, prihaja v družbi SODO do likvidnostnih težav, ki ji onemogočajo gospodarno, učinkovito in uspešno izvajanje GJS SODO.

2.4.2.3.b Družba SODO zaradi likvidnostnih težav ni mogla plačati vseh računov v roku in je plačala 3.043 evrov zamudnih obresti¹⁴⁷. Zamudne obresti se plačujejo iz omrežnine, ki je dejansko namenjena za izvajanje GJS SODO.

¹⁴⁵ Uradni list RS, št. 117/06.

¹⁴⁶ Več v točki 2.1.3.2.

¹⁴⁷ Račun družbe ELES z dne 13. 12. 2007 v znesku 3.043 evrov za en dan zamude plačila.

3. MNENJE

Revidirali smo smotrnost poslovanja Vlade Republike Slovenije, Ministrstva za gospodarstvo in družbe SODO, systemskega operaterja distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor v delu, ki se nanaša na ureditev izvajanja gospodarske javne službe systemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije v letu 2007.

Da bi izrekli mnenje o smotnosti ureditve izvajanja gospodarske javne službe systemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije v letu 2007, smo iskali odgovore na vprašanja, ali sta Vlada Republike Slovenije in Ministrstvo za gospodarstvo vzpostavila pogoje za uspešno izvajanje gospodarske javne službe systemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije, ali lahko družba SODO, systemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor na podlagi najema elektroenergetske infrastrukture od lastnikov infrastrukture učinkovito in uspešno izvaja gospodarsko javno službo systemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije, ali je financiranje naložb v širitev omrežja s povprečnimi stroški priključevanja gospodarno ter ali je prenos izvajanja javnih pooblastil in drugih storitev na lastnike elektroenergetske infrastrukture ustrezen.

3.1 Mnenje o uspešnosti izvajanja gospodarske javne službe systemskega operaterja distribucijskega omrežja

Menimo, da izvajanje gospodarske javne službe systemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije v drugi polovici leta 2007 *ni bilo uspešno*, saj Ministrstvo za gospodarstvo pred odločitvijo, da družba SODO, systemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor izvaja gospodarsko javno službo systemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije, ni imelo oblikovane strategije, ki bi opredeljevala predvideno ureditev in način njenega izvajanja, določala usmeritve in cilje, ukrepe za doseg ciljev ter nadzor nad izvajanjem gospodarske javne službe systemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije.

Ministrstvo za gospodarstvo, kot pristojni organ za vzpostavljanje ustreznega pravnega okvira za konkurenčno in zanesljivo oskrbo z energijo ter kot odgovorni organ za ustrezno regulacijo delovanja energetskega sistema, ni začelo z izdelavo študij oziroma analiz možnih oblik organiziranosti izvajanja gospodarske javne službe systemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije v skladu z namenom Direktive o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo, temveč je prepustilo izdelavo študij elektropodjetjem. Agencija za energijo, kot pristojni in neodvisni regulator na trgu električne energije, je Ministrstvo za gospodarstvo pred odločitvijo o sprejetju ureditve izvajanja gospodarske javne službe systemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije opozorila, da takšen način reorganizacije ni najbolj primeren z vidika zagotavljanja popolne samostojnosti in neodvisnosti družbe SODO, systemskega operaterja distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor pri

sprejemanju odločitev in za zagotavljanje nepristranskega obravnavanja udeležencev na trgu z električno energijo, lahko pa ima tudi neželene finančne posledice na omrežnino.

Glede na to, da se Ministrstvo za gospodarstvo za zdajšnjo ureditev izvajanja gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije ni odločilo na podlagi neodvisnih in nepristranskih študij in glede na to, da upoštevane študije nimajo narejene analize stroškov in koristi, ni mogoče potrditi, da Ministrstvo za gospodarstvo ni neodvisno in nepristransko, brez interesov zasebnega kapitala, katerega glavni cilj je maksimiranje dobička pred zadovoljevanjem javnih potreb, sprejelo odločitve o sedanjí ureditvi izvajanja gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije.

Kljub temu, da koncesijska pogodba prepoveduje nadaljnji prenos pravic in dolžnosti, ki izvirajo iz koncesijskega razmerja ali ga sestavljajo, na tretjo osebo, je Vlada Republike Slovenije dala soglasje k pogodbi o najemu, ki omogoča prenos vseh pravic in dolžnosti izvajanja gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije na elektropodjetja. Menimo, da s tem Vlada Republike Slovenije in Ministrstvo za gospodarstvo nista zagotovila pogojev, da bi družba SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor neodvisno od dobaviteljev električne energije, ki so lastniki elektroenergetske infrastrukture, opravljala gospodarsko javno službo sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije. S tem tudi nista izpolnila zahtev Direktive o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo po zagotovitvi neodvisnosti upravljavca distribucijskega omrežja od interesov v zvezi s proizvodnjo in dobavo električne energije.

3.2 Mnenje o učinkovitosti izvajanja gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja

Menimo, da izvajanje gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije v letu 2007 *ni bilo učinkovito*, saj Vlada Republike Slovenije ni zagotovila potrebnega zakonskega okvira, na podlagi katerega bi bilo mogoče elektroenergetsko infrastrukturo, potrebno za izvajanje gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije, izločiti iz lastništva pravnih oseb zasebnega prava. Vlada Republike Slovenije je sicer sprejela sklep, s katerim je naložila Ministrstvu za gospodarstvo, da opravi pogovore z manjšinskimi delničarji in sindikati, da bi se javna infrastruktura v celoti prenesla v last Republike Slovenije, vendar Ministrstvo za gospodarstvo še nima izdelane študije in terminskega načrta, kako uresničiti zahteve sklepa Vlade Republike Slovenije, in tudi še ni začelo z izdelavo takšne študije. Ministrstvo za gospodarstvo tudi še ni pričelo z razgovori z manjšinskimi delničarji in sindikati o prenosu javne infrastrukture v last Republike Slovenije.

Kljub temu da je v koncesijski pogodbi določeno, da mora družba SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor do dneva pričetka izvajanja koncesije z dosedanjimi izvajalci gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja z najemno pogodbo urediti prenos ali dostop do evidenc elektroenergetske infrastrukture, v pogodbah o najemu ni navedenega točnega in popolnega seznama elektroenergetske infrastrukture, ki je bila na dan podpisa pogodbe o najemu v lasti posameznega elektropodjetja.

Evidence elektroenergetske infrastrukture, ki jih je družba SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor prejela več kot pol leta po pridobitvi koncesije za izvajanje

gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja, vsebujejo podatke iz računovodskih evidenc elektropodjetij, zato ni mogoče ugotoviti obsega in vrednosti elektroenergetske infrastrukture, vzete v najem. Nepoznavanje vrednosti v najem vzete infrastrukture pa ne omogoča družbi SODO, sistemskemu operaterju distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor, da bi preverila, ali je najemnina ustrezno izračunana.

Iz pogodbe o najemu je razvidno, da so vse obveznosti izvajanja gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja prenesene na elektropodjetja, odgovornost za izvajanje gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja, določene z Energetskim zakonom, Uredbo o koncesiji in s koncesijsko pogodbo, pa je dodeljena družbi SODO, sistemskemu operaterju distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor. Tako je ta družba pri izvajanju gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja popolnoma odvisna od elektropodjetij.

V obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007 je družba SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor plačala elektropodjetjem najemnino v znesku, ki je bil večji od zneska povračil vlaganj v elektroenergetsko infrastrukturo, razvoj oziroma gradnjo elektroenergetske infrastrukture v istem obdobju, ter tako elektropodjetjem zagotovila donos, ki je za 1.589.372 evrov višji od tistega, ki je maksimalno dovoljen s koncesijsko pogodbo. Izvajanje gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja je regulirano, regulirane pa so tudi cene za izvajanje gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja, zato ocenjujemo, da bi morala biti letna najemnina za najem elektroenergetskega omrežja le v višini letno obračunane amortizacije elektroenergetske infrastrukture, saj ta znesek predstavlja dejansko obrabo osnovnih sredstev, ki jih družba SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor uporablja za izvajanje gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja, oziroma predstavlja nadomestitev osnovnega sredstva z novim osnovnim sredstvom ob njegovi izrabi. Pri plačilu najemnine in storitev elektropodjetjem na način, kot je določen v najemni pogodbi, lahko povečevanje premoženja elektropodjetij, in kot posledica tega premoženja zasebnih lastnikov elektropodjetij, nastane na račun odjemalcev električne energije.

Pogodba o najemu prenaša, v nasprotju z Energetskim zakonom in v nasprotju z Zakonom o gospodarskih javnih službah, izvajanje javnih pooblastil izdaje in zavrnitve soglasij za priključitev na distribucijsko omrežje od izvajalca gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije na lastnike elektroenergetske infrastrukture. Tudi Vlada Republike Slovenije je dala soglasje na vsebino pogodbe o najemu, čeprav so določbe pogodbe o najemu, ki se nanašajo na prenos javnih pooblastil od izvajalca gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije na drugo osebo zasebnega prava, v nasprotju s koncesijsko pogodbo. Družbi SODO, sistemskemu operaterju distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor, ni bila določena jasna in nedvoumna vloga v razmerju z lastniki elektroenergetskega omrežja.

Menimo, da ureditev izdaje oziroma zavrnitve soglasij v letu 2007 ne upošteva zahtev Direktive o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo, ki določa, da morajo države članice zagotoviti visoko raven varstva potrošnikov, zlasti glede preglednosti splošnih pogodbenih pogojev, splošnih informacij in mehanizmov za reševanje sporov.

3.3 Mnenje o gospodarnosti izvajanja gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja

Menimo, da izvajanje gospodarske javne službe sistemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije v letu 2007 *ni bilo gospodarno*, saj družba SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor ni nadzirala popolnosti in točnosti podatkov petih elektropodjetij o obsegu razširitev omrežij in višini pridobljenih sredstev iz povprečnih stroškov priključevanja.

Družba SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor nima popolnih ažurnih evidenc razširjenih omrežij, financiranih na podlagi povprečnih stroškov priključevanja, zato obstaja tveganje, da so usredstveni stroški naložb v tuja opredmetena osnovna sredstva napačno izkazani in da so napačno izkazani tudi prihodki iz povprečnih stroškov priključevanja v poslovnih knjigah družbe SODO, sistemskega operaterja distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor.

Novozgrajena infrastruktura po 1. 7. 2007 je na podlagi pogodbe o najemu in aneksa št. 1 k pogodbi o najemu v lasti elektropodjetij in ne v lasti družbe SODO, sistemskega operaterja distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor. Širitev infrastrukture se financira tudi iz povprečnih stroškov priključevanja, ki jo plačujejo odjemalci električne energije ob priklopu na distribucijsko omrežje. Ti odjemalci tako financirajo elektropodjetjem gradnjo infrastrukture v njihovi lasti. Povečanje premoženja lastnikov elektropodjetij je tako odraz nepreglednega načina financiranja gradnje elektroenergetske infrastrukture s sredstvi odjemalcev, zato menimo, da elektropodjetja niso upravičena do lastništva sredstev, zgrajenih z zbranimi povprečnimi stroški priključevanja.

Družba SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor ob sklenitvi najemne pogodbe ni imela podatka o višini amortizacije v najem vzete elektroenergetske infrastrukture, saj ni imela seznama infrastrukture, zato se elektropodjetjem najemnina ne priznava na podlagi teh stroškov, temveč kot preostanek zaračunane omrežnine, ko se odštejejo pripadajoči zneski za delovanje ostalih institucij pri oskrbi z energijo.

4. ZAHTEVA ZA PREDLOŽITEV ODZIVNEGA POROČILA

Ministrstvo za gospodarstvo in družba SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor morata v roku 90 dni po prejemu revizijskega poročila predložiti računskemu sodišču odzivno poročilo.

Odzivno poročilo mora vsebovati:

1. navedbo revizije, na katero se nanaša,
2. kratek opis nepravilnosti v poslovanju, ki so bile razkrite z revizijo, in
3. izkaz popravljalnih ukrepov.

Ministrstvo za gospodarstvo mora v odzivnem poročilu izkazati popravljalne ukrepe, ki se nanašajo na:

- pripravo strategije o vzpostavitvi učinkovite ureditve izvajanja GJS SODO, da bi se zagotovila kar največja neodvisnost izvajalca GJS SODO in uresničitev ciljev Direktive 2003/54/ES o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 96/92/ES; pri tem naj opredeli vse aktivnosti in njihove nosilce ter terminski načrt izvedbe načrtovanih aktivnosti; v strategiji naj jasno določi koordinacijo aktivnosti Ministrstva za gospodarstvo, Agencije za energijo in izvajalca GJS SODO – točka 2.1.1.2;
- izdelavo načrta aktivnosti z opredeljenimi aktivnostmi, roki in odgovornimi osebami, ki bodo na podlagi izdelane študije v razumnem roku zagotovile uresničitev druge točke sklepa Vlade Republike Slovenije¹⁴⁸ glede izvedbe pogovorov z manjšinskimi lastniki delnic v elektropodjetjih in s sindikati elektropodjetij ter zagotovile prenos elektroenergetske infrastrukture v posredno ali neposredno last Republike Slovenije in zagotovile ustrezno organiziranost družbe SODO za razpolaganje s to infrastrukturo – točka 2.2.1.e;
- izdelavo načrta aktivnosti z opredeljenimi aktivnostmi, roki in odgovornimi osebami, s katerimi bo do izvedbe aktivnosti iz prejšnje alineje zagotovljen drugačen način financiranja storitev elektropodjetij, v okviru katerega bodo prihodki elektropodjetij predstavljali le kritje njihovih stroškov (ne pa prihodnjih investicij) in ustrezni donos, obenem pa bo onemogočen prenos sredstev, ki pripadajo SODO, na elektropodjetja za financiranje sredstev v lasti elektropodjetij – točke 2.2.3.3, 2.3.2 in 2.3.3;
- zahtevo po predložitvi evidence elektroenergetske infrastrukture od elektropodjetij, kot določa 9. člen Uredbe o energetske infrastrukture – točki 2.2.2.2.a in 2.2.2.2.b.
- izdelavo načrta aktivnosti z opredeljenimi aktivnostmi, roki in odgovornimi osebami, ki bodo zagotovile, da se bo družba SODO ustrezno usposobila in kot neodvisni organ začela izvajati javna pooblastila – točka 2.4.1.

¹⁴⁸ Št. 36001-4/2006/4 z dne 9. 11. 2006.

Družba SODO mora v odzivnem poročilu izkazati popravljalne ukrepe, ki se nanašajo na:

- pridobitev popolnega in točnega seznama elektroenergetske infrastrukture od lastnikov elektroenergetske infrastrukture po nazivu osnovnega sredstva z vsaj naslednjimi podatki: datum pridobitve, nabavna vrednost, stopnja amortizacije, sedanja vrednost na dan 31. 12. 2008, popravek vrednosti na dan 31. 12. 2008 in višino amortizacije v letu 2008 – točka 2.2.2.1;
- vzpostavitev nadzora nad točnostjo in popolnostjo podatkov o elektroenergetski infrastrukturi v elektropodjetjih – točka 2.2.2.1;
- izdelavo načrta aktivnosti z opredeljenimi aktivnostmi, roki in odgovornimi osebami, s katerimi bo zagotovljen drugačen način financiranja storitev elektropodjetij, v okviru katerega bodo prihodki elektropodjetij predstavljali le kritje njihovih stroškov (ne pa prihodnjih investicij) in omogočali ustrezen donos, obenem pa bo onemogočen prenos sredstev, ki pripadajo družbi SODO, na elektropodjetja za financiranje sredstev v lasti elektropodjetij – točke 2.2.3.3, 2.3.2 in 2.3.3;
- izdelavo načrta aktivnosti z opredeljenimi aktivnostmi, roki in odgovornimi osebami, ki bodo zagotovile, da se bo družba SODO ustrezno usposobila in kot neodvisni organ začela izvajati javna pooblastila – točka 2.4.1.

Po drugem odstavku 29. člena ZRacS-1 je odzivno poročilo uradna listina, ki jo potrdi odgovorna oseba uporabnika javnih sredstev s svojim podpisom in pečatom.

Računsko sodišče bo ocenilo verodostojnost odzivnega poročila, to je resničnost navedb o popravljalnih ukrepih, in po potrebi opravilo revizijo odzivnega poročila na podlagi četrtega odstavka 29. člena ZRacS-1. Prav tako bo ocenilo zadovoljivost sprejetih popravljalnih ukrepov.

Če odzivno poročilo ne bo predloženo v roku, določenem v tem revizijskem poročilu, stori odgovorna oseba uporabnika javnih sredstev prekršek po tretjem odstavku 38. člena ZRacS-1. Če uporabnik javnih sredstev, ki bi moral predložiti odzivno poročilo, niti v roku 15 dni po izteku roka za predložitev odzivnega poročila računskemu sodišču ne predloži odzivnega poročila, se šteje, da uporabnik javnih sredstev krši obveznost dobrega poslovanja¹⁴⁹. Prav tako opozarjamo, da se neresnične navedbe v odzivnem poročilu obravnavajo kot neresnične navedbe v uradni listini (drugi odstavek 29. člena ZRacS-1).

Če bo računsko sodišče v porevizijskem postopku ugotovilo, da Ministrstvo za gospodarstvo in družba SODO, sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo, d. o. o., Maribor kršita obveznost dobrega poslovanja, bo ravnalo v skladu s sedmim do štirinajstim odstavkom 29. člena ZRacS-1.

¹⁴⁹ 3. točka prvega odstavka 37. člena Poslovnika Računskega sodišča Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 91/01.

5. PRIPOROČILA

Odjemalci električne energije želijo plačevati čim nižje račune za električno energijo. Del zneska električne energije na računih predstavlja omrežnina, s katero se financira izvajanje GJS SODO. Na višino te omrežnine pa vpliva tudi ureditev izvajanja GJS SODO, zato Vladi Republike Slovenije in Ministrstvu za gospodarstvo priporočamo, naj:

- pri izdelavi strategije o vzpostavitvi učinkovite ureditve izvajanja GJS SODO aktivneje vključita Agencijo za energijo, saj mora biti neodvisna od interesov posameznih elektropodjetij; Agencija za energijo na podlagi računovodskih izkazov elektropodjetij lahko prikaže tudi finančne posledice posameznega modela ureditve izvajanja GJS SODO oziroma opozori na potrebne spremembe predpisov oziroma aktov, ki trenutno urejajo način izvajanja GJS SODO; tudi Direktiva 2003/54/ES o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 96/92/ES določa, da mora nacionalni regulatorni organ izvajati učinkovito ureditev, ki zagotavlja nediskriminatoren dostop do omrežja; s spremembami se bodo okrepili vloga in pooblastila nacionalnega regulatorja pri določitvi ukrepov za spodbujanje konkurence in izvajanja ukrepov, če se ti ukrepi ne bi upoštevali;
- v strategiji izvajanja GJS SODO proučita količino potrebnih človeških, tehničnih in finančnih virov za učinkovito izvajanje GJS SODO, kot tudi predlaga Evropska komisija v Predlogu o spremembi direktive¹⁵⁰; pri tem naj sodelujejo tako Agencija za energijo kot družba SODO;
- spremenita vsebino koncesijske pogodbe, ki bo v prehodnem obdobju do prenosa infrastrukture v last Republike Slovenije ali družbe SODO dopuščala družbi SODO sklenitev takšne pogodbe o najemu infrastrukture, da bo omogočala družbi SODO najučinkovitejšo izvajanje GJS SODO z izbiro najugodnejših izvajalcev gradenj infrastrukture, vzdrževanj in opravljanja storitev za izvajanje GJS SODO, na javnih razpisih;
- pri dogovorih z manjšinskimi lastniki elektropodjetij upošteva posledice neustreznega načina financiranja razširjenih investicij v preteklosti, saj se je zaradi plačil uporabnikov za priključitev na omrežje oziroma sofinanciranja širitev omrežja neupravičeno povečeval kapital teh manjšinskih lastnikov v elektropodjetjih;
- spremenita vsebino koncesijske pogodbe in naložita družbi SODO, da z elektropodjetji v obdobju do prenosa infrastrukture v last Republike Slovenije ali družbe SODO podpiše pogodbo o najemu, v kateri naj bo spremenjen način določanja višine najemnine, in sicer naj bo najemnina le v višini amortizacije najete infrastrukture; pri tem je treba upoštevati, da se pri določitvi višine najemnine izloči znesek obračunane amortizacije od elektroenergetske infrastrukture, ki je bila zgrajena po 1. 7. 2007, oziroma se je obstoječi elektroenergetski infrastrukturi z renoviranjem podaljšala življenjska doba po 1. 7. 2007, če so se za te investicije zagotavljala sredstva, ki pripadajo družbi SODO; finančna sredstva za gradnjo nove infrastrukture morajo elektropodjetja, ki po 1. 7. 2007 niso izvajalci

¹⁵⁰ Predlog Komisije Evropskih skupnosti: Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 2003/54/ES o skupnih pravilih za notranji trg z električno energijo, št. COM(2007) 528 končno z dne 19. 9. 2007; člen 15.

GJS SODO in niso več javna podjetja, temveč gospodarske družbe zasebnega prava, zagotoviti sama, saj gre za povečanje vrednosti njihovega premoženja in kot posledica tega tudi premoženja lastnikov poslovnih deležev elektropodjetij.

Ministrstvu za gospodarstvo in družbi SODO priporočamo, naj:

- pripravita načrt potrebnih aktivnosti za preučitev, ali so izpolnjeni pogoji, da elektropodjetja ustvarjajo z družbo SODO vsaj 80 odstotkov povprečnega prometa v zvezi s storitvami, blagom ali gradnjami, in nato presodita, ali je treba izvesti javni razpis za pridobitev najugodnejšega ponudnika za izvajanje gradenj elektroenergetske infrastrukture, storitev vzdrževanja elektroenergetske infrastrukture in opravljanja drugih storitev; navedene aktivnosti bodo namreč potrebne, če bo oziroma ko bo ZJNVETPS uzakonil določbe direktive ZJNVETPS glede povezanih oseb.

Družbi SODO priporočamo, naj:

- preveri obstoj in stanje elektroenergetske infrastrukture na terenu in zagotovi svoje predstavnike pri izvedbi popisa infrastrukture.

Pravni pouk

Tega poročila na podlagi tretjega odstavka 1. člena ZRacS-1 ni dopustno izpodbijati pred sodišči ali drugimi državnimi organi.

Številka: 1206-5/2008-29
Ljubljana, 24. marca 2009

Dr. Igor Šoltes,
generalni državni revizor

Priloge: 3

Poslano:

1. Vladi Republike Slovenije, priporočeno;
2. Janezu Janši, priporočeno;
3. Ministrstvu za gospodarstvo, priporočeno s povratnico;
4. mag. Andreju Vizjaku, priporočeno;
5. Družbi SODO, d. o. o., Maribor, priporočeno s povratnico;
6. mag. Milanu Vižintinu, priporočeno;
7. Državnemu zboru Republike Slovenije, priporočeno;
8. arhivu, tu.

6. PRILOGE

Priloga 1: Prihodki, odhodki in izid družbe SODO iz dejavnosti GJS SODO v obdobju od 1. 7. do 31. 12. 2007

		v evrih
A	PRIHODKI	
1	Prihodki od uporabe omrežja	161.536.671
2	Prihodki za nadomestila premij kvalificiranim proizvajalcem	7.654.486
3	Prihodki od odprave dolgoročnih časovnih razmejitev iz sredstev priključevanja na omrežje	36.900
	PRIHODKI SKUPAJ	169.228.057
B	ODHODKI	
1	Najemnina za distribucijsko omrežje	69.853.521
2	Omrežnina in dodatek - ELES	52.957.431
3	Stroški storitev lastnikov infrastrukture	19.372.587
4	Storitve nakupa električne energije za pokrivanje izgub	17.561.813
5	Dodatek k omrežnini – Borzen	692.965
6	Dodatek k omrežnini – Agencija za energijo	692.965
7	Nadomestilo premij za kvalificirane proizvajalce	7.654.486
8	Amortizacija neopredmetenih sredstev – usredstvenih stroškov naložb v tuja opredmetena osnovna sredstva	36.900
	SKUPAJ ODHODKI	168.822.668
C	IZID (A – B)	405.389

Priloga 2: Število na distribucijsko omrežje priključenih odjemalcev na dan 31. 12. 2006, 30. 6. 2007 in 31. 12. 2007

Elektropodjetje	Odjemalci	31. 12. 2006	30. 6. 2007	31. 12. 2007¹⁵¹
Elektro Celje	Upravičeni odjemalci	18.328	17.861	18.201
	Tarifni odjemalci	141.338	142.295	144.078
	<i>Skupaj</i>	<i>159.666</i>	<i>160.156</i>	<i>162.279</i>
Elektro Gorenjska	Upravičeni odjemalci	9.993	10.536	10.646
	Tarifni odjemalci	72.237	73.119	73.683
	<i>Skupaj</i>	<i>82.230</i>	<i>83.655</i>	<i>84.329</i>
Elektro Ljubljana	Upravičeni odjemalci	32.217	32.193	32.418
	Tarifni odjemalci	280.367	282.600	283.527
	<i>Skupaj</i>	<i>312.584</i>	<i>314.793</i>	<i>315.945</i>
Elektro Maribor	Upravičeni odjemalci	22.635	22.763	21.669
	Tarifni odjemalci	181.202	182.151	184.563
	<i>Skupaj</i>	<i>203.837</i>	<i>204.914</i>	<i>206.232</i>
Elektro Primorska	Upravičeni odjemalci	16.839	16.782	17.181
	Tarifni odjemalci	105.546	106.350	107.289
	<i>Skupaj</i>	<i>122.385</i>	<i>123.132</i>	<i>124.470</i>
Distribucija skupaj	Upravičeni odjemalci	100.012	100.135	100.115
	Tarifni odjemalci	780.690	786.515	793.140
	<i>Skupaj</i>	<i>880.702</i>	<i>886.650</i>	<i>893.255</i>

Vir: Agencija za energijo.

¹⁵¹ Tarifni odjemalci so s 1. 7. 2007 postali upravičeni odjemalci, vendar so zaradi nazornejše primerjave podatkov navedeni kot tarifni odjemalci tudi na dan 31. 12. 2007.

Priloga 3: Pregled prevzema, oddaje, prodaje in izgub električne energije v letu 2006, v prvi polovici leta 2007 in v letu 2007

v kilovatnih urah

Elektro podjetje	Vrsta energije	Vir podatka	1-12/2006	1-6/2007	1-12/2007
Elektro Celje	Prevzeta el. energija	SODO-k MG	1.969.131.660	980.543.061	1.990.879.300
	Oddana el. energija	SODO-k MG	1.838.349.276	914.621.051	1.859.604.030
	Prodana (fakturirana) el. energija	OMR-REAL - agencija	1.838.349.273	914.250.710	1.858.837.485
	Izgube	izračun	130.782.387	66.292.351	132.041.815
Elektro Gorenjska	Prevzeta el. energija	SODO-k MG	1.067.000.805	540.663.252	1.085.624.788
	Oddana el. energija	SODO-k MG	998.426.604	505.811.664	1.021.739.697
	Prodana (fakturirana) el. energija	OMR-REAL	1.008.444.147	512.523.357	1.030.011.930
	Izgube	izračun	58.556.658	28.139.895	55.612.858
Elektro Ljubljana	Prevzeta el. energija	SODO-k MG	3.945.426.685	2.000.729.112	4.052.875.268
	Oddana el. energija	SODO-k MG	3.736.960.592	1.864.709.504	3.777.344.450
	Prodana (fakturirana) el. energija	OMR-REAL - agencija	3.722.910.562	1.898.367.590	3.827.927.080
	Izgube	izračun	222.516.123	102.361.522	224.948.188
Elektro Maribor	Prevzeta el. energija	SODO-k MG	2.136.041.688	1.090.670.654	2.227.572.682
	Oddana el. energija	SODO-k MG	2.020.983.764	1.025.230.414	2.091.867.231
	Prodana (fakturirana) el. energija	OMR-REAL - agencija	2.020.983.764	1.029.009.740	2.091.867.232
	Izgube	izračun	115.057.924	61.660.914	135.705.450
Elektro Primorska	Prevzeta el. energija	SODO-k MG	1.718.627.656	874.377.761	1.792.227.145
	Oddana el. energija	SODO-k MG	1.642.966.100	817.543.206	1.700.506.779
	Prodana (fakturirana) el. energija	OMR-REAL - agencija	1.642.966.099	824.500.793	1.700.506.777
	Izgube	izračun	75.661.557	49.876.968	91.720.368
Distribucija SKUPAJ	Prevzeta el. energija	SODO-k MG	10.836.228.494	5.486.983.840	11.149.179.183
	Oddana el. energija	SODO-k MG	10.237.686.336	5.127.915.839	10.451.062.187
	Prodana (fakturirana) el. energija	OMR-REAL - agencija	10.233.653.845	5.178.652.190	10.509.150.504
	Izgube	izračun	602.574.649	308.331.650	640.028.679

Vir: Agencija za energijo.

Opombe:

- SODO-k MG – podatki podjetij poslani na Ministrstvo za gospodarstvo;
- OMR-REAL – agencija: evidenca Agencije za energijo iz fakturirane prodaje električne energije;
- prevzeta električna energija – energija, prevzeta iz prenosnega omrežja od proizvajalcev na distribucijskem omrežju, uvoz;
- oddana električna energija – energija, oddana upravičenim tarifnim odjemalcem in za druga distribucijska omrežja brez izgub v omrežju;
- prodana (fakturirana) električna energija – električna energija, evidentirana pri končnih odjemalcih na podlagi fakturirane realizacije.

Bedimo nad potmi javnega denarja

Računsko sodišče Republike Slovenije / The Court of Audit of the Republic of Slovenia

Slovenska cesta 50, 1000 Ljubljana, Slovenija • tel.: +386 (0) 1 478 58 00 • fax: +386 (0) 1 478 58 91
sloaud@rs-rs.si • www.rs-rs.si

Enota Maribor / Maribor Office

Ulica heroja Bračiča 6, 2000 Maribor, Slovenija • tel.: +386 (0) 2 250 58 80 • fax: +386 (0) 2 250 58 96

